DUMITRU VACARIU

POTECI FĂRĂ ÎNTOARCERE

EDITURA ION CREANGĂ

DUMITRU VACARIU

POTECI FĂRĂ ÎNTOARCERE

Roman

EDITURA ION CREANGĂ — BUCUREŞTI
1987

RĂMASE DREPT ZĂLOG PĂDURII, CÎTEVA PETE de lumină mai licăreau stinghere în apele adormite ale izvoarelor. Uriaşă, totuşi sprintenă, făptura călugărului care înainta printre copaci părea ruptă din întuneric.

La marginea satului, acolo unde ultimii copaci îşi unduiau crengile peste garduri şi cioate putrezite, călugărul se desfăcu de umbre şi rămase o vreme încremenit lîngă un fag.

Satul părea la fel de adormit ca şi pădurea.

Nu departe de locul unde stătea îi apăru în cale bordeiul Rusandei. Dincolo de drum se zărea, singuratică şi părăsită, căsuţa care fusese odată a lui şi unde nu mai intrase de cîţiva ani... Apoi privirile îi zvîcniră aprige spre curţile Dediului. Acolo s-au oprit mai mult... Aceleaşi acoperişuri, aceleaşi ziduri, ca altădată. Totul părea neschimbat.

Sări peste cei cîţiva răzlogi ce ţineau loc de gard şi se îndreptă spre bordeiul Rusandei. Nu-l întîmpinară pînă la uşă decît aşteptările neîmplinite de a auzi iar hămăitul cîinelui. Bătrînul dulău pierise poate de mult, iar altul nu-i mai luase locul în cuşca de-afară. Bocăni în uşa joasă de cîteva ori.

— Cine-i acolo ? se auzi dinlăuntru glasul mormăit al Rusandei.

— Eu, mătuşă, Lisandru.

Numele fusese rostit de călugăr în şoaptă, ca şi cum s-ar fi temut să nu-l audă cineva. Zăvorul clămpăni scurt şi în pragul proaspăt humuit răsări trupul gîrbov al bătrînei, luminat slab de pîlpîirea unei feştile.

— Ei, bată-te să te bată ! Tu eşti, Lisandre ? se minună ea de cum ieşi şi dădu cu ochii de fostul ei megieş.

— Eu, mătuşă... bine te-am găsit !

— Intră și fii binevenit... Dar oare te-ai călugărit cu adevărat, ori mi se năzare ?

— Ba, nu m-am călugărit, mătușă... Asta n-oi face-o, pînă nu mi-oi plăti datoriile către cine știu eu. Am pus rasa ca să nu mă cunoască oamenii Dediului...

De sub cerga mototolită pe laița joasă zbucniră deodată văpăile unor ochi mari și mirați. Cînd Lisandru se uită spre ei, fruntea i se încreți și un tremur scurt îi frămîntă trupul uriaș.

Făptura de sub cergă se ridică în șezut și nu-și mai luă ochii de la noul venit.

— Pentru el m-ai chemat, mătușă ? întrebă Lisandru cu glasul altuia, arătînd cu un gest repezit spre laiță.

— Pentru el... și pentru altele, Lisandre... Oare ți-a întunecat dumnezeu mințile de vezi tu altfel decît ar trebui să vază un om ? Îi copilul tău, Lisandre... Uită-te la el...

— Ba, mătușă !... Multe le-oi crede, dar pe asta n-o pot ! N-o pot, mătușă, mă-nțelegi ? M-a mușcat o dihanie vrăjmașă de inimă și m-a umplut cu venin mai amar decît moartea !...

Vorbele sale sunară sec, iar fața i se încreți ca după pădurețe acre. Își dezbrăcă încet rasa și o azvîrli pe o buturugă. Statura sa de om voinic se arătă acum în toată împlinirea ei. Deși purta plete lungi și mustăți răsucite, nimeni nu i-ar fi dat mai mult de treizeci și cinci de ani. De sub chimirul lat scînteiară în bătaia focului două pistoale și un jungher. Stînd în picioare în mijlocul casei, cu umbra-i uriașă legănîndu-se prin toate ungherele, părea a arătare de pe alte tărîmuri.

— Da'cine-a venit, bunico ? răsună deodată un glas subțire de pe laiță.

Lisandru ridică tresărind capul, fără să se întoarcă, de parcă s-ar fi temut de umbra acelui glas.

— Cine să vie ?... Iaca, un om... A venit să ne vadă... mai mult pe tine să te vadă și să te cunoască bine...

Lisandru se întoarse repezit spre bătrînă strîngînd furios pumnii, ca și cum ar fi vrut s-o strivească sub puterea lor.

Bătrîna îi înfruntă privirile vrăjmașe și, cu vorbă domoală, împestrițată cu sughițuri mocnite de plîns, îi făcu semn cu capul spre laiță :

— Uită-te la el, Lisandre... E bucățică ruptă din tine... și din Ileana, dumnezeu s-o ierte !

— Lasă-mă ! se feri Lisandru de vorbele care-i răscoleau aduceri aminte atît de mistuitoare.

— E copilul tău, Lisandre... ai răbdare și aține-ți ochii la făptura lui, că nu poți fi așa de...

— Lasă-mă, babă năucă ! scrîșni neputincios Lisandru și se lăsă să cadă greu, prăbușit de gînduri, pe o buturugă ce ținea loc de scaun...

O vreme făptura sa păru tot una cu aceea a buturugii. Cu coatele pe genunchi și capul în palme își zăvorî ochii sub pleoape și vorbele între fălcile încleștate. Se trezi deodată ridicîndu-se fără să vrea și șopti cu glas străin :

— Iartă-mă, maică Rusandă... Dar nu pot crede nimic. Cum aș putea oare crede că-i făptură din sîngele meu după toate cele ?

— Vino-ți în fire, omul lui dumnezeu, că nu te-nșală nimeni cu vorbe betege... Și dacă nu vrei să crezi, nu crede. Eu nu pot să-ți poruncesc, Lisandre Și, pentru a crede asemenea lucru, nu pot fi date porunci de nimeni... ci numai de sufletul tău, așa să știi... Dar e păcat, mare păcat, omule !

O vreme nu și-au mai spus nimic. Fiecare se frămînta în lumea umbrelor sale, care se învălmășea în fum și pîcle depărtate, dincolo de pereții bordeiului, dincolo de păduri, de sate și de toate la un loc.

— Bunico, se auzi deodată același glas subțire și rugător de sub cergă... dă-mi o ulcică cu apă !

Lisandru tresări și se întoarse repede spre locul de unde răsărise glasul.

— Dă-l tu, Lisandre, îl rugă, parcă temătoare, Rusanda, că eu mai aţîţ focul.

Urmărind pe furiș mișcările lui Lisandru, bătrîna se făcea că scormonește cărbunii cu vătraiul în același loc și murmura în gînd o rugă :

„Dă-i, doamne, gîndul cel bun !... Fă-l să se uite măcar o dată la copil și alungă-i necredința cu care l-a blăstămat soarta..."

Lisandru puse mîna pe ulcica de lut, aplecă puțin găleata, luă apă și se îndreptă spre laiță, ferindu-și ochii de mogîldeața care încerca să se ridice de sub cergă. Ajuns lîngă copil se opri și se forță să-l adune tot în privirile sale.

„Doamne, uite-l !..." murmură fără să-l audă nimeni.

Copilul se ridică în picioare pe laiță, atingînd cu capul tavanul din bîrne cioplite. Pentru vîrsta lui, abia împlinise cinci ani, era destul de măricel, îmbrăcat cu o cămășuță albă de in care-i ajungea pînă la șolduri. Lisandru îi întinse încet ulcica. Amîndoi se priveau în ochi fără nici o altă mișcare. Copilul gîlgîi apa cu plăcerea unui însetat trezit din somn, se șterse la gură cu mîneca și înapoie ulcica lui Lisandru. S-au privit din nou, lung. Țîncului i se strîmbă gura într-un fel de rîs silit, pe urmă își încreți buzele și se trînti în fînul de pe laiță, acoperindu-se cu cerga pînă peste cap.

— Mă, nu te-ascunde ! încercă un fel de șagă Lisandru, aproape speriindu-se de vorbele sale.

Prinse cerga de un colț și o trase spre el dezvelind copilul. Ochii mari și mirați ai țîncului îl săgetară pînă-n rărunchi. Erau ochii Ilenei... Îl ridică de subsiori cît mai aproape de lumina feștilei. Ceva din adîncul sufletului îl îndemna să-l strîngă cu putere la piept, măcar pentru o clipă, dar se feri s-o facă.

— Cum te cheamă, voinicule ? întrebă el lăsîndu-l iar pe laiță.

— Costea.

— Costea ? se miră Lisandru, întrucît prin acele părți un asemenea nume era străin.

— Așa-i zic eu, Lisandre, veni lîngă el Rusanda, bucuroasă că-i vede stînd de vorbă. Tot așa-l chema pe tata, din Ardeal. Tu n-ai decît să-i zici pe numele lui, Costică, dacă vrei.

— Și cîți ani ai ?

— Aproape cinci, răspunse tot Rusanda.

— Lasă-l pe el să-mi zică !... Hai, spune-mi, cîți ani ai ?

— Păi... cinci ani, bădie. Nu ți-a spus bunica o dată ?

„Bădie", gîndi Lisandru îndurerîndu-l vorba copilului.

— Și-n ce lună te-ai născut ?

— Ei, bată-te să te bată, Lisandre, dar tu nu vezi cu cine vorbești ? De unde să știe un asemenea gîgîlici astfel de lucru ? Îți zic eu cu adevărat, dacă vrei : cu nouă zile după Sfîntul Vasile, într-o joi, acum cinci ani, a văzut lumina soarelui. Mă-nțelegi ?... Eu l-am moșit, cu baba Catrina din Zănoagă. Îți poate jura și ea, că mai trăiește, și toți cei care mai știu de lucrul acesta. Iar tu cu Ileana v-ați luat la începutul lui Mărțișor. Pricepi, omule ?

Bătrîna se apropie tot mai mult de copil punînd în glas întreaga ei putere de a se face înțeleasă. În ochi îi răsăriseră două lacrimi, iar glasul îi tremura ușor.

— Fă și tu socoteală, Lisandre, zise ea din nou. Și să fie blăstămat în vecii vecilor cel care umblă cu vorbe hiclene... Costea a venit pe lume după aproape zece luni de la nunta ta cu Ileana... iar înfruntarea ta cu Dediu a picat abia la sfîrșitul lui florar. Dreptu-i, Lisandre ?... Să mă bată cel sfînt dacă te adorm cu fățării ! Uită-te bine la el, Lisandre... e al tău și al Ilenei ! Să n-ajung eu să...

— Lasă blestemele și jurămintele, mamă Rusandă. Tot nu mai au la ce-mi folosi. De crezut... te-oi crede eu, poate... Dar vai de sufletul meu! Viermele și năduhul care-au intrat în el nu le mai scoate nici moartea!

Bătrîna îl privi cu o furie neputincioasă, dădu din cap amărîtă și cele două lacrimi i se rostogoliră pe fața toată zbîrcituri. Și le șterse cu colțul tulpanului și oftă adînc:

— Atunci du-te cu dumnezeu, Lisandre, în pădurea necredinței tale!... De copil oi mai avea eu grijă cît oi trăi... Pe urmă, cine-o mai putea.

Deschise mîniată ușa bordeiului și-i arătă afară întunericul:

— Ți-s mai dragi umbrele nopții decît rodul sîngelui tău, Lisandre! Înseamnă că n-ai ținut la biata Ileana!

— Taci, mătușă! Nu grăi cu păcat!... Numai eu știu cît am ținut la ea și cît mă arde dorul și pustia.

Își puse din nou rasa, își trase potcapul pînă deasupra ochilor și se îndreptă spre ieșire. Se uită lung la copilul care-l urmărea nedumerit de sub cergă, dădu din cap fără să știe nici el de ce și ieși spunînd:

— Ai grijă de el, maică Rusandă... că eu nu-l pot lua cu mine... Casa mea-i pădurea... Ce să fac cu el acolo?... Cine să-i deie ce-i trebuie și să aibă grijă de el? Uite, ține punga asta cu parale să-l poți îmbrăca și hrăni cum se cuvine. Și pe urmă... om mai vedea. O să mai trec și-n alte dăți, cînd oi putea, pe la dumneata...

Porni, după ce se încredință că nu l-a văzut nimeni, și se împreună iar cu noaptea.

*

Nici bătrînii satului nu mai țineau minte de cînd venise în Boboești Nestor Dediu, boierul cel bătrîn, care murise paralizat și zăcea îngropat sub o lespede din mijlocul bisericii. Moșteniseră și ei povestea lui de la alții, căci boierul nu vorbise nimănui despre viața sa. Se spunea

că fusese staroste de Cîrligătura, că făcuse parte din Divanul domnesc și apoi fusese, nu se știa din ce pricini, mazilit și alungat de la curtea domnească.

Își zidise casele cu meșteri străini pe locurile pe care i le dăruise Mănăstirea Neamț, care stăpînea întregul ținut. Locuitorii satelor însă nu-l știau decît pe boier de stăpîn. Încetul cu încetul toți munții din jur intraseră sub veghea lui : Culmea Petru-Vodă, Hălăuca, Bivolul, Poiana Lungă, Luciorul și chiar Chițigaia cea prăpăstioasă și veșnic neguroasă. Plătea, la sfîrșitul fiecărui an, pungile cu galbeni cerute de stăreție și nimeni nu-l mai întreba nimic. Oamenii satelor de pe văile Neamțului și Ozanei aveau un stăpîn cumplit și neiertător. Cu greu izbuteau să-și strecoare vitele sau oile la păscut pe dealuri sau prin păduri, căci oriunde ședeau la pîndă oamenii boierului și numai cei ce aveau învoieli făcute scăpau fără silnicii. Poate blestemele celor prea învrăjbiți aduseră într-o primăvară grea cumpănă pentru boier. La o vînătoare de mistreți căzu de pe cal și fu adus la curte pe targă de cetină. Șezu la pat cu toate mădularele încremenite și nu se mai putu mișca pînă la moarte, în ciuda vrăjilor și căutărilor vracilor aduși din multe părți.

Cît timp zăcu legat de pat, oamenii răsuflară mai ușurați. Cnuturile străjerilor și pădurarilor nu mai șuierau atît de aprig. Și cum boierul nu fusese însurat și nu avea nici un fiu, oamenii nădăjduiau să nu le mai vină alt stăpîn. Dar într-o bună zi se treziră cu doi străini călări care traseră la curte. Scurt timp după aceea aflară că venise, chemat de bătrînul înțepenit, nepotul său, Vlad Dediu, împreună cu prietenul de petreceri și de multe răutăți, grecul Dionisie, căruia boierii îi ziceau Dio. Dar n-au stat mult la curte. I-au luat bătrînului mai multe pungi cu galbeni și s-au reîntors în lumea lor. Un om din sat, Vasile Bistriceanu, jura că l-a mai văzut o dată intrînd la curte în toiul nopții, cu o zi înainte de moartea boierului Nestor. Și zvonul că bătrînul murise otrăvit de nepo-

tul său, după ce fusese silit să-i lase prin testament întreaga avere, se răspîndi în toate părţile. Dar Vlad Dediu, noul stăpîn, nu avea urechi să audă asemenea vorbe.

După puţin timp de la moartea moşului său, vîndu cîteva turme de vite şi oi unor negustori ardeleni şi plecă din nou în depărtări neştiute, lăsîndu-l pe Dio să aibă grijă de toate averile.

Grecul nu se purta rău cu oamenii din afara curţii. Le făcea de multe ori pe voie pentru a le cîştiga încrederea şi a-i putea îndatora. Tocmi străji noi, aduse vechili din alte părţi, puse meşteri să mărească şi să înfrumuseţeze unele încăperi şi porunci să se înalţe zidurile din jurul curţii cu cîteva palme.

Nu după mult timp se întoarse şi Vlad într-o caleaşcă cu patru armăsari negri. Coborî împreună cu o jupîneasă frumoasă, cum nu mai văzuse nimeni prin acele locuri. Nunta pe semne că o făcuseră în altă parte, că frumoasa-i nevastă venise cu semne grăitoare că în curînd va dărui munţilor un nou moştenitor de neam boieresc. Şi acesta nu întîrzie să vină. Îşi făcu intrarea în viaţă cu preţul morţii mamei sale, pe care nimeni n-o mai văzuse ieşind vie pe poarta pe care intrase. I-au făcut mormînt frumos, cu cruce de marmură neagră scrisă cu litere de aur şi îndată după aceea se risipi în uitare.

Noii stăpîni, Vlad şi Dio, care hotărau împreună tot ce ţinea de curtea boierească, păreau să aibă o inimă mai caldă, deşi muncile şi dările oamenilor rămăseseră la fel de grele ca înainte. Le plăcea însă amîndurora să meargă mai des printre săteni, să ia parte la nunţile, cumătriile şi hramurile lor, să stea de vorbă cu ei, fiind mereu cu ochii deschişi mai ales asupra fetelor şi tinerelor neveste.

La nunta lui Lisandru cu Ileana, petrecută nu mult după moartea nevestei Dediului, împărţiră cele mai bogate daruri : un car cu boi, o mică grădină la marginea satului, pentru a-şi face casă, iar pe Lisandru îl numiră îndată pădurar. Mare bucurie a fost atunci în sat şi multă

încredere căpătară oamenii în noul boier. Dar nimeni nu bănuia ce urmărea boierul cu acele daruri și nici de ce Ileana, nevasta pădurarului, era chemată mereu să ajute la treburile curții.

Odată Ileana îi spuse plîngînd lui Lisandru că nu se mai duce la curte. Pădurarul înțelese că boierul are gînduri necurate. Bănuiala că s-ar fi petrecut fapte de neiertat între boier și tînăra lui nevastă începu să-l muște groaznic. Ajunse ursuz, mînios pe toată lumea și stătea mereu la pîndă.

Într-una din zile, spre sfîrșitul acelei primăveri, Dio îl trimise mai mult silit de-acasă într-o altă localitate unde luase foc pădurea. Dar Lisandru nu avu răbdare să stea pînă la stingerea focului. Se reîntoarse în goana calului. De la marginea pădurii o auzi pe Ileana țipînd. Intră în casă tocmai cînd Dediu se străduia din răsputeri să frîngă împotrivirea tinerei femei. Aproape în același timp cu Lisandru pătrunse înăuntru și Dio, care stătuse la pîndă prin apropiere. Avu loc o luptă scurtă și crîncenă. Au fulgerat cuțite, a curs sînge, s-au spart oale și s-au răsturnat scaune și mese. La strigătele lui Dio se adunară cîțiva săteni. Boierul zăcea pe jos într-o baltă de sînge. Lisandru fugi în pădure, de unde nu se mai întoarse pînă la chemările fierbinți ale bătrînei Rusanda. Boierul rămase din acea încăierare fără o ureche și cu brațul stîng aproape înțepenit pentru toată viața.

Ileana se stinse cu fiecare zi care trecu după aceea. Nu mai vorbea cu nimeni și nici nu mai mînca decît silită de Rusanda la care se ascunsese după fuga lui Lisandru, neștiută de săteni. Plîngea aproape tot timpul și-l chema pe Lisandru, dar acesta nu-i mai dădu nici o veste. Mai trăi doar pînă la nașterea lui Costea. Ultimele ei cuvinte, rostite Rusandei cu jurămînt, au fost astea : „Să-i spui lui Lisandru că nu i-am greșit cu nimic, niciodată. Numai el mi-a fost drag pe lume și n-am avut parte să-i fiu alături

cum am vrut... Să aibă grijă de copil cum o putea, și să-l ia din iadul de-aici. Iar boierului să-i plătească după faptă, că numai el ne-a stricat viața..."

Despre Lisandru se auzi, nu mult timp după aceea, că ajunsese haiduc, dar nimeni din sat nu mai izbutise să-l vadă și să stea de vorbă cu el. Cel puțin așa știa boierul.

Un negustor ce fusese prădat în pădure, în timp ce trecea munții peste culmea Petru-Vodă, ceruse mila Dediului în prinderea făptașilor spunîndu-i totodată vorbe năpraznice din partea unui haiduc :

— Nu te va ierta nici în mormînt, boierule ! Toată viața lui te va pîndi pînă te va omorî și-ți va dărîma curțile. Crede că i-ai necinstit nevasta și ai trimis-o în groapă în floarea tinereții. Păzește-te de el, că nici fiarele cele sălbatice nu par mai haine !

Din acea zi boierul ședea mai mult între ziduri și nu ieșea decît ziua însoțit de mai mulți oameni de pază. În fiecare noapte zidurile erau strașnic păzite de străjeri.

Singurul său copil, tot cu numele Vlad, creștea la curte și ieșea rareori prin sat doar alături de tatăl său, ori de Dio și de străjeri. Odrasla boierului era mai mare cu doi ani decît Costea, dar n-aveau cum să știe unul de altul.

Costea creștea în bordeiul sărăcăcios al Rusandei, ascuns de ochii și urechile boierului, care nu i-ar fi putut trece ușor cu vederea viețuirea în sat, de teamă să nu-l atragă pe Lisandru, vrăjmașul său de moarte

Șirurile de căruțe și rădvane ce se îndreptau spre Țara Ardealului ori spre Valea Bistriței, peste culmea Petru-Vodă, erau tot mai des pălite de cetele haiducilor ascunși în munți și pe care nici cei mai îndrăciți poterași nu izbutiseră să-i prindă ori să-i domolească.

Numai despre Lisandru, fostul bărbat al Ileanei și tatăl lui Costea, se zvoni odată că a fost prins de poteră în vreme ce prăda un conac boieresc la Poiana Teiului. Ves-

tea aceasta l-a umplut de bucurie pe boier. În schimb bătrîna Rusanda fu lovită cu necruțare. Nemaiavînd nici un sprijin de nicăieri și părăsită de puteri se stinse într-o primăvară, fără să mai apuce să cheme pe altcineva la căpătîiul ei în afară de Costea.

— Eu mă duc, dragul mătușii... i-a grăit ea copilului care nu împlinise încă doisprezece ani și despre care oamenii din sat credeau că-i pripășit la bordeiul bătrînei din alte părți... Și nu mă doare nimic mai mult ca amarul singurătății tale. Că-i greu, băiatul mamei, printre străini și tu nu mai ai pe nimeni să-ți poarte grija Maică-ta s-a stins îndată ce te-a adus pe lume, iar taică-tu s-a rătăcit într-o umbră pe care tu n-o poți pricepe... Deie bunul dumnezeu să mai vadă odată lumina soarelui și să te găsească ! Dar unde să te găsească ?... Unde ?... Că tu n-ai să mai poți rămîne după moartea mea în satul ista năpăstuit. Nu, nu... Du-te, dragul mătușii du-te unde-i vedea cu ochii și cată-ți norocul departe de-aici Și cît îi trăi, să te ferești de boierul Dediu, că n-o să fie bine pentru nimeni. Odată și-odată poate vei pricepe și tu de ce...

Ar mai fi vrut, poate, să-i spună și altceva, dar moartea îi înțepeni limba și numai ochii, mari și sticloși, rămași deschiși, mai stăruiau într-un grai mut, de care Costea se îngrozi și ieși din bordei fugind fără tintă, pînă se pierdu pe una din nenumăratele poteci ale pădurii. Iar oamenii satului uitară repede și de bătrînă și de copil, mai ales că bordeiul lor fu dărîmat nu mult după aceea.

*

Costea își blestema mereu ziua în care nimerise la moara lui Alistar din Farcașa. Nu din cauza bătrînului morar, care-i era aproape ca un tată, ci pentru nebuna de Lisaveta, nevastă-sa, un fel de „moară-n moară", cum îi zicea deseori Alistar cu glas de năduf.

Femeia aceea era mai rea ca puhoaiele pe care le năștea cîteodată Bistrița în vremi de furtună. N-avea o clipă de răgaz și niciodată nu se învrednicea să facă pe voia bărbatului ei, care ajunsese un fel de vătrai în mîinile sale neostoite. Și doar fusese slugă supusă, o biată fată orfană, adăpostită la moară de pe cînd avea abia treisprezece ani. Cum morarul rămăsese văduv și ajunsese, după cîțiva ani de singurătate, la credința că tot mai bine-i să aibă omul în casă o mînă de gospodină, îi deschise la început Lisavetei toate ușile să se îngrijească de treburile casei. Apoi veni și ceasul de care morarul nu-și putea aminti niciodată fără să mormăie vorbe de ocară, gîndind că prea se lăsase furat de ispită ca un copilandru. Nu împlinise Lisaveta bine șaisprezece ani, dar era destul de arătoasă și de împlinită în toate cele. Se hotărî să se scalde odată, în apa adîncă și rece de lîngă roata morii, mai ales că în ziua aceea nu era nici un mușteriu la măcinat. Morarul se găsea dus la un nevoiaș care ședea într-o margine depărtată a satului, să-l cheme la cosit bălăriile ce năpădiseră pînă și jghiabul morii. Pe drum află însă că nu-i acasă și se întoarse mult mai repede decît se aștepta Lisaveta. Intră în moară și, prin spărturile scîndurilor, își iți o clipă ochii spre apa ce se bulucea din jgheab pe lîngă roată. Ei, ceasul rău, ce să faci ? Privirile sale se opriră cîteva clipe spre acea pată albă și strălucitoare ce purta numele de Lisaveta și care nu se mai sătura de zbenguit în apa limpede.

„Mă, mare poznă ! rosti înmărmurit morarul. Ce-o fi apucat-o oare ?“

Vru să plece de-acolo, dar un gînd năstrușnic îl hotărî să mai rămînă. La urma urmei vedea în fiecare zi fete scăldîndu-se în iazul de la poalele Luciorului. Numai că Lisaveta îi atrăgea privirile mai altfel, de parcă l-ar fi legat cu ceva. Rămase așadar nehotărît pînă ce fata ieși din apă, se șterse cu un șervet înflorat de in, se îmbrăcă și deschise ușa morii. Acolo pică drept în brațele mora-

rului și după nici două săptămîni făcură nuntă mare, cum nu se mai pomenise prin acele părți.

Cîteva luni o duse Alistar împărățește și nu-i prea necăjeau rîsetele oamenilor din sat, ori așa lăsa el să se creadă.

Cît îi Valea Bistriței de lungă nu era moșioară mai frumoasă și mai harnică. Treburile mergeau mai bine ca niciodată.

Dar anii trecură și Alistar îmbătrîni tot mai mult, în timp ce Lisaveta părea că întinerește cu fiecare zi. De la o vreme însă lumea începu să țeasă fel de fel de povești pe seama ei. Alistar asculta și tăcea. Ce mai putea face? Dar, dacă ar fi fost numai atît, nu și-ar fi făcut gînduri negre. Bietul bătrîn însă nu mai avea hodină din cauza ei nici zi, nici noapte. Ba să facă una, ba să facă alta, ba să aducă pietre noi de la Broșteni, ba să mai cumpere o grădină, ba... cîte și mai cîte! Și de nu făcea cum zicea ea, ardea pămîntul, nu alta.

Odată a încercat s-o bată. A pus mîna pe-o coadă zdravănă de măturoi și s-a repezit la ea încruntat și furios nevoie mare. Lisaveta însă nici nu s-a clintit din loc. Îl așteptă să se apropie, apoi cu o mișcare bruscă îi smulse bățul din mînă aruncîndu-l cît colo.

— Ai nevoie de lemne, moșule? îl întrebă ea șuierînd de mînie. Vezi că aduc toată pădurea peste dumneata și te-ngrop cu tot cu moară!

De-atunci Alistar nu-i mai puse piedici în niciuna din vrerile ei. Se mulțumea doar să murmure neputincios și să se spovedească din cînd în cînd lui Costea.

— Mă Costea... vezi tu cum întunecă dracul mintea omului cîteodată?... Ce-mi trebuia mie o altă moară? Nu-mi ajungea una? Dar muierea asta, mă' băiete, mă macină mai varvar decît toate morile la un loc!

Costea îl privi mirat. Nu prea putea el înțelege multe la vîrsta aceea fragedă. Îi era milă de bătrîn și groază de morărițâ.

De cînd intrase slugă la moară nu şedea o clipă toată ziua. El turna în coş, el umplea sacii, el încărca, el descărca, el mătura, el dădea drumul la apă, el o închidea, tot el cîntărea, vămuia, avea grijă de vite şi de toate celelalte. Vai de capul lui!

Asprimea muncii îl călise şi-l înzdrăvenise. Păşise acum pe paisprezece ani, dar părea mult mai voinic. Avea un păr negru, care-i ajungea aproape pînă la umăr şi nişte ochi mari, la fel de negri, dar cu o mare de amar şi de tristeţe mocnită în ei.

Din cînd în cînd îl mai oprea morarul din treburile nenumărate şi-l îndemna să bea „titiun" cu el şi să-şi mai spună unul altuia necazurile. Costea nu putea fuma, dar grozav de mult îi plăcea să stea de vorbă cu bătrînul. La drept vorbind, morarul era cel care găsea ceva de spus tot timpul. Costea mai mult asculta, făcea de numeroase ori „mţţţ", dădea din cap sau scuipa printre dinţi şi zicea cîteodată, înfiorat, „ptiu, drace". Iar atunci cînd voia şi el să spună ceva, morarul îi lua îndată vorba din gură şi începea iar să-şi descarce amarul. Astfel de întîlniri însă durau pînă dădea Lisaveta peste ei.

— Iar v-aţi strîns la taifas, ca babele?... Trăsni-v-ar de nepricopsiţi! Fugi mai repede, mă' motane (acesta era Costea) şi rîneşte la vaci! Iar tu, hodorogule, n-ai altă treabă decît să ţii mucosul ista de vorbă?

Îndată apoi toată voia lor bună se risipea pe apa morii.

Costea fusese adus la morar de un cioban care-l găsise aproape mort prin codrii Hălăucei, nu mult după moartea Rusandei.

Asprimea morăriţei îl făcu odată să fugă pînă la Sabasa, unde intră slugă la un popă.

Şezu acolo mai mult de un an, pînă sparse din greşeală un ol mare cu untdelemn de măsline, adus de preuteasă de la Piatra-Neamţ. L-au bătut atunci şi popa şi preuteasa pînă l-au lăsat în nesimţire. După ce s-a mai tămăduit a fugit iar la moara lui Alistar. Lisaveta nu i-a

trecut ușor cu vederea fuga de la moară, dar nu s-a încumetat să-l bată. I-a dat să mănînce și apoi l-a trimis la treabă.

— Mă' Costea, i-a zis atunci Alistar. Oriunde te-i duce, să știi de la mine că nu te-așteaptă nimeni cu masa gata și cu patul făcut. Pentru tine abia de acum începe amarul vieții. Cată și fii supus și ascultător, dragul moșului, că altfel nu se mai ține nimic de tine. Ai s-ajungi să umbli din stăpîn în stăpîn și n-ai să mai înțelegi nimic din viața ta.

— Ei, moș Alistar... dacă asta se cheamă viață, care mi-i hărăzită mie, apoi degeaba m-am mai născut. Și-apoi, cît crezi dumneata că mai pot eu răbda ? Mereu treabă, treabă, mai dihai ca boul de la jug. Iar cînd îi vorba de mîncare și de odihnă...

— Ehei, cîte-ai să mai rabzi, flăcăule ! Ai mîncat bătaie, zici ? Să vezi tu cît de grozave or să fie bătăile cînd ai să fii mare, că atunci te doboară mai mult rușinea decît durerea.

— Ba, eu n-am să rabd, moșule !

— De, îi face și tu cum te-o duce cugetul, dar tot mai bine-i să rabzi. Că decît să te pui în țăpușă cu cei tari, mai bine te faci că n-auzi și că nu vezi nimic.

— Numai că mătușa Lisaveta...

— Tîssst !... Să n-audă că-i zici mătușă, că te mănîncă fript. N-o vezi cît îi de farmazoancă ?

— Dar cum să-i zic ?

— Zi-i și tu... leliță... ori mamă...

— Ba, mamă nu i-oi zice, că-i aproape deodată cu mine... Ș-apoi, dacă tot așa de amarnică a fost și mama, atunci mai bine că a murit.

Și viața mergea înainte la moara lui Alistar, aproape la fel în toate zilele. De la o vreme însă Lisaveta ajunse mai sălbatică și mai neîndurătoare. Dar nu-l mai gîlcevea pe Costea. Își vărsa tot năduful pe bietul bătrîn, care cu greu mai reușea să împlinească ceva. Din ce în ce

mai rar reușea să stea de vorbă cu Costea. Îl rodea, pe semne, un gînd cumplit, pe care flăcăul abia mai tîrziu reuși să-l priceapă. A fost destul însă ca acest gînd să capete rădăcini statornice în bănuiala că Lisaveta vrea cu orice preț să-l vadă cît mai repede în pămînt, pentru a se mărita cu un plutaș voinic ce-i tot dădea tîrcoale, ca pîrjolul și pustiul morții să se abată peste moara lui Alistar.

Într-o seară de toamnă timpurie, bătrînul îl chemă pe Costea deoparte și, cu glas stins, pe care băiatul n-avea să-l mai uite niciodată, îi spuse :

— Du-te, dragul moșului, pînă la han și adu-mi o ploscă cu rachiu. Uite, ține pungile astea cu galbeni, să le păstrezi pentru tine, că nu se știe ce poate aduce ziua de mîine.

Îi întinse două pungi burdușite cu galbeni și-i făcu semn, cu lacrimi în ochi, să plece mai repede. Costea nu mai știa ce să creadă. Pungile cu galbeni nu prea aveau chemare pentru el. Îl durea și-l neliniștea numai starea neguroasă a bătrînului, pe care nu reușea s-o alunge cu nici un chip.

— Moș Alistar, ce să fac eu cu galbenii ?... De ce mi-i dai mie ? întreabă el nedumerit.

— Tîssst !... Taci și fă cum îți zice moșul, c-așa-i bine. Acum du-te și adă-mi ce ți-am spus !

Costea plecă nehotărît, uitîndu-se mereu în urmă. De la o vreme pe bătrîn îl înghiți întunericul, iar Costea se trezi mergînd cu pungile în buzunarul sumanului și cu plosca goală în mînă.

Începuse să bată vîntul tot mai tare și o ploaie mărunță și rece îi șfichiuia obrajii. Înainte de a ajunge la han, auzi strigăte în spatele lui. Cînd se întoarse, zări cîțiva oameni alergînd și, deasupra morii, împletindu-se într-un joc drăcesc în bătaia vîntului, limbi mari de vîlvătaie

— Arde moara ! Arde moara !... strigau oamenii.

Costea nu mai intră la han, ci o porni în un suflet îndărăt. Flăcările creșteau tot mai pustiitoare prinzînd în cercul lor și casa și grajdul vitelor.

— A pus cineva foc ! strigă un om.

În vălmășagul care se produse, Costea nu mai știa ce să facă. Umbla înnebunit de spaimă dintr-un loc în altul să dea ochii cu bătrînul. Dar moș Alistar nu se vedea nicăieri. Numai Lisaveta răcnea ca o nebună, trăgîndu-se cu mîinile de cap, privind cum flăcările îi înghit toate nădejdile.

— El !... El i-a dat foc !... Zăludul și neputinciosul ! El i-a dat foc ! L-am văzut eu cum umbla în jurul morii.

Cîțiva oameni reușiră cu greu să scoată din moară trupul aproape carbonizat al bătrînului morar. Îi mai rămăseseră cît de cît întregi cizmele și chimirul sub care Costea recunoscu cuțitul lung cu prăsele de corn de cerb.

Lumea se uita înnebunită cînd la mormanul acela de carne arsă, cînd la pereții care se prăbușeau pe rînd ridicînd nori uriași de scîntei. Cîțiva dintre bărbații mai inimoși încercară să intre printre flăcări pentru a mai scoate cîte ceva.

Costea nu mai putu răbda priveliștea aceea groaznică. O luă la fugă printre oameni și vite intrînd încet în pîclele nopții și ale depărtărilor. Se aruncă îmbrăcat în apele vijelioase ale Bistriței și începu să se lupte din răsputeri cu valurile pentru a reuși să iasă la celălalt mal. Voia să fugă departe, cît mai departe. Răceala apei și izbiturile de stînci nu-l înspăimîntară, ci-l îndîrjiră într-o luptă sălbatică cu moartea.

Cînd puse piciorul pe mal era aproape sfîrșit. Privi din nou spre moară. Se mai zăreau flăcări și umbre care alergau dintr-un loc în altul. Hainele ude i se lipiseră de trup și-i atîrnau grele.

Își aminti deodată de cele două pungi primite de la bătrîn înainte de a se dărui flăcărilor. Le scoase din buzu-

nar și, fără să le mai privească, le ascunse cum se pricepu lîngă un fag gros, apoi le acoperi cu o lespede. Puțin timp după aceea intră tot mai adînc în pădure și-n noaptea singurătății lui.

* * *

Începutul acelei toamne năpusti asupra munților multe furtuni și ploi reci, care făcură mare prăpăd în turmele Dediului. Multe oi pieriră de frig și, cu toate rugămințile ciobanilor, boierul tot nu voia să dea învoire să coboare turmele în sat.

Baciul Alexa era mai îndurerat decît toți ciobanii. De mic trăise numai lîngă oi, le îndrăgise și-și legase viața de ele. Nimeni nu cunoștea mai bine ca el rînduielile stînii. De aceea, orice oaie care pierea era o durere nestinsă pentru el. Uneori intra chiar în toiul nopții în coșare și lua oile mai slabe și mai bătrîne cu el în stînă, lîngă foc. Le încălzea, apoi aducea altele și altele. Dar ploile și lapovița care s-au abătut atunci peste bietele animale cu lîna încă mică au stăruit prea mult și toate încercările bătrînului baci de a le apăra dădură greș. Îi pieriseră aproape cinsprezece oi și soarele tot nu se arăta. Ceilalți ciobani nu prea înțelegeau necazul bătrînului. Ba le părea chiar bine că se micșorează turma stăpînului. Dediu avea turme nesfîrșite și puteau pieri destule oi fără a le simți lipsa cineva.

Într-o bună dimineață însă necazul lui Alexa părea că se apropie de sfîrșit. Cerul se înseninase peste tot, iar soarele strălucea mai tare și mai frumos ca altădată.

Alexa privi depărtările cu ochi de cunoscător, înțelese că a venit iar vreme bună, dădu drumul turmelor la păscut, apoi își pregăti ciuveiele pentru închegat laptele muls.

Ușa de la stînă era deschisă. În prag dormita, cu capul pe labe, adulmecînd mirosul de lapte cald, Gruia, dulăul

care nu-l părăsea niciodată. Se ridică însă deodată și nămăi scurt, privind țintă spre marginea pădurii.

„Cine-o mai fi ?“ se întrebă Alexa, dîndu-și îndată seama că-i vorba de-o făptură omenească și nu de-o sălbăticiune. Ieși pînă-n ușă și se uită spre locul unde erau îndreptați ochii cîinelui. Ivit dintre copaci în poiana din vîrful muntelui, un flăcău se îndrepta încet, cu pași împleticiți, spre stînă. Alexa crezu la început că-i vorba de-un om beat. Cîinele mai hămăi de cîteva ori și dădu să se repeadă.

— Nea, Gruia !... Șezi locului ! îl domoli bătrînul.

Apoi, văzînd că flăcăul se clatină și se lasă să cadă moale la pămînt, fără a încerca să se mai ridice, porni repede spre el. Mare-i fu mirarea cînd descoperi că noul venit e un flăcăiaș cu hainele ude leoarcă pe el și cu cîteva pete de sînge închegat pe față și pe pieptul dezgolit. Se aplecă spre el și-l ridică în șezut.

— Cine ești, flăcăule și de unde vii, de pari ca scos din potop ?

— Mă cheamă Costea, moșule... răspunse stins cel întrebat, abia reușind să deschidă ochii.

— Dar al cui ești tu ?

— Al nimănui...

Vorbele fuseseră șoptite cu mare obidă, iar Alexa mormăi tot mai nedumerit :

— Cum al nimănui, mă' nepoate, vorbă-i asta ?

— Adevăr ți-am grăit, moșule.. Și, dacă nu mă crezi, lasă-mă să mă sting aici, că nimenea nu ți-o căta pricină.

Ultimele cuvinte, mai mult aruncate în vînt decît spuse cuiva, păreau că l-au secătuit de tot pe bietul flăcău. Își lăsă capul pe brațul bătrînului și adormi sub căldura moleșitoare a soarelui.

— Mă' bată-te să te bată de țîncău !... Dar știi că m-ai dat gata ? Ia să te ducă moșul colea în stînă, că poate nu-i fi murind chiar așa repede cum spui.

Îl luă în cîrcă și-l duse în stînă. Îi făcu un culcuș de coajace și-l culcă cît mai lîngă foc, să i se poată usca straiele. Îl lăsă să doarmă pînă aproape de prînz. Atunci îi răsturnă pe un șervet curat o mămăliguță fierbinte, îi puse alături caș frămîntat, urdă dulce, vreo două cepe și alte bunătăți din stînă.

— Ei, nepoate,... ia scoală și îmbucă ceva ! îl clătină cu blîndețe Alexa.

Dar Costea nu se da trezitului cu una, cu două.

— Ei, m-auzi, flăcăule ? ridică-te și ia ceva în gură.

Nici de această dată însă Costea nu se trezi. Mirat, bătrînul îi puse mîna pe față, dar și-o trase repede. Obrajii flăcăului ardeau ca focul. Mai încercă de vreo două ori să-l trezească. Nereușind, își dădu seama, pînă la urmă, că nu somnu-i de vină, ci fierbințeala mare care l-a doborît și-l ține fără cunoștință.

— Ptiu, drace ! scuipă moșul într-o parte făcîndu-și cruce. Ce-o mai fi oare și cu arătarea asta ? De unde-o fi venind ?

Și numaidecît se apucă să caute prin desagii lui fel de fel de buruieni de leac, pe care le pregăti cum știa el. Cu un fel de zeamă din frunze de mentă și măcriș îl frecă bine pe cap și pe gît, pînă ce Costea deschise ochii mari. Văzîndu-l treaz, mai mult îl sili să bea altă zeamă dintr-o ulcică. Pe urmă-l dezbrăcă de hainele pline de noroi și-i dete alte schimburi curate.

— Și acum ia de mănîncă ceva, motanule, îl îmbie părintește Alexa.

— Nu pot, moșule.

— Oleacă, bre, să mai prinzi putere ! Nu vezi că ești mai slab ca o gîză ? Ia-ncearcă !

— Ferească sfîntul !

Și Costea își feri capul în altă parte

— Ia nu mai lehăi degeaba că nu poți, că pe urmă ne sfădim amîndoi ! Doar nu-i fi lehuză. Ia să-mi bei tu mă-

car jumătate din oala asta cu lapte dulce de oaie și pe urmă om mai vedea noi.

Costea izbuti cu greu să ia cîteva înghițituri și se lăsă din nou furat de somnul acela copleșitor.

Seara s-au întors ciobanii cu turmele de la păscut, au muls oile, le-au închis în coșare, au ospătat, vorbind despre unele și despre altele și nimeni nu era în stare să spună cine și de unde o fi noul venit și cum o fi nimerit el în vîrful muntelui.

Aproape o săptămînă Costea o duse între viață și moarte. Și dacă n-ar fi fost bătrînul Alexa, cu leacurile și oblojelile lui, cu mîncarea pe care i-o pregătea de fiecare dată și-l silea să ia măcar cîteva înghițituri, ar fi trecut poate pragul suferințelor. Dar așa, s-a tîrît pe brînci de la un răsărit la altul, luptîndu-se cu boala mai greu decît cu valurile Bistriței și, pînă la urmă, birui tinerețea sa, spre marea bucurie a bătrînului care nu-l mai slăbea din ochi.

Acest baci singuratic se legase mai mult decît își putuse închipui de flăcăul tăcut și slăbit de boală, de la care numai rareori reușea să smulgă cîte un cuvînt.

De la o vreme, Costea începu să se înzdrăvenească, să se apropie mai cu inimă de bucatele pe care i le întindea Alexa și chiar să-l ajute la unele treburi.

Ceilalți ciobani îi ziceau „Mutu" și uneori, seara, în ceasurile de tihnă și taifas, îl mai luau în rîs, că doar-doar s-o încumeta și el să-și dea drumul la limbă. Prea multe însă n-a putut afla nimeni de la el. Știau cu toții că-i al „nimănui", că fusese slugă prin mai multe părți și că poate răbda tot felul de năprazne fără să crîcnească măcar.

— Mă' Costea, îi zise odată Alexa, cînd erau numai ei doi în stînă, cine n-a gustat de mic amarul străinării, nu prea știe ce-i aceea viață. Viață de cîine vreau să zic. Iar cînd ajungi și tu să pricepi mai multe și să ceri un

drept al tău, te trezești că ești prea bătrîn și că nu-ți mai trebuie nimic... Uite, așa am păţit eu... De cînd mă știu am trăit tot printre oi și vite. Am vrut de cîteva ori să mă-nsor, să-mi găsesc un rost pe lume, dar toate au trecut pe lîngă mine ca apa și ca vîntul... S-au dus... Unde să le mai găsesc? Și m-am trezit bătrîn, singur și fără nici un căpătîi. Păi treabă-i asta? Atîta noroc mai am și eu, că, într-o vreme, mi-am ridicat, din butuci, un bordei în vatra Pipirigului, pe care n-am apucat decît să-l humuiesc, să am și eu unde trage cînd mi-o veni sorocul. De stat în el n-am prea avut cînd sta, că nu m-au lăsat oile boierului... Știi ce zic eu?... Tot îs singur, ca vai de capul meu. De-i vrea să trăiești pe lîngă mine, să fii ca un copil al meu, tare bine mi-ar părea. Și ți-o rămîne ţie bordeiul, să trăiești mai departe în el după ce n-oi mai fi eu...

Așa ajunse Costea un fel de băiat de suflet al baciului Alexa.

Îndată după înzdrăvenirea lui, veni poruncă de la boier să fie coborîte turmele mai aproape de sat, pe dealul Luciorului, întrucît din nou începeau să-și facă de cap ploile cele reci și vînturile.

În ziua cînd Costea trecu iar prin satul de unde plecase cu mulți ani în urmă, locul unde fusese bordeiul Rusandei nu-i mai spunea nimic. Cineva clădise chiar pe acel loc un stog de fîn și-l împrejmuise cu gard nou de răzlogi.

Costea își adună o clipă în minte icoana Rusandei, care-l crescuse și-l sfătuise așa de mult să fugă din acel sat. De ce să fugă însă nu-i spusese și nici el nu-și putea da seama. Și iată-l din nou întors, fără să vrea, pe aceleași meleaguri de altădată. Bordeiul lui Alexa era mult mai departe, iar pe lîngă locul unde fusese bordeiul Rusandei nu treceau decît rareori.

Cînd văzu cîrdurile cele mari ale lui Dediu, se cutremură ca în fața unei năluci.

— Moş Alexa, ...ce fel de om îi boierul Dediu ? întrebă Costea cînd trecură odată cu turmele prin faţa porţilor înalte.

— Dar de ce mă-ntrebi tu de boier ?

— Întreb şi eu, aşa...

— Păi... cum să-ţi zic eu ? E-un om ca toţi oamenii, dragul moşului. Numai că el îi stăpîn, iar noi îi sîntem slugi, asta-i. Şi dacă joci după cîntarea lui, nici că se poate om mai bun ca el. Iac-aşa-i... El cîntă, iar noi jucăm.

Şi vremea părea a se scurge pentru Costea mult mai blîndă şi mai senină ca pînă în acea toamnă. De muncit muncea din toată inima la treburile ce i le dădea Alexa, mulţumind ochii şi sufletul bătrînului care trăia, prin el, o nouă viaţă.

În timpul iernii care nu întîrzie să se arate, baciul ceru îngăduinţa boierului să lase oile în grija celorlalţi ciobani, iar el să se mute cu Costea în bordeiul din vatra Pipirigului. Boierul le dădu învoirea să stea pînă la bobotează unde vor.

De cum se mutară în bordei, începură să-l grijească cum se pricepură ei mai bine. Îi puseră uşi şi ferestre noi, îl văruiră, îi făcură laiţe din lătunoaie groase de stejar şi mai multe acareturi. Cele trebuincioase pentru plată le dădu mai mult Costea din cele două pungi cu galbeni primite de la morar şi pe care reuşi să le descopere sub lespedea unde le ascunsese.

Nepotul bătrînului baci, despre care oamenii din sat începură tot mai des să se întrebe de unde-a răsărit, se făcuse o mîndreţe de flăcău. Bătrînul îl sfătuia să se poarte cît mai ferches cînd iese prin sat, să nu creadă cumva megieşii că n-ar avea cele de trebuinţă.

Viscolele iernii tăbărîră peste munţi şi sate cu multă furie. Dar Costea avea acum un culcuş cald şi oblăduirea unui om de inimă, de care se apropia tot mai mult.

*

În nici un sat de pe valea Neamțului nu se făcea un hram mai frumos și mai îmbelșugat ca în Boboești. În fiecare an, aici, de Sfînta Maria mare, se aduna norod din toate cătunele din jur. Oamenii mergeau dimineața la slujbă în bisericuța de lemn din vatra satului, apoi se întindeau mesele unde se așezau la ospăț cei veniți din alte părți. Începînd de după amiază și pînă a doua zi în zori, petrecerea se desfășura la hanul lui Stavros, așezat la răscrucea dintre valea Mînzatului și valea Neamțului. Cunoscuta ceată de cobzari țigani adusă de la Stînca nu mai sfîrșea să cînte sîrbe, polci, hore, coasa, ori cîte o rusească din acelea bătute de ieșeau nori de praf de sub picioarele celor prinși în joc.

Bătrînii se doseau deobicei în odaia cea mare a hanului, ori în grădina din spate unde, lîngă ulcelele de vin și rachiu, tăifăsuiau pînă ce mulți dintre ei cădeau adormiți pe sub mese.

Pe niște lătunoaie mari de brad, așezate pe buturugi în grădina hanului, fură scoase, după dorința baciului Alexa și a altor gospodari, mai multe cofăiele cu vin și ulcele de lut frumos colorate.

Lui Alexa îi plăcea grozav de mult să-și depene întîmplările vieții, dintre care cea mai mare trecere o aveau cîteva întîlniri cu lupi, urși și alte jivine, dar de fiecare dată povestite altfel, cu noi și noi adăugiri nemaiauzite.

În timp ce-și depăna o astfel de poveste, îl zări pe Costea, cu care venise împreună la hram, stînd singur pe marginea drumului. Tii, ce mari se făcură ochii moșneagului și cîtă bucurie se putu citi atunci în ei!

— Costea!... Bre, nepoate! Ia fă-te oleacă mai aproape, să-ți zic ceva!

Se sculă numaidecît de lîngă ceilalți gospodari și se duse întins spre Costea. În acea zi treburile stînii fură lăsate pe seama altora. Îndată după mulsul oilor de dimineață, Alexa își luase nepotul și venise la hram. Era

pentru prima dată cînd Costea ieşea în lume ca flăcău. Şi, după obiceiul locului, ciobanii veniţi la hram trebuiau să se arate în faţa lumii cu straiele lor de la stînă : cioareci lungi şi încreţiţi, cămaşă înflorată, lăsată pînă deasupra genunchilor şi înnegrită cu unt de oaie, chimirul încrustat cu fel de fel de ţinte de alamă şi de cositor şi, mai ales, pălăria pusă pe-o ureche, la care trebuia neapărat să se vadă de departe o măiastră pană de cocoş sălbatic. Şi mai era ceva fără de care un cioban adevărat nu făcea două parale : bîta lungă, din lemn de frasin, ulm sau corn, bătută toată cu ţinte, cu inimoare, cu floricele ori cu păsărele. Costea le avea pe toate astea pregătite din timp de Alexa cu multă migală. Şi, ca o podoabă grozav de ispititoare la un cioban de mîna întîi, mustăcioara neagră îi mijise deasă şi strălucitoare. Alexa dorea ca toate visele sale, neîmplinite în tinereţe, să rodească acum în acest flăcău, să-l apere cît mai mult de vrăjmăşia sărăciei şi veşnicelor nevoi.

— Dar unde umbli, bre păunule, de nu dai şi tu oleacă pe-aici, să cinsteşti o ulcică de vin cu taică-tu şi cu iştealanţi gospodari ? Vină încoa', motanul tatei, că nu te mănîncă nimeni. Şi, luîndu-l de după umeri, îl îndrumă spre masă. Mă' Vasile, se rugă Alexa de un gospodar din capul mesei, ia umple tu ulcica ceea, să cinsteaşcă cu noi o-nghiţitură de vin şi nepotu' ista al meu.

Toţi de la masă se minunară de asemenea mîndreţe de flăcău şi nu mai pridideau cu laudele.

— Apăi să trăieşti, măi Costică şi să-ţi deie cel de sus sănătate şi voie bună ! închină cu ulcica unul dintre meseni.

— Să deie dumnezeu ! urară cu toţii şi goliră ulcelele dintr-o răsuflare.

Costea duse ulcica la gură, luă o înghiţitură de vin şi începu să se strîmbe de acru ce era. Vara trecută fusese cam răcoroasă şi tot vinul, deşi adus din [illegible] Hîr-

lăului, era tare acru Cînd voi însă să puna ulcica pe masă, toți gospodarii săriră în sus și, mai dihai ca toți, Alexa :

— Pînă la fund ! . Pînă la fund, voinicule ! Păi așa te ții tu de căruță ?

— Nu pot, moș Alexa, zău... încercă o ugă Costea.

— Fugi de-aici ! Nici atîta lucru ? Hai, nsfacă ulcica și dă-o peste cap, că altfel îți rup pana din pălărie !

Hohotele de rîs măriră voia bună și toț gospodarii se ridicară să ia parte îndeaproape la golir ulcelei de către Costea. Negăsind o altă cale, acesta d ulcica la gură, închise ochii și gîlgîi cu mare greutat tot vinul.

— Ei, să trăiești !

— Halal flăcău !

— Să fii sănătos și să mai sorbim împreu cîte-o ulcică și la anul, și peste zece ani !

Toate brațele și capetele se îndreptară e săracul flăcău, încît cu greu reuși să se smulgă dint . mozolit tot de pupături și cu frumoasa pană aproap uptă.

Amețit puțin de băutură și mai ales de că a înnăbușitoare Costea înconjură hanul și ajunse o medeanul din față, unde era întinsă hora. Aici, lume pe lume, de nu-ți mai puteai trage sufletul. Colbul ca se ridica de sub picioarele celor prinși în horă acoperea tot hanul cu un coviltir uriaș și albicios. Își făcu cu g loc printre oameni și ieși chiar în primul rînd, de unde putea privi în voie jocul tinerilor Nu mai văzuse pînă at asemenea minunăție. Îi luau ochii florile de pe cat ele, altițele și bondițele fetelor și nevestelor.

Un flăcău, aflat singur în mijlocul horei, a mîinile în șolduri și bătea pămîntul cu picioarele str nd :

„Frunză verde siminoc, măăă,
Hai mîndruto să te joc, măăă ;
Și de nu te-oi juca bine,
Să nu te mai uiți la mine, hopaaa !"

După ce termină strigătura, făcu semn cu degetul unei fete prinse în cerc. Aceasta ieşi numaidecît din rînd şi se duse în mijloc să facă pereche cu flăcăul. Nu apucă să se învîrtă bine o dată, că un alt flăcău, de pe margine, se apucă să strige :

„Liţă foaie micşunea, măăă
Ascultă porunca mea, măăă ;
Lasă fata altuia
Şi-ntăreşte marginea, ihaa !"

Flăcăul din mijloc mai învîrti fata de cîteva ori, apoi o lăsă şi se prinse în rînd cu ceilalţi. La rîndul ei, fata începu să se învîrtă singură în mijlocul horei, căutînd cu ochii să-şi aleagă o nouă pereche. Alt flăcău, văzînd-o că alege prea mult, îi strigă :

„Mîndruliţă cu ochi verzi, măăă,
Vină-ncoa să nu mă pierzi, măăă ;
Tot alegi, alegi, alegi,
Pîn-la urm-ai să culegi, iac-aşa, măăă !"

Fata strîmbă buzele în şagă spre cel ce strigase şi se îndreptă săgeată spre locul unde şedea Costea, fără să fie prins în horă. Se duse lîngă el şi-l apucă de mînă. Costea se fîstîci cu totul şi se trase îndărăt. Lumea din apropiere începu să facă haz. Fata, văzînd că nu-l poate duce la mijloc, se răsti la el :

— Hai, mă şi joacă, doar nu eşti de lemn !

— Du-te flăcăule, îl îndemnă o gospodină.

— Hai, ciobănaşule, prinde fata cît te cheamă, că pe urmăă... se auzi glasul alteia.

Mai mult tîrît decît de voie, Costea se trezi în mijlocul horei.

Fata începu să-l hîţîie cînd într-o parte, cînd în alta, învîrtindu-se mai mult ea. Costea se făcuse roşu ca focul

și nu mai putea de rușine. Flăcăii și fetele de pe margine strigau și făceau un haz nemaipomenit. La un moment dat, fata care-l scosese la joc îl lăsă în mijloc și se trase la locul ei. Tot atunci vru și Costea să iasă, însă nimeni nu vru să-i dea drumul din cerc.

— Alege-ți fata, bre !

— Nu scăpa norocul din mînă, că nu-l mai prinzi !

— Fă-ți jocul, voinicule, că te rîd fetele ! strigau cei din jur.

Într-o asemenea împrejurare și, mai ales, pentru a scăpa de gura lumii, Costea ridică cu greu privirile din pămînt, pentru a chema o fată în joc. În aceeași clipă rămase fulgerat, chiar în fața lui, de doi ochi mari și negri, cum nu mai văzuse niciodată. Și, culmea-culmilor, fata rîdea spre el, îndemîndu-l parcă s-o aleagă. Costea nu-și mai putu aminti după aceea dacă atunci a făcut vreun semn sau nu, dar se trezi cu fata în brațele sale. N-avu atunci curajul să se uite mai bine la ea, de teamă ca nu cumva să se împrăștie din brațele lui ca o vedenie. O învîrti stîngaci de cîteva ori, călcînd-o pe picioare, apoi o lăsă în mijloc și porni hotărît să iasă cu orice preț din acel învălmășag străin de el. Nu reuși însă. Se trezi prins de amîndouă mîinile și ținut să joace mai departe în horă.

Din locul unde se afla, putu să se mai uite o dată la fata care rămăsese să-și aleagă altă pereche. Hotărît lucru că nu mai văzuse asemenea frumusețe pînă atunci. Bondița, catrința, poalele și altița străluceau în mii de culori, înfrumusețîndu-i și mai mult chipul umbrit de un păr negru cu două coade lungi, care-i ajungeau pînă la brîu.

Deodată simți că-l bate cineva pe umăr. Cînd se întoarse, dădu cu ochii de bătrînul Alexa. Acestuia îi rîdea toată fața de bucurie.

— Ai intrat în horă, nepoate ?... Să trăiești !... Să fii sănătos ! Dă să te pupe moșul, că mare bucurie mi-ai făcut !

Îl trase iarăși din horă și-l strînse în brațe mai vesel ca niciodată. Apoi îi șopti tainic la ureche :

— Știi tu pe cine ai jucat, flăcăul tatei ?

— Nu, moș Alexa, răspunse nedumerit Costea.

— Chiar nu știi ? Ei, bată-te să te bată ! Ai jucat-o pe Irina... fata Pîncului, frumoasă ca și mă-sa, dumnezeu s-o ierte.

Costea făcu ochii mici, încercînd să-și aducă aminte de ceva. Numele lui Pîncu îi răsări acum dintr-o pulbere îndepărtată. Baba Rusanda îi pomenise deseori acest nume, legat de cel al Dediului. Dar mai multe nu-și amintea.

— Cine-i Pîncu ista, moș Alexa ? întrebă el.

— Îi... cum să-ți spun... îi omul la toate al boierului și mîna lui dreaptă. Amarnic om !...

Fără să se mai uite cu băgare de seamă pe unde merge, Costea încercă să-și facă loc printre oameni urmat îndeaproape de Alexa. Tocmai cînd credea c-a scăpat din acel focar, se trezi deodată înșfăcat de un braț vînjos și țintuit locului.

— Ce te brînceștI, unsurosule și mă calci ? Ha ? îl întrebă o namilă de om uitîndu-se țintă la el cu niște ochi de urs.

— Cine se brîncește, bade ? Lasă-mă să trec ! răspunse acru Costea și încercă să se smulgă din strînsoare.

— Stai, mă, nu te trage, că nu-ți merge cu mine !

— Ce ai cu băiatul, Arsinte ? sări numaidecît Alexa în ajutorul lui Costea. Dă-i pace și nu te lega de el degeaba !

— Cum să-i dau pace ? Păi tu n-ai văzut ? Se brîncește ca buhaiul și mă calcă. Și tot el sare cu gura la mine. Păi treabă-i asta ?

Costea se smulse din mîna lui Arsinte și încercă să-și urmeze drumul printre oameni.

— Stai, mă, și spune-mi de ce te brînceștI, n-auzi ? se răsti din nou Arsinte.

Și același braț îl prinse de cămașă trăgîndu-l îndărăt și repezindu-i în față o nesuferită duhoare de rachiu.

— Ia mîna de pe flăcău, Arsinte, că ai de-a face cu mine ! mormăi aprins Alexa.

— Ptiu, drace ! stupi cătrănit Arsinte într-o parte Cu tine, bre ? Da de ce te bagi tu unde nu-i treaba ta ?

— Îi nepotul meu și fac moarte pentru el Așa să știi !

Arsinte dădu drumul lui Costea, puse mîinile în șolduri și se uită la Alexa de parcă atunci l-ar fi văzut prima oară.

— Cum, bre ?... Zici c-ai ridica tu mîna spre mine pentru lighioaia asta unsuroasă ? Adică ai tu curajul să te pui cu mine pentru...

— Eu atîta-ți zic, Arsinte : lasă flăcăul în plata domnului, că nu ți-a făcut nimic și vezi-ți de nebunia ta !

Atît i-a trebuit lui Arsinte, să fie făcut, într-un fel, nebun. Se porni greoi și mînios, cu pumnii ridicați și mîrîind înjurături, spre Alexa. Baciul, deși bătrîn, avea însă destulă tărie și primi năvala lui Arsinte fără să dea nici un pas îndărăt. Oamenii se strînseră numaidecît în jurul lor, dornici să vadă cum se sfîrșește prima încăierare, pentru că, știau ei, pînă a doua zi dimineața mai aveau de văzut multe.

Arsinte era cu cîțiva ani mai tînăr ca Alexa Se așezase în Boboești cu vreo zece ani în urmă. Fusese plutaș pe Bistrița. De la o întîmplare nenorocită, cînd i se sfărîmase pluta într-un puhoi, iar el fusese scos aproape mort din apă, rămăsese cu o meteahnă tare rea. Năștea gîlceavă din te miri ce și tot satul se temea de el crezîndu-l nebun, mai ales că era cît o matahală și avea o putere cu care încă nu încercase nimeni din sat să se pună. Boierul îl primise cu o simbrie destul de bună în rîndul străjerilor de noapte

— Vrei să dai în mine, bre Arsinte ? se încruntă Alexa schimbînd bîta dintr-o mînă în alta.

— Dau și-n dumnezeu, dacă mă calcă pe coadă ! răspunse Arsinte cu glas mai domolit, uluit de dîrzenia cu care-l înfrunta, pe un om ca el, bătrînul Alexa.

— Vine boierul ! Vine boierul ! se auziră atunci mai multe glasuri.

Lumea începu să mai răărească rîndurile. Caleașca boierului opri la cîțiva pași. Văzînd lume adunată în mijlocul drumului și pe unul din străjerii lui cu pumnul ridicat, coborî și se apropie.

— Ce-i aici, oameni buni ?

— Pace bună, boierule, răspunse Alexa ridicîndu-și pălăria.

— Ba nu prea-i pace, după cîte văd eu. Ce-i cu tine, Arsinte ? Ori te-ai întrecut iar cu ulcelele ?

— Ba nu m-am întrecut cu nici o ulcică, boierule, dar am dat de-un bocluc. Alexa vrea să mă omoare pentru lepădătura asta de pripas, care se brînceşte și dă lumea jos.

— Cum, bre Alexa, om bătrîn și dai în mintea copiilor ?

— Ba n-am dat în nici o minte de copil, boierule, doar mă știi cîtu-s de blînd și la locul meu. Dar i-am zis lui Arsinte să nu se lege de nepotul meu, așa, ca lupul de oaie.

— Da' nepotu-su de ce se brînceşte și calcă lumea ?

— N-a brîncit și n-a călcat nici o lume, bre, n-auzi ?

— Ei, gata, gata cu vorba de clacă ! ridică glas aspru Dediu. Vreți să rîdă lumea de voi ? Oameni sînteți, sau ce mama naibei ? Și ce nepot ai tu, Alexa, de bagă atîta zîzanie ?

— Iacă-tă-l, boierule, în spatele domniei tale, acela cu cămeșa unsă, i-l arătă cu degetul Alexa. Numai să știi domnia ta că-i tare cuminte și nu bagă nici o zîzanie. Arsinte vede numai prin ulcele de-o bucată de vreme.

Boierul se întoarse spre Costea, se uită cîteva clipe la el, apoi îl chemă cu glas blajin :

— Ia vină-ncoa, flăcăule cu ochi de cerb speriat, să te văd mai ca lumea. Nu prea pari de prin locurile astea. Unde ești tu cioban ?

Costea se apropie la cîțiva pași de boier, privindu-l mirat și cam mohorît.

— E cu mine, la stîna domniei tale din Piatra lui Iepure răspunse Alexa. Ți-am grăit eu de el mai astă primăvară să vină strungar în locul lui Nistoraș al Ilenei. Și domnia ta l-ai trecut la catastif și ai zis să vină.

— Și cum te cheamă ? întrebă iar boierul.

— Costea, răspunse acesta fără să-și ia o clipă ochii de la Dediu.

— Da ?... Și cîți ani ai ?

— Merg pe optsprezece.

— Să fii sănătos ! Dar ia spune-mi tu mie drept, ai băut ceva ?

— I-am dat eu o gură de borș de la Stavru, da-i mai treaz ca toată lumea de-aici. Nu ți-ar pune gura pe băutură nici să-l tai ! Se vîrî iar în vorbă Alexa.

— Frumos ciobănel, n-am ce zice, spuse Dediu mai mult ca pentru el, uitîndu-se cînd la Alexa, cînd la Costea. Și pare cuminte ca o fată mare. Așa-i, mă ?

— Așa-i, boierule ! se umflă de bucurie Alexa.

— Taci tu și lasă-l pe el să-mi răspundă. Doar are și el limbă, nu ?... Ei, ia spune-mi, ești cuminte ?

— De bună samă, boierule.

— Și-ți place la stîna mea ?

— Îmi place.

Boierul se mai uită cîteva clipe la el, apoi se întoarse spre Alexa și-i grăi destul de încet, s-audă mai mult el :

— Ține minte, Alexa... În toamnă, după ce cobori oile, vină cu nepotu-tu la mine. Ai înțeles ?

— Am înțeles, boierule, răspunse fără vlagă Alexa.

— Şi acum vedeţi-vă de treabă şi să nu mai aud de nici o gîlceavă ! Petrecere bună şi să ne vedem cu bine !

— Să trăieşti, boierule !

*

Costea nu mai ştia ce-nseamnă odihna ca lumea şi nici bucuria de-a aştepta ziua de mîine de cînd i-a poruncit boierul să rămînă la curte. Atunci, în toamnă, cînd l-a dus Alexa în faţa Dediului cu multă strîngere de inimă, boierul l-a cîntărit îndelung cu ochii şi l-a întrebat mai întîi de sănătate. Costea se împlinise bine la trup şi arăta ca un adevărat voinic cu puterile date în pîrg. Pe urmă l-a întrebat unde-şi are casa.

— Stau cu moş Alexa, în bordeiul nostru din vatra Pipirigului. Eu altă casă n-am.

— Cam departe de curte... cam prea departe. Boierul trase un fum lung din ciubuc tolănit pe un divan plin de scoarţe şi catifele. Ia spune, flăcăule, te pricepi să mîni caii ?

— Nu, boierule, n-am mai lucrat niciodată la cai.

Alexa, care era de faţă şi înţelese numaidecît unde ţintea gîndul boierului, izbucni cu glas rugător :

— Boierule, n-are de unde se pricepe la cai. El îi făcut pentru stînă, că-i tare priceput şi harnic !

— Lasă-mă, Alexa ! îi tăie vorba Dediu. Ştiu eu ce vreau şi ce am de făcut. Nu te mai amesteca tu !

— Îi băiet orfan, stăpîne, abia s-a aciuat pe lîngă mine. Vreau să iasă din el un baci de faimă la stîna domniei tale...

— Nu-nţelegi, omule că ştiu eu ce fac ?... Dacă nu se pricepe acum la cai, o să se priceapă mîine. Eu asta vreau. Nu-i aşa c-o să te pricepi, flăcăule ?

— Boierule... eu... se fîstîci cu totul Costea.

— O să te pricepi să te-ngrijeşti de caii mei de călărie şi de trăsură. Şi-o să te mai pricepi să-i mîni bine, să zboare, nu alta. Ai înţeles ?

— Boierule, glasul aproape bocind Alexa, e sufletul meu... numai pe el îl am... zău nu mi-l lua de la stînă !

— Alexa, te credeam om mai cu scaun la cap. Ce te-a apucat ? Vreau cumva să-i fac vreun rău acestui flăcău ? Tu nu pricepi că-i vreau numai binele ? Ce vezi tu rău în asta ?... Așa că de mîine, se întoarse boierul iar spre Costea, ai să vii la curte. O să ți se dea cele de trebuință, o să ai unde mînca și dormi. Și, cînd te-i însura, că de-acum multă vreme nu mai ai, o să-ți dau loc de-un bordei aici, lîngă curte. Pe urmă... om mai vedea noi. Ei, nu-i bine ?

— Boierule, boierule, încearcă iar o rugăciune Alexa încă mai crezînd că-l poate întoarce pe boier din hotărîrea luată.

În acea clipă intră în odaie grecul Dio care, neștiind despre ce-i vorba, se rezemă cu coatele de speteaza unui scaun și se mulțumi să privească în tăcere.

— Alexa, cîtă vreme îți trebuie ție să mă cunoști ? se ridică cu mînie în glas boierul de pe divan Știi bine că-mi place ca, atunci cînd spun o vorbă, vorbă să fie și nu vînt ! Dio, îl iei de mîine în primire pe feciorașul ista la treaba de care ți-am spus.

— Aaa, făcu Dio mișcînd din sprîncene, pe el l-ai ales ?

— Pe el, Nu-l vezi cumva bun ?

— Ba da. Pare la locul lui. Te pricepi la cai, flăcăule ?

— Azi nu se pricepe, răspunse Dediu în locul lui Costea. I-am poruncit însă ca de mîine să se priceapă. Și cu asta, gata ! La treabă !

Din ziua aceea Costea ajunse și rîndaș, și vizitiu, și slugă pentru toate la curtea Dediului. Dormea într-o cămăruță cu încă doi rîndași, mai în vîrstă ca el și mînca tot la curte împreună cu celelalte slugi.

Nici munca și nici foamea pe care o răbda uneori nu-l chinuiau pe el. Mai greu decît toate nădufurile de la curte era cumplitul dor de pădure, de culmile munților, de

stînci, prăpastii, izvoare limpezi, de turmele de oi pe care le îndrăgise și alături de care cunoscuse din plin tihna pădurilor nesfîrșite. Trist mai răsuna cîntecul cucului ascultat dintre ziduri!

Cînd pleca boierul cu rădvanul undeva, îl lua pe el să mîie caii, crezînd astfel că-i împlinește o mare dorință. Și tot drumul de la Boboești la Tîrgu-Neamț, la Piatra, Roman sau Iași, caleașca trecea prin atîtea păduri și poiene, peste atîtea rîuri... iar ochii lui Costea se deschideau mari la toate, nările i se umflau și inima îi bătea mai repede.

Deseori își făcea Alexa treaba pe la curte să-l vadă și să mai stea de vorbă cu el. Îi aducea în glugă urdă, caș dulce, rîșcovi, știind cît de mult îi plac asemenea bunătăți. Și, de fiecare dată, începea cu aceeași întrebare:

— Ce mai faci, dragul tatei?

— Mă omoară dorul, moș Alexa! Nu mai pot... Mi-i dor de tihărăile Hălăucei, de izvorul din Piatra lui Iepure... mi-i dor grozav de oi și de păduri!

— Mai rabdă oleacă, băietul tatei... Poate cu vremea s-o mai domoli boierul și mi te-o da înapoi.

— Nu mă mai dă, moșule... Și tare mă mai strîng zidurile astea de tîmple și de coaste!

Și vremea se scurgea cu obișnuitele ei necazuri și mici bucurii.

Costea se întorsese la mutenia lui de altădată. Rar de tot îi auzeau ceilalți glasul. Începuse să se apropie tot mai mult de caii Dediului și chiar să-i îndrăgească. Aproape în fiecare seară ieșea cu ei, avea opt cai de rasă în grija lui, să-i poarte puțin pînă în Lunca frasinului și să-i adape în apa Neamțului. Cu asemenea ocazii pleca uneori călare pînă în inima pădurii, rupea o frunză de teletin și se apuca să doinească pînă ce amurgul se strecura ușor printre copaci, colorînd apele cu întunerie și ramurile cu pulbere de curcubeu.

N-ar fi putut spune că la curte trăia rău, dar nici bine. Firea sa de sălbăticiune veșnic hăituită nu-i dădea răgaz să se apropie cu prea multă prietenie de celelalte slugi.

Cu Dediu nu se vedea decît rar și atunci răspundea foarte scurt la întrebările obișnuite ale domniei sale. Cea mai grea povară pentru el era felul de a se purta al lui Dio. Grecul îl sîcîia destul de des cu fel de fel de cicăleli, îl rușina și-i vorbea de sus. Și poate că nici astfel de lucruri nu l-ar fi necăjit așa de mult, dacă n-ar fi fost martor de mai multe ori la răbufnirile sale de mînie drăcească. Atunci se repezea la cîte o slugă și nu se domolea pînă nu vedea sîngele țîșnind din nările celui lovit. Pe Costea nu-l bătuse încă niciodată, dar acesta îl simțea cum stă totdeauna la pîndă, ca o jivină, așteptînd clipa prielnică să-l vadă tăvălindu-se și cerșindu-i iertare.

Unii ziceau că Dio ar fi fost volintir, că s-ar fi bătut cu turcii la Secu și cu mare greu ar fi scăpat din acea încercare cumplită. Adevărul curat însă avea să-l afle Costea mult mai tîrziu.

Într-un amurg, Costea plecă din nou să poarte caii și să-i adape. Ieși din sat gonind pe marginea pîrîului și intră în pădure. Lăsă puțin caii să se tolănească și să se adape în voie, iar el se așeză pe marginea apei, lîngă o știulboană în care se jucau cîțiva boișteni. Luă o pietricică și-o aruncă în mijlocul apei minunîndu-se cît de repede se ascunseră peștișorii aceia argintii. Scoase de sub cordica pălăriei un solz de mesteacăn și se apucă de doinit.

Deodată i se păru că mișcă ceva în apă. Zgomotul valurilor îl împiedicau să audă vreo mișcare. Întoarse nedumerit capul într-o parte. În aceeași clipă auzi un fîșîit ca de pasăre trecînd pe lîngă capul său și îndată după aceea oglinda apei din știulboană se frînse în mii de cercuri, făcînd să sară stropi mari în toate părțile. Cîțiva îl ajunseră și pe el. În spatele său răsună un hohot nestăpînit de rîs, în care se împleteau coborîșuri de ape, tălăngi îndepărtate și cîntece de păsări. Se ridică numai-

decît și se întoarse înfiorat spre stăpîna umbrei răsfrînte în apă. Proptită parcă de marginea aurită a zării și legănată în moliciunile adormitoare ale ultimelor raze, cu fața scăldată de arămiul frunzelor și cu ochii mari deschiși spre el într-un rîs strengăresc, Irina părea închipuirea unei chemări cerești.

Rămaseră amîndoi ca niște stane privindu-se ca de pe două tărîmuri depărtate.

Zîmbetul de pe fața Irinei se șterse ușor, nelăsîndu-i decît o sprînceană mai ridicată, ca un semn de întrebare și buzele întredeschise care mai păstrau o urmă de rîs, o ispită spre albastrul limpede al văzduhului.

— Te-am udat tare ? bîigui Irina speriată parcă de glasul ei.

— Da... adică nu. Cum să mă fi udat ?... Și ce dacă ?

— Ce faci aici ?

— Cu caii...

— Da ?

— Da...

Și începură iar să rîdă fără să se apropie, fără să se depărteze, trimițîndu-și unul altuia priviri repezite ca niște fulgere.

— Eu... mă duc... zise Irina uitîndu-se lung spre poteca ce șerpuia spre sat. Parcă ar fi vrut și parcă n-ar fi vrut s-o mai vadă atunci. Am trecut și eu... așa, pe-aici.. și te-am văzut cu caii boierului...

Se smulse apoi cu greu din amurg și din ea și plecă risipindu-se în umbre.

Costea o însoți cu privirile pînă ce toți copacii, apele, văzduhul și pietrele căpătară aripi albastre și începură să plutească lin, iar aburul de întuneric al pădurii prinse glas de doină.

•

Nici o poruncă n-a răsunat vreodată mai fericit pentru Costea ca cea a Dediului dintr-un sfîrșit de primăvară.

Trebuia să treacă munții pînă la Sabasa, la un pădurar localnic, pe nume Neculai Ana, să se tocmească cu el, în numele boierului, pentru doi câțelandri de vînătoare. Va fi două zile liber!... Două zile de mers prin păduri, de urcușuri și coborîșuri amețitoare, de tăifăsuiri prelungi cu brazii și fagii... Va trece iar pe la stîna lui moș Alexa din Piatra lui Iepure... apoi peste Bapsa, Stînișoara... și va ajunge la apele vijelioase ale Bistriței. Unele dintre aceste locuri îi trezeau fiori reci, altele îl chemau neîntrerupt.

„Ce i-or trebui boierului dulăi de vînătoare? gîndi Costea, că nu l-am văzut niciodată intrînd în codru".

Dar, la urma urmei, ce-l interesa pe el la ce-i vor folosi boierului dulăii de vînătoare? Avea două zile la îndemînă, cînd nu mai trebuia să dea seamă nimănui de nimic, cînd putea să-și îngroape din nou ochii și sufletul în curcubeiele vrăjite ale depărtărilor...

Porni într-o sîmbătă, în zori, purtînd pe umeri bîta din ciobănie, de care era aninată traista cu de-ale mîncării. Urcă în Piciorul Dolii, urmînd obcina care trebuia să-l scoată în cele două Tarnițe, apoi la Piatra lui Iepure și de acolo mai departe, spre Sabasa.

Mergea repede, nu pentru că s-ar fi grăbit, ci pentru că o sete neostoită de a pătrunde cît mai adînc în împărăția copacilor și izvoarelor îi mîna singură pașii.

Nu după multă vreme ajunse în Poiana Slatinei, unde hotărî să facă un popas. Tocmai se pregătea să mănînce ceva, că nu luase nimic în gură în acea dimineață, iar urcușul hrapei era destul de lung și greoi. Desfăcu traista, dar întoarse numaidecît capul. I se păruse că șuierase cineva în spatele său. Se uită nedumerit printre copaci, pînă unde-l lăsau frunzarele. Nu zări nimic.

„O fi vreo pasăre", gîndi el.

Totuși rămase încordat. Se auzeau parcă undeva, nu prea departe, șoapte și chiar pași. Lăsă traista desfăcută

pe cioata unde se așezase și coborî spre marginea poienii pentru a privi mai bine printre copaci.

— Hei !... Unde fugi, mă pui de lele ? auzi deodată un glas gros chiar lîngă el.

Cel care-i vorbise îi era cu totul necunoscut. Stătea rezemat de un fag și voia parcă să-l împungă cu niște mustăți lungi și țepoase. Costea se uită mai pe îndelete la el și rămase uimit zărindu-i sclipind sub chimir pistoale și junghere.

— Cu cine treci munții ? îl întrebă iar mustăciosul fără să se miște din loc.

— Singur, bade. Mă duc pînă la Sabasa c-o treabă.

Cum termină Costea vorba, de după mai mulți copaci răsăriră trupurile unor vlăjgani pletoși, încărcați de junghere, flinte, pistoale și cu cîte o toporișcă pe braț.

— Dar de unde ești tu, voinicule ? îl întrebă unul mai scurt puțin ca primul, dar bine îndesat, cu fața rotundă și brăzdată de o mustață stufoasă.

— Din vale... din Boboești, răspunse Costea.

— Așaaa,... Vasăzică ești omul Dediului, nu ?

— Da... Trăiesc la curtea lui.

— La curte zici ?... Ei, fugi încolo că mă dai gata ! Te pomenești că-ți dă simbrie să-i speli picioarele !

— Ei, bade... cum grăiești și domnia ta ! se arătă Costea nemulțumit de asemenea ocară.

Erau șapte pletoși de toți. Pe Costea începu să-l roadă întrebarea dacă nu cumva se află în preajma unor haiduci. Auzise atîtea vorbindu-se despre ei, încît tare mult ar fi dorit să-i cunoască mai îndeaproape. Dar din a cui ceată or fi ? se întrebă el privindu-i tot mai uimit și căpătînd cu fiecare clipă credința că nu pot fi decît haiduci.

Se așezară cu toții pe unde apucară. Numai cel ce-i vorbise ultima oară nu se așeză. Rămase și Costea în picioare și acum se uitau unul la altul fără să-și mai vorbească.

Străinul nu purta baltag ca ceilalți. Avea la chimir numai un jungher și un pistol, amîndouă cu mînerele aurite. Era încălțat cu cizme și îmbrăcat cu straie nu prea asemănătoare cu cele din partea locului. Peste cămașa cu mîneci largi, vîrîtă în pantaloni, purta un fel de bondiță strînsă în copci mari și negre pînă sub bărbie și, spînzurîndu-i pe umeri, un suman cu falduri care-i ajungea pînă deasupra genunchilor. De sub căciula lăsată pe-o sprînceană izvorau plete castanii. Nu părea să aibă mai mult de patruzeci-patruzecișidoi de ani.

— Și cîți ani ai, flăcăule ? îl întrebă acesta, după ce-l măsură de cîteva ori din cap pînă-n picioare.

— Păi am trecut de douăzeci.

— Să fii sănătos !... He, hei, ce mîndrețe de fecior ! Și tînăr și frumos. Așa mai vii de-acasă... Dar ia spune-mi, voinicule... poți tu scoate fagul ista din rădăcină ?

Și-i arătă un fag destul de înalt și de gros, crescut la marginea poienii.

— Adică să-l tai ? întrebă Costea nedumerit.

— Nu. Să-l scoți, așa cum se scoate.

— Ferească sfîntul, bădie !... Păi ce crezi domnia ta, că eu m-am născut odată cu urieșii ? Așa făgan nu-l scot nici douăzeci de oameni, oricît s-ar opinti, răspunse Costea privind cînd spre copacul cu pricina, cînd la omul care se încumetase să-i ceară asemenea lucru peste poate.

— Cum ? Nu-l poți scoate ? se miră haiducul. Atunci ce fel de voinic ești ?

— Dar domnia ta îl poți scoate ?

— Asta o știu numai eu. Tu răspunde-mi la ce te-ntreb.

— Păi nu l-oi putea scoate, bade.

— Dacă nu ești în stare nici de atîta lucru, înseamnă că ești un molîu.

— Ba nu-s molîu, bade. Dar asemenea copac nu poate fi scos din rădăcină cu una, cu două, că nu-i șagă.

— Atunci scoate unul mai mic... Uite, pe istalant.

Și-i arătă un copac mai mic decît primul, dar destul de înalt și gros, încît tot nu putea fi clintit din loc de nimeni.

— Nici pe-aista nu l-oi putea, bade.

— Tiii, ce mortăciune ! mîrîiră cîțiva pletoși.

— Înseamnă că ești un fel de mămăligă, rise unul.

— Bade ! se aprinse Costea, uite, eu mă las călcat în picioare dacă vreounul dintre domniile voastre îl scoate din rădăcină ! Așa ceva nu s-a mai pomenit decît în basme. Un om ca mine ori ca domniile voastre nu poate avea asemenea putere.

Haiducii începură să facă mare haz, repezindu-i fiecare vorbe de năduf.

— Parc-ai fi un feteleu !

— Nu cumva tu păzești gîștele boierului ?

— Eu, bre, cînd eram ca tine, smulgeam zece copaci ca acesta fără să răsuflu. Și tuu...

— Smulge unul și acum, bade, că nu pari bătrîn defel !

— Acum îi rîndul tău, flăcăule. Noi vrem să cercăm puterile tale, că pe-ale noastre le știm. Numai că tu ești un mălai copt și nu poți fi-n stare decît să speli picioarele boierului Dediu ! Ptiu, drace !

— Bade ! se încruntă Costea, asprindu-și glasul.

— Ce-i ?... Vrei să zici că nu ești mălai copt ? Că nu arăți a feteleu ?... Ori ce vrei să zici ? că nu pricep !

— Nu-ți face rîs de mine, căă...

— Că ce ?... Că ce, mă, nu vrei să spui ?... Ai început să te cocoșești ? Uite, dacă zici tu că nu ești moale și că ai putere în tine măcar cît o găină, atunci cearcă-ți pumnii oleacă cu mine !

— Cu Bujor ! strigară în același glas toți haiducii.

— Bojooor ?

Costea rămase cu gura căscată și cu ochii mari. Nu credea să fie adevărate cele auzite. Își roti privirile peste figurile acrite ale celorlalți vrînd să vadă dacă nu cumva

vor iar să-şi rîdă de el, apoi se întoarse uşor spre ce-l îndemnase la luptă :

— Cum... domnia ta eşti... eşti chiar Bujor ?

— Ei da... Bujor. Ce te holbezi aşa ? Ori vrei să mă iei în circă şi să mă duci drept plocon boierului tău ?

— Bădie... dacă cu adevărat eşti Bujor... eu... Îşi împreună mîinile ca pentru rugăciune : cu domnia ta eu nu m-oi bate niciodată ! Cum să-mi fac eu de joacă cu domnia ta ?

— Dar de ce, flăcăule ? păru că se miră haiducul.

— Bădie Bujor... păi domnia ta... ştie o lume că...

— Nici nu vreau s-aud, flăcăule ! Ţine pumnii !

— Ba nu, bădie !

— Nu-i ţii ? Atunci păzea !

Şi, într-o fulgerare de clipă, pumnul haiducului se prăvăli greu drept în furca pieptului lui Costea trimiţîndu-l de-a rostogolul pînă la picioarele celorlalţi haiduci. Aceştia îl primiră cu un potop de rîsete şi de înţepături :

— Tii, că moale mai eşti, feteleule !

— Pe tine te dă jos şi-o oaie, bre !

— Cui îi spuneai, căpitane, să smulgă copacii ? Lui Mălai moale ? Păi treabă-i asta ?

Costea se ridică pe deoparte ruşinat de rîsetele haiducilor, pe de altă parte grozav de mîndru că a dat piept cu un asemenea haiduc. Şi, pentru a-i arăta lui Bujor că şi el e vrednic să se bată cu oricine, se apropie de el şi-i zise :

— Păzea, bădie, că dau şi eu !

Şi-şi repezi pumnul cu multă dibăcie spre umărul lui Bujor. Acesta îi prinse mişcarea, se trase nitel îndărăt şi, cu celălalt braţ îl trimise din nou de-a rostogolul.

De data asta Costea se ridică mult mai repede. Mai trase de cîteva ori cu pumnul în aer, ferindu-se în acelaşi timp de fulgerele lui Bujor, apoi, cînd îi veni bine, îl nimeri pe haiduc unde trebuia trimiţîndu-l la pămînt.

— Ei, bravo, voinicule ! zise Bujor sculîndu-se cu ușurință. Așa-mi placi ! Nu ești chiar moale, cum arătai la-nceput. Ia să te văd acum la trîntă ! Cum zici că te cheamă ?

— Costea, bade.

— Costea ?... Dar de ce-ți zice-așa ? Ești ardelean ?

— Nu. Îs de pe Valea Neamțului. Dar așa-mi zice mie.

— Să fii sănătos, Costea ! Acum hai la trîntă, să te văd cîte parale faci !

— Căpitane, se auzi atunci glasul unui haiduc ce părea mai trecut ca ceilalți, cu pletele cărunte și c-o față aspră, cioplită parcă cu barda. Ia îngăduie oleacă să-l întreb ceva pe flăcăul ista.

Haiducul se apropie încet de Costea, privindu-l cu toată făptura.

Bujor se opri și nu mai spuse nimic.

— Cum zici că te cheamă, voinicule ? întrebă haiducul cu glas tremurat, de parcă i-ar fi fost frică de ceva.

— Costea, bade... Dar de ce te uiți așa la mine ?

— Și de-al cui ești ? întrebă iar haiducul apropiindu-se mai mult.

Costea nu stătu pe gînduri și, ca să astîmpere niște întrebări la care niciodată nu știa ce să răspundă, zise :

— A'lu Alexa Todosia, baciul Dediului.

— Pe crucea ta, Costea ? stărui neîncrezător haiducul.

— Dar de ce mă-ntrebi, așa, și domnia ta ?

— Nu te-a crescut pe tine o bătrînă, una Rusanda... care-a murit mai de mult... și care ședea în capătul Boboeștilor, pe valea Neamțului, la marginea pădurii ?

Costea se uită năuc la omul acela care-i punea asemenea întrebări și, bănuind ceva rău în stăruințele sale, răspunse în doi peri :

— Nu, bade...

— Ei, lasă-l, Vîrlane !... Mai lasă-l oleacă pe mîna mea și pe urmă ți-l dau ție. Vreau să-l văd cîte parale face la trîntă.

Bujor își dezbrăcă bondița și o aruncă în brațele unui haiduc. Își lepădă și Costea cojocelul și căciula așteptînd, cu inima ticăindu-i ca un ornic, încleștarea cu vestitul căpitan Bujor.

Ochii lui Vîrlan îl urmăreau tot timpul ca niște lilieci. Se făcuseră acum parcă mai mari și mai umezi ca înainte de-a-l întreba.

Trînta începu fără mare tămbălău. Se auzeau icnituri, cîte un început de hohot, ori scrîșnete de dinți.

— Bre, te pomenești că ai și tu rădăcini în pămînt, că greu te mai dai smulsului, spuse Bujor opintindu-se.

— Am, bădie.

— Dar tot te smulg eu'

— Numai de-i putea.

— Și zici că nu pot ?

— Eu cred că nu.

— Ba, nu s-a născut încă acela care să mă-nfrunte la trîntă !

Și, adunîndu-și toate puterile, îl ridică pe Costea în aer, îl învîrti de cîteva ori și dădu să-l culce la pămînt. Dar Costea reuși, printr-o întoarcere măiastră, să cadă tot în picioare. În aceeași clipă se repeziră iar unul spre altul. Bujor, prea încrezător în sine, își închipuia că are de împlinit un lucru lesne. Dar se înșelase. Întîlnise o vigoare și-o îndărătnicie mult peste așteptările sale. De data asta fiecare părea mai iscusit în tălmăcirea mișcărilor celuilalt, pentru a se putea feri la timp. Brațele se împletiră din nou într-o strîngere cumplită. Cînd unul, cînd altul se credea stăpîn pe izbîndă. Pînă la urmă învinse tinerețea și vigoarea. Nimeni nu bănuia că vestitul Bujor va putea fi doborît de un flăcău oarecare. După ce se sculă de pe iarba unde fusese trîntit, haiducul îl îmbrățișă pe Costea și-l sărută pe frunte.

— Bravo, flăcăule !... Să fii sănătos și să-ți poți folosi virtutea către lucruri mai bune ! Că ești voinic și tare ca un urs. Ia spune tu, se cuvine ca Dediu să aibă asemenea slugă ?

— Dar ce faci tu la curte, Costea ? îl întrebă unul dintre haiduci, după ce se ostoi pofta de întrecere.

— Păi... ce să fac ?... Am grijă de cai și de vite.

— Și ești de mult sluga Dediului ? îl săgetă Vîrlan cu liliecii săi neostoiți.

— Cam de trei ani, bade, și cîteva luni.

— Dar pîn-atunci ce-ai făcut ?

— Ia mi-am căutat și eu norocul prin toată lumea asta.

— Și l-ai găsit tocmai în ograda Dediului ?

— Ia nu-l mai scotoci, Vîrlane, cu atîta vorbă, îi luă apărarea Bujor. Îi și el om ca toți oamenii și-și cîștigă cum poate mămăliga. Nu-i așa, Costea ?

— Așa-i, bădie... Vai de capul celor care mănîncă asemenea mămăligă ! Dar dacă așa li-i datul...

— De ce te plîngi ? Nu trăiești bine la curte ? îl iscodi Bujor.

— Ba, drept să-ți spun... nu trăiesc rău. Dar nici bine. Parcă ce, boul se plînge de ceva cît nu-i pus la jug ?

— Mă Costea, asemănarea cu boii nu-i pentru tine. Ș-apoi nu ești tu născut să fii slugă. Au nu știi tu că ocnașii slugile și cîinii trăiesc numai din zoaiele și gunoaiele aruncate de stăpîni ?

— Așa-i, bade. Ce-i pot eu face lumii dacă așa i-a fost dat să fie ?

— Cum ?... N-ai ce-i face ? sări încruntat Bujor. Tu ești om care să te lași călcat în picioare de toate lighioaiele ? Uite ce faci celor care te calcă și te storc de vlagă : scoase un pistol de la brîu, ochi o clipă, trase și găuri plosca lui Costea rămasă pe cioata pe care se așezase să mănînce.

Prin găurile lăsate de plumb începu să țîșnească laptele.

— Ha, ha, ha! se porniră pe hohotit haiducii. Tu ești tînc de lapte, bre Costea? Noi credeam că ai vin în ploscă și cînd colo...

— Te pomenești că încă sugi la maică-ta, îi șuieră Vîrlan lîngă ureche uitîndu-se țintă în ochii săi.

— Mama-i moartă, bade!... răspunse cătrănit Costea întorcîndu capul cu mînie. Și nu te mai lua de mine, așa, degeaba, că n-oi fi eu cîrpa domniei tale!

Răspunsul lui Costea smulse un geamăt mocnit din pieptul haiducului. Ochii i se umeziră mai tare ca niciodată și un tremur scurt îi mișcă obrazul drept. Ceilalți haiduci, care ascultaseră și văzuseră totul, nu bănuiau ce l-a putut schimba atît de mult pe Vîrlan, mai ales că-l știau toți om așezat și tăcut.

— Nu te mînia pe el, bre Costea, îi spuse Bujor. Prea cumplit blăstăm a avut de tras din cauza boierului tău și poate de asta grăiește el așa. Da-i om bun badea Vîrlan al nostru... S-a întors nu de mult din ocnă și numai bine n-a dus-o acolo. I-au scos aproape toată viața din el apa, umezeala, frigul și foamea.

În acest răstimp Vîrlan se apropie cît mai mult de Costea și, cu o voce stinsă, mai mult șoptită, se rugă:

— Nu te mînia pe mine, Costică... flăcău frumos... nu te mînia... Cînd ai ști tu... cînd ai ști...

Și un oftat adînc, urmat de o tusă puternică, aidoma unui hohot de plîns, cutremură întreaga făptură a lui Vîrlan. Se întoarse repede și porni singur printre brazi pentru a scăpa de ochii lui Costea, care-l ardeau, îl săgetau și-i răscoleau dureri prea adînci.

Costea se uită după el nedumerit și un val uriaș de căldură îl năpădi odată cu un nestăvilit simțămînt de milă și-nfrățire cu acel biet năpăstuit.

Cei rămași locului au ospătat apoi împreună în acea poiană de albastru și singurătate, au băut vin și au cîntat cîntece de înstrăinare.

Glasul haiducilor părea izvorît din hăuri și pîraie de întuneric și Costea îl asculta tot mai aprins, tot mai ispitit de căldura și tristețea lui.

Vîrlan nu se mai întoarse dintre brazii care-l ascunseseră de el și de ceilalți.

La plecare, Bujor îl luă pe Costea deoparte și, ducîndu-l pînă la marginea pădurii, îi spuse mai multe vorbe și-l sfătui să nu se lase călcat în picioare de nimeni, dar mai ales de către Dediu.

*

Mult timp după întîlnirea cu haiducii, Costea își frămîntă mintea să găsească răspuns la cîteva întrebări care nu-l mai lăsau în pace. Ce taină legată de viața sa o fi ascunzînd Dediu și, mai ales, cine o fi acel haiduc, Vîrlan, care s-a purtat așa de ciudat cu el ?

Din cele spuse de Rusanda, înainte de a muri, înțelesese că tatăl său e undeva, departe, și că nu se știe dacă-l va mai vedea vreodată. Despre maică-sa știa tot de la bătrînă că murise îndată după ce-i dăduse lui naștere. Dar mai mult de-atîta nu știa și nici nu încercase vreodată să afle. Dealtfel viața îl luase înainte cu toate puhoaiele ei și ajunsese să nu se mai gîndească decît la acea bucată de pîine ori de mămăligă, cu care să-și ducă zilele de azi pe mîine și la mulțumirea că are unde-și odihni capul, să poată trece pragul de pe o zi pe alta. În ultima vreme însă, tot mai des îl chinuiau întrebări despre el și, mai ales, despre părinții lui. Nu spusese nimănui nimic din puținul ce-l știa despre trecut, gîndind că-i mai bine să lase umbrelor o poveste, pe care mai mult o bănuia decît o cunoștea, tare dureroasă. Pînă și lui Alexa, la care ținea așa de mult, nu-i spusese nimic. Bătrînul înțelesese din puținele lor tăifășuiri despre trecut că feciorul său de suflet se trezise singur pe lume, fără să știe cine și unde-i sînt părinții.

Acum însă, Costea ajunsese la o răscruce peste care nu mai putea trece cu obișnuita lui mutenie. Avea nevoie de cineva căruia să-i rostească toate vîrtejurile gîndurilor, de la care să poată cere un răspuns ori un sfat. Și acel cineva nu putea fi decît Alexa. Lui trebuie să-i spună mai întîi totul. Și apoi... apoi va trebui să-l mai întîlnească, măcar o dată, pe acel Vîrlan. Îi simțea tot timpul ochii sfredelindu-i adîncurile sufletului și-i auzea murmurînd, odată cu vîntul brazilor, glasul stins ori aspru, batjocoritor ori duios, stăruind în sufletul său ca o povară grea, dar de care nu te mai poți lepăda cu nici un chip. Zile și nopți la rînd se gîndea cum să poată pleca de la curte măcar o zi pînă în vîrful muntelui, să se întîlnească cu Alexa. Zidurile și treburile curții ajunseseră tot mai apăsătoare, tot mai străine de bătăile inimii sale. Noroc mare însă că, într-o bună dimineață, se pomeni cu Alexa la curte. Venise, ca de obicei, cu gluga încărcată de urdă, caș dulce și alte bunătăți. Cum dădu cu ochii de Costea, bătrînul se arătă tare grăbit să-i împărtășească o taină. Se retraseră amîndoi, cu voia mîrîită a lui Dio, în cămăruța unde dormea Costea. Închiseră ușa să nu-i audă nimeni și se așezară pe laița joasă.

— Mă Costea, începu Alexa în șoaptă, au fost pe la mine niște haiduci care se arătau cu mare vrăjmășie față de boier... Numai să taci ca pămîntul! Ce vorbim acum noi doi, numai noi știm și nimeni altcineva. Ne-am înțeles?

— Ne-am înțeles, moș Alexa. Mai e vorbă?

— Au mai fost ei și-n alte dăți, dar nu păreau așa porniți. Și unul dintre ei, pe care-l cunosc tare bine, mi-a grăit că te-a-ntîlnit prin pădure, atunci cînd mergeai spre Sabasa după cățelandrii boierului. Așa o fi?

— Așa-i, moș Alexa.

— Buuun... Și omul acela, de care cred că-ți aduci tu aminte bine, m-a întrebat, auzi tu întrebare la el, dacă

ești feciorul meu drept ori te-am luat de suflet. Ei, ce zici ?

— Și dumneata ce i-ai răspuns, moș Alexa ? sări Costea cuprins de neliniște.

— Păi... ce să-i spun ?... I-am spus drept, că doară n-am de ce mă feri și nici de ce mă teme. N-am făcut nici un rău nimănui, d-apoi ție ! Nu te-am furat și n-am omorît pe nimeni ca să te iau. Așa-i?

— Așa-i ! Numai zi-i mai repede !

— Bine, iaca zic. I-am arătat omului aceluia, de la început pîn'la sfîrșit, cum ai venit acum cîțiva ani, mai mult mort la stîna mea și de-atunci am găsit noi amîndoi de cuviință să fim tată și fecior. Și că nu ne mai poate despărți nimeni : Dreptu-i ?

— Dreptu-i, moș Alexa... Dar el ce-a zis ?

— Ce că zică ?... Omul părea cu mintea cam aprinsă, că abia-i ieșit de la ocnă și nu prea am înțeles eu bine ce vrea. Dar tare mă mai întreba de tine : cîți ani ai, pe unde-ai trăit cît ai fost și tu copil, cine te-a crescut și altele de felul ista. De unde să le știu eu pe toate ? „Dar ce vrei, omule, cu feciorul meu ?" l-am întrebat eu năucit de cap. „Ia întreb și eu, mi-a grăit el, că un fecior ca acesta ar fi trebuit să aibă un frate al meu care a murit". „Apoi eu cred c-o fi vorba despre altcineva, că feciorul meu nu-i de prin părțile astea", i-am grăit eu. Bine-am zis ?

— Mmmbine, moș Alexa... Dar cine-i omul acela ? întrebă Costea cu inima strînsă, așteptînd cu răsuflarea tăiată răspunsul la marea lui întrebare.

Alexa se ridică de pe laiță, scoase capul pe ușă, se uită bănuitor în toate părțile, apoi se așeză din nou lîngă Costea șoptindu-i la ureche :

— Aista, bre, îi unul Lisandru, fost pădurar de-al Dediului, care-a avut o nevastă tare frumoasă și de care se bănuie că și-ar fi făcut rîs boierul. Și Lisandru a vrut să-l omoare atunci pe boier, dar n-a apucat decît să-i taie o

ureche şi să-l spintece oleacă, însă nu deajuns. Şi din ziua aceea omul s-a făcut haiduc cu jurămînt strașnic că nu vrea să-nchidă ochii pînă nu-i plăteşte boierului... Ce să-i plătească şi cum să-i plătească el unui boier ca Dediu, care ştie şi cine bate toaca-n cer ?... Dar omul nu s-a stîmpărat, cu toate c-a stat atîția ani la ocnă. Ceilalți tovarăşi de-ai lui îl ştiu de Vîrlan, numai că acum s-a dat pe faţă că-i Lisandru şi nu altul. Iacătă cum stă treaba. Pricepi tu ?

— Dar nevasta acelui om... mai trăieşte ? se trezi Costea întrebînd, deşi nu mai avea nevoie de nici un răspuns.

— Sa pierdut îndată după cumpăna cu boierul. Nu mai ştie nimeni nici măcar unde i-i groapa... Ori pe semne că plecase de-aici din sat...

Costea rămase cu ochii pierduți undeva, departe, dincolo de oameni şi ziduri. Toate umbrele care dăinuiau în gîndurile şi frămîntările lui dispărură deodată, aducînd în locul lor lumina sîngerie a unui adevăr năpraznic şi trist.

— Moş Alexa... ştii ce cred eu ? începu Costea să vorbească într-un tîrziu, după ce Alexa terminase, fără să-l asculte nimeni, de povestit o întîmplare din ultimul timp, cu un urs care a intrat în stînă. Eu cred că haiducul acela... Vîrlan, sau Lisandru... nu-i om cu mintea aprinsă, cum zici dumneata... Şi dacă boierul a năpăstuit-o pe nevasta lui, apăi trebuia neapărat să-l omoare... Aşa cred eu. Dar poate n-o să se lase el nici acum, că tare l-am mai văzut fierbînd de mînia dreptății neîmplinite.

— Taci, dragul moşului !

— Dar nu-i aşa, moş Alexa ?

— Taci şi fă-ți mai bine cruce, încercă să-l potolească Alexa. Nu grăi cu păcat, că lucrurile astea nu le putem judeca noi !... Le judecă şi le plăteşte după dreptate, tuturor, numai dumnezeu.

Puțin timp după aceea Alexa plecă de la curte spre stîna lui, iar Costea rămase mai singur ca niciodată. Zbuciumul pe care-l trăise înainte de a începe să-nțeleagă

unele lucruri căpătase acum ţancuri şi ponoare, născînd şiruri de vedenii ciudate, de mînii surde care-l muşcau cu colţi otrăviţi şi nu-i lăsau răgaz să mai facă nimic ca lumea.

Iar Dio ajunsese parcă şi mai rău ca înainte. Pîndea pe fiecare şi răsărea întotdeauna de unde nu te aşteptai. Numai boierul sta mai mult în odăile sale şi nu ieşea prin sat decît rareori. Zvonul că Lisandru ar fi ieşit de la ocnă, ori ar fi fugit, după spusele unora, şi că din nou pune la cale moartea sa, se răspîndise peste tot făcîndu-l să ia cele mai strașnice măsuri.

Pincu, vătaful curţii, era şi el numai ochi şi urechi, nelipsind niciodată din apropierea boierului.

Şi vremea rupea pe mai departe toate zăgazurile, deschidea orice zăvor, semănînd lumini şi umbre pe ogorul nesfîrşit al timpului în trecerea-i surdă şi mută pe lîngă atîtea năpaste, dureri şi bucurii fugare.

•

Sfîrşitul acelei primăveri adusese puhoaie mari pe văile Neamţului şi Ozanei. Cîteva bordeie din apropierea vîltorilor fuseseră măturate cu tot cu oameni şi vite şi risipite în neştiut. Vînturile neostoite doborîseră numeroşi copaci, răspîndind groază şi nelinişte printre oamenii munţilor. Bătrînii spuneau că numai înaintea zaverei mai apucaseră asemenea prăpăd.

— E semn rău, dragul moşului... îi spuse Alexa lui Costea. Nu va trece vreme îndelungă şi moartea va secera multe vieţi tinere. Văzut-ai tu cîţi brazi falnici s-au prăbuşit smulşi din rădăcini ?

Furia apelor însă se potoli repede. Brazii rămaşi drepţi după urgie îşi înălţau, parcă mai plini de măreţie, frunţile pînă-n apele cele limpezi ale seninului.

Într-o seară, cînd Costea ieşi din nou să poarte şi să adapte caii Dediului la marginea satului, zări un drumeţ ce nu părea din partea locului. Se desprinsese parcă din

umbrele pădurii și se proptise în mijlocul potecii care ducea spre Lunca Frasinului, privind cu multă luare aminte atît spre caii care înaintau în trap ușor, cît mai ales spre cel ce-i mîna. Ajuns mai aproape, Costea recunoscu în acel străin pe unul dintre haiducii lui Bujor. Sări repede de pe cal și se apropie de el, bănuind că ar putea să-i aducă vreo veste.

— Bună sara, bade.

— Bine te-am găsit, flăcăule... Credeam că nu mai vii.

— Dar așteptai cumva venirea mea ?

— Uite c-o așteptam. Ce, nu-ți vine-a crede ?

— Ba oi crede, dacă-mi spui domnia ta... Numai că nu prea văd ce treburi ai putea avea domnia ta cu mine.

— Ia spune... umblă multă lume pe-aici ?

— Nu prea. Mai ales sara drumul pare pustiu.

— Dar să știi că n-ai văzut și n-ai stat de vorbă cu nimeni !

Costea se făcu că n-aude asemenea vorbe poruncite și nu dădu nici un răspuns.

— Mai ales Dediu și oamenii lui nu trebuie să știe nimic ! Ori ești și tu o ureche de-a lor ?

— Dar ce vrei, bade, de la mine ? întrebă Costea necăjit de glasul cam arțăgos al haiducului.

Mai întîi vreau să fiu cu credința că poți să ții în tine o taină și pe urmă ți-oi spune ce vreau.

— O s-o țin, bade, n-avea grijă !

— Și dacă n-o ții ?

— Atunci nu-mi mai spune nimic și lasă-mă-n treaba mea !

— Nu te acri fără borș, flăcăule, că rămîi fără gust. Cu lucrurile astea nu-i de șagă. Vreau jurămîntul tău că n-ai să spui nimănui că m-ai văzut ș-ai stat de vorbă cu mine.

— Bine, bade. Îți jur că n-am să dau știre nimănui, dacă așa vrei domnia ta. Numai spune-mi, rogu-te, mai repede !

— Uite ce-i, Costea, începu haiducul cu glas mai potolit și cu fața mai binevoitoare : vin la tine mînat de bădia Vîrlan, un om de-al nostru, care vrea tare mult să te vadă și să-ți spună o vorbă numai ție. Era și el atunci cînd ne-am întîlnit în pădure, dar a plecat mai repede și n-a putut să-ți mai grăiască nimic...

Haiducul spuse și alte vorbe, dar Costea nu mai auzea nimic. Inima îi sălta în piept ca un ied închis în țarc și tot sîngele îi năvălise în obraz. Dorul de a-l vedea pe Vîrlan, despre care începuse să creadă tot mai tare că-i tatăl său, se împlinea mult mai repede decît visase.

— Bade, zvîcni glasul lui Costea, cînd și unde vrea să mă vadă omul acela ?

— Mîine sară tot în locul ista. Numai să fii tare cu băgare de seamă, flăcăule. Nu cumva să afle boierul și nici vreo coadă de topor de la curtea lui !

— De asta fii fără grijă... Spune-i lui... bădia Vîrlan că am să fiu aici și că-l aștept. Și să nu se teamă de nimic. Așa să-i spui.

— Prea bine, Costea. Și acum rămîi sănătos, că te-o fi așteptînd boierul să-i faci ciubotele, ori să-i aduci vreo nevastă din sat să-i țină de cald la noapte.

Costea nu-i mai dădu nici un răspuns și nu se necăji pe spusele sale. Adăpă caii și se întoarse galop la curte.

Toată noaptea aceea nu închise un ochi. Se zvîrcoli pe laiță gîndindu-se mereu la clipa întîlnirii cu Vîrlan. Oare ce-i va spune ?... Oare el, cu adevărat, e tatăl lui ? ori...

„Doamne !... bolborosi Costea lovindu-și tîmplele. Dar dacă nu-i el ?... Nu, nu, inima-mi spune că-i el și nu altul... Cumplită muncă !".

Se sculă și ieși afară. Luna plină îl pîndea de după niște brazi și închidea cînd un ochi, cînd altul, de parcă l-ar fi chemat să-i încredințeze o taină.

„Nu !... spuse el speriat de-un gînd. Nu poate fi mort !... Numai biata mama a murit înainte de vreme... Și-apoi, nu

mi-ar fi spus mătușa Rusanda ?... Doar ea m-a rugat cu limbă de moarte să mă păzesc de boier și să fug din satul ista unde-oi vedea cu ochii... Și tot atunci m-a făcut să-nțeleg că tata-i undeva, departe... De-aceea nu credea c-am să-l mai văd vreodată..."

Se așeză pe o piatră cu capul sprijinit în palme. Unul din cățelandrii aduși de el de la Sabasa veni să i se gudure la picioare. Costea îl privi o clipă pieziș, apoi își lăsă încet palma pe capul lui.

— Măi băietule, măi... se trezi vorbindu-i cu glas blînd. Nici ție nu ți-i somn ?... Tu, cel puțin, n-ai nici o grijă... Și nici nu ești așa de singur... măi cuțulache, măi...

În zorii zilei se îmbrăcă și ieși înaintea tuturor făcîndu-și treabă prin curte și mai ales la grajdurile unde erau închiși caii. După cîteva clipe se trezi cu Dio la spatele său.

— Ce, mă, n-ai somn ? îl întrebă grecul mohorît. Cine te-a pus să te scoli așa de dimineață ?

— Apăi... așa-s eu învățat, boierule, să mă scol cu noaptea-n cap, ca la stînă...

— Aici nu ești la stînă ! Rînduiala curții e alta și bagăți-o bine-n cap, să nu-ți mai spun a doua oară !... Ori tu nu vrei să știi de nici o rînduială ?

— Ba știu, boierule... Da-n noaptea asta nu prea am avut somn, cum ai spus domnia ta.

— Ia fă bine și de altă dată să ai somn cît trebuie ! De asta se bate toaca, să se trezească toți odată.

— Am înțeles, boierule.

— Azi vine acasă domnișorul Vlad. Către amiază o să-i ieșim înainte în vatra Pipirigului, că vine de la Piatră peste Petru-Vodă. Cînd ți-oi da eu poruncă, să-nhami cei doi armăsari murgi și să fii cu biciul în mînă !

Costea rămase încremenit. O clipă crezu că toate știmele nopții, care încă mai zăbovea, se năpustesc spre el și-l înfășoară în giulgiuri de pîclă înghețată.

Dio porni spre odaia lui fără să mai spună nimic.

„Dracu m-a pus să ies așa de dimineață ! se învinui Costea cutremurîndu-se la gîndul că ar putea lipsi de la întîlnirea cu Vîrlan. Pe semne nebunul de Arsinte i-o fi spus că am intrat în grajd... Și grecul, crezînd poate că vreau să dau foc lumii... hop, peste mine. Parcă dacă nu ieșeam acum, nu tot eu trebuia să mă duc să-i ies în cale domnișorului ? Cine altul ?".

Își limpezi puțin gîndurile și începu să facă socoteală : dacă domnișorul ajunge pe la prînz în Pipirig, are vreme destulă să se întoarcă pînă-n seară și să se ducă în Lunca Frasinului... Cîte ceasuri poate face domnișorul de la Piatra pînă acasă ? șapte, opt... Și, dacă mînă mai tare, poate ajunge chiar mai repede. Așa că... Oricum, cu Vîrlan trebuia să se întîlnească orice s-ar întîmpla. Chiar de va fi călcat în picioare, nu-l va lăsa să aștepte și nici nu va lipsi de la întîlnire ! Așa stînd lucrurile, se apucă iar de treabă. Pregăti hrana pentru cai, rîni bălegarul, iar după ce veniră și ceilalți începură laolaltă să adape vitele și caii. Nu vorbi cu nimeni nimic și tot timpul își căuta de treabă mai mult de unul singur.

Cum primi porunca de la Dio să înhame caii, răsuflă ușurat. Porunca venise mult mai devreme decît se așteptase. Înhămă grabnic și aduse trăsura în fața ușii pe unde trebuia să iasă Dio.

„Oare de ce nu merge și Dediu să-l primească pe domnișor ?" se întrebă Costea. „Ce, nu-i feciorul lui ?" Armăsarii începură să se frămînte și să bată din copite. „Ptruuu, faraonilor !" strigă el cît putu mai tare, pentru a fi auzit de Dio că e gata.

În scurt timp se văzu ieșind însoțit de Dediu.

— Să fii cu băgare de seamă cum vii cu domnișorul prin hîrtoapele astea, Costea ! îi strigă boierul de cum dădu ochii cu el.

— N-avea teamă, boierule. Știu eu cum să mîn.

— Așa, mai zise boierul înainte de a se urca Dio în trăsură, îl așteptați acolo pînă vine. Mi-a trimis vorbă că cel mai tîrziu spre amiază va fi în vatra Pipirigului. Cum sosește, nu mai zăboviți. Îl poftiți în trăsură și veniți îndată încoace. Nu cumva să înserați pe drum !

— Nu-i purta atîta grijă degeaba, că Vlad nu mai este copil de mult ! Cred că acum e mai înalt și mai în putere ca tine, îi răspunse prietenos Dio. Ca mîine o să strunească el toți munții aceștia mai abitir ca tine !

— Ei lasă !... Lasă astea și purcedeți mai repede la vale !

Dediu și Dio își făcură seme prietenești cu mîna și trăsura porni în trap ușor pe drumeagul cu pietre și gropi ce leagă Boboeștiul de Pipirig.

Pe domnișorul Costea nu-l văzuse niciodată. Știa din spusele celorlalți că boierul are un fecior tare mîndru, cu știință de carte și mai ales mare meșter în mînuitul armelor. După întoarcerea de la școlile cele înalte de la Paris, împreună cu alte odrasle de boieri, fusese primit la curtea domnească din Iași unde se bucura de toată cinstea măriei sale. Nu mai venise pe-acasă de mai bine de șase ani.

Ajunși în vatra Pipirigului opriră trăsura la o răscruce de drumuri. Dio intră la hanul lui Tătaru să-și astîmpere setea și să stea la umbră pînă la venirea domnișorului Vlad, în timp ce Costea rămase afară să aibă grijă de trăsură și cai.

Se făcuse cald și muștele nu dădeau pace deloc celor doi armăsari. O vreme Costea aștepta liniștit, îndeletnicindu-se mai ales cu alungatul bondarilor, ori stînd de vorbă cu cîte vreun copil care se apropia de trăsură.

Trecuse de-amiază și domnișorul nu se da venitului. Costea se uită la soare și începu să-și facă griji. Dacă domnișorul mai întîrzia mult, putea pierde întîlnirea cu Vîrlan.

Lăsă puțin armăsarii în grija unui copil mai răsărit și se urcă pe un dîmb de unde putea vedea drumul pînă la

marginea. Dolheștilor. Nu zări însă nici urmă de călăreți și nici vreo trăsură care să se apropie. Își mușcă buzele și trînti cît putu de tare cu pumnul într-un brad.

„Da vină odată, păgînule!" scrîșni el încruntat și se întoarse la trăsură.

Mai stătu puțin ca pe ace, utîndu-se mereu în toate părțile, ca și cum domnișorul ar fi putut „veni de pretutindeni.

„Și dacă nu vine și trebuie să stau aici cît vrea grecul? Mă, a naibii treabă! Tocmai azi să pățesc eu asemenea poznă?

Se duse pînă la ușa hanului și-și repezi privirile înăuntru. Dio ședea la o masă, cu o oală de vin în față și asculta ce-i spunea hangiul. Cînd întoarse capul, îl zări pe Costea.

— Se vede venind, bre?

— Nu, boierule.

— Atunci ce cauți aici?

— Păi... Nu caut nimic... Dar dacă nu mai vine azi?... Poate înnoptează în Valea Largului.

— Nu-i treaba ta asta! Pleacă de-aici și vezi de cai!

Costea înghiți cu greu năduful și se întoarse la trăsură, icnind ca sub o povară uriașă.

Soarele se apropia de asfințit. Ce să facă?... O clipă îl încercă gîndul să deshame un armăsar, să-l încalece și să plece la locul întîlnirii cu Vîrlan. Dar groaza că pentru o asemenea faptă ar putea fi pus în butuci și biciuit, așa cum pățiseră alții, îl domoli. Își frecă mîinile, înconjură trăsura, se uită iar la soare și deodată își zise hotărît:

„Pot să mă ardă și să mă spintece, eu tot plec!"

Se apucă să deshame un armăsar, scrîșnind mînios și trimițîndu-i pe domnișor și pe Dio la toți dracii. N-avea alt gînd decît să ajungă cu orice preț în Lunca Frasinului. Cînd însă începu să deshame armăsarul, se auziră tropote și strigăte. Se apropia poștalionul înaintea căruia mergeau cîțiva surugii călări.

Dio ieşi din han odată cu hangiul şi alţi oameni.

Poştalionul opri în mijlocul drumului şi din el coborî, îmbrăcat în catifele şi cu fel de fel de zorzoane, un tînăr voinic, frumos la chip şi se apropie rîzînd de Dio. Grecul îl îmbrăţişă prietenos, îl lăudă în faţa celorlalţi oameni că e prietenul cel mai apropiat al domnitorului, îi puse mîna pe sabie, apoi îl pofti în trăsura Dediului.

— Trebuie s-ajungem acasă cît încă-i ziuă, spuse el. Drumu-i plin de gropi şi pietre.

Costea deschise portiţa, aruncînd o ochire fugară domnişorului. Acesta îl mirui cu o privire mai lungă, încercînd să-şi amintească dacă l-a mai văzut vreodată.

— De-al cui eşti tu, mă ? îl întreabă odrasla Dediului înainte de a urca în trăsură.

— N-ai de unde-l cunoaşte, răspunse Dio în locul lui Costea. E pripăşit pe la noi de cîtăva vreme. E-un fel de nepot de-al baciului Alexa.

Boierii se aşezară cît mai bine şi Dio făcu semn lui Costea să pornească.

— Hiii, băieţilor ! răcni Costea cît putu, fericit la gîndul că ar mai avea încă vreme să ajungă la întîlnire.

Caii zvîcniră focoşi luînd-o la galop.

— Ei, ei ! Ia-o mai încet oleacă, bre, ce, eşti nebun ? urlă Dio după scurt timp, căutînd să se ţină cît mai bine de marginea trăsurii, din cauza hurducăturilor.

Costea slăbi puţin hăţurile, dar, pe ascuns, şfichiui armăsarii cu biciul şi aceştia înteţiră trapul.

— Tu n-auzi, bre, să mîi mai încet ? Ori vrei cu orice chip să ne răstorni prin gropile astea ?

— Vine noaptea, boierule, şi pe urmă-i tare rău de mers printre hopuri şi bolovani.

— Lasă că nu vine ea aşa repede.

Cu toate poruncile grecului Costea nu se domoli şi mîna din ce în ce mai tare.

— Vrea să ne răstoarne porcu'ista îi spuse Dio lui Vlad. Las'că-l învăţ eu să mîie.

Se ridică în picioare și strigă iar cît putu de tare:

— Mă, tu -auzi de vorbă bună ? Paștele și...

Armăsarii se speriară și măriră galopul. Chiar atunci ajunseră la un vad și trăsura se înclină aproape să se răstoarne.

— Oprește !... Oprește, cîine, că te omor ! răcni Dio îngrozit.

Costea reuși cu greu să strunească armăsarii și să oprească trăsura chiar la marginea unei rîpe. În clipa aceea pumnii lui Dio tăbărîră peste capul lui Costea. Acesta sări de pe capră, încercînd să-și apere fața. Tot atunci coborî din trăsură și Vlad.

— Dă-i pace, chir Dionisie, că nu-i vreme de pumni acum ! Ai să-i plătești acasă.

Dio, care nu-și mai putea stăpîni mînia, ridică iar pumnii, dar Costea se feri din calea lor și grecul căzu. Vlad, crezînd că fusese lovit de Costea se repezi spre el, îl prinse de piept cu mîna stîngă, iar cu dreapta încercă să-l lovească peste față. Zări însă șiroindu-i sîngele dintr-o nară și se opri.

— Dai în boier, mă ? se răsti Vlad.

— Costea simți că începe să fiarbă. Se stăpîni cît putu și răspunse cu glasul altuia :

— N-am dat, domnișorule ! Jur pe sfînta cruce că nu m-am atins de el ! A picat singur.

— Las'că-ți arăt eu ție, mînzule ! pufni Dio după ce se ridică. Haide, Vlade... Urcă și lasă răfuiala pe seama mea.

Trăsura ajunse la Boboești odată cu căderea nopții. Costea lăsă caii în seama ghebosului Grigore și, fără să-l vadă nimeni, mai ales că toate slugile erau adunate în fața porților pentru primirea domnișorului, se strecură ușor pe una din porți și porni în goană către marginea satului. Ca să-i fie mai de-a dreptul, sări gardul în spatele casei Pîncului și trecu prin grădina lui. Întunericul se așternuse acum peste tot.

Cum intră în pădure își dădu seama că vremea întîlnirii cu Vîrlan trecuse cam de mult. Aproape că nu mai vedea pe unde merge din cauza umbrelor. Ajunse la locul întîlnirii, dar nu descoperi pe nimeni. Dealtfel nici nu prea putea vedea în jur decît la cîțiva pași. Se opri și ascultă cîteva clipe. Nu se auzea decît un glas depărtat de buhă. Mai merse cîțiva pași, se întoarse, tuși, apoi voi să strige.

„Cum să-l strig, oare ?" se gîndi el numaidecît. „Bădie Vîrlan ?... ori bădie Lisandru ?... ori... Și dacă o fi cineva prin apropiere și m-o auzi strigîndu-i numele ?... Cred c-a plecat..."

Se așeză lîngă un brad și stătu în așteptare. Deodată, chiar în apropierea sa, simți o mișcare. Sări în picioare și tuși din nou.

— Costea ! auzi, în sfîrșit, glasul haiducului.

— Sînt aici, bade...

— O pată de întuneric se apropie de el. Pașii aproape că nu se auzeau pe frunzele umede dintre copaci.

— Ai venit ?

— Am venit...

— Ești mîniat pe mine ?

— Eu ?... Pe dumneata ?... De ce să fiu mîniat ?

— Vezi, Costică... tu nu poți pricepe ce-i în inima mea... Dac-ai ști tu... dac-ai ști...

— Știu.

— Ce știi ?

— Știu multe despre dumneata... și mai știu că ești tatăl meu... Așa-mi spune mie inima. Ori domnia ta nu vrei să știi de lucrul ista ?

— Costică, Costică... oftă haiducul. Dacă știi asemenea lucru și dacă-l simți cu inima ta, mă bucură mai mult decît orice pe lume. Dar de cînd ai aflat ?

— De-atunci... din pădure... cînd erai cu Bujor.

O vreme nu și-au mai spus nimic. Nu puteau să-și spună nimic. Stăteau strînși unul lîngă altul acolo, între

brazi, în inima întunericului și nu puteau pricepe dacă apele gem cu glasuri mocnite, ori din adîncurile piepturilor lor răsar alte glasuri, nebănuite de nimeni, care se pierdeau, ca și vuietul apei, în desișul umbrelor.

*

A doua zi după întîlnirea cu tatăl său, Costea era alt om. Se sculă mai bucuros ca niciodată, nepăsător la gîndul că în curînd avea să înfrunte furia boierilor pentru cele petrecute deunăzi, cînd mînase trăsura cu domnișorul Vlad.

Ieși afară, privi seninul aplecat peste munți ca o broboadă, apoi, aducîndu-și aminte de o taină pe care i-o spusese tatăl său, intră din nou în cămăruța întunecoasă și privi îndelung spre unul dintre tovarășii lui de muncă, cu care dormea pe aceeași laiță. Grigore, ghebosul, cu fruntea veșnic încrețită, gazda celor mai multe bătăi și batjocuri ale lui Dediu și Dio, încerca tocmai să-și lege nojițele la opinci. Simțind parcă privirile lui Costea ațintite asupra sa, săltă capul și, pentru prima oară de cînd îl cunoștea, Costea descoperi un zîmbet larg pe fața bietului oropsit. Deși munceau și dormeau împreună, nu vorbeau decît rare ori și atunci numai despre treburile curții. Tot în odăiță cu ei, singur pe o laiță, mai dormea și unul Vasile Năstase din străjile boierului și omul de încredere al Pîncului. Poate din pricina lui atît Grigore cît și Costea își puseseră stavilă la gură. Acum Vasile era de strajă la poarta cea mare și în cămăruță nu se aflau decît ei doi.

După ce-și legă nojițele, Grigore se sculă și se apropie rîzînd de Costea.

— Ei, te-ai întîlnit ? întrebă el fără nici un ocol.

— Da, bădie Grigore... M-am întîlnit și am stat de vorbă... Dar cum de nu mi-ai zis dumneata nimic pîn-acum ?

— Păi cum să-ți zic, dacă nu știam nici eu cine ești ? Abia după ce-am grăit cu Lisandru, mai zilele trecute, m-am dumirit că ești Costea, feciorul lui și al Ilenei, cel crescut de bătrîna Rusanda, dumnezeu s-o ierte. După moartea ei ai plecat fără să-ți mai știe nimeni de urmă. Ehei, de-ai ști tu cît am umblat, dar mai cu osăbire Lisandru, după întoarcerea de la ocnă, să te găsim ! Pe cine n-am întrebat și unde nu te-am căutat !

— Da-l cunoști de mult pe tata ?

— Cum să nu-l cunosc de mult, dacă am hălăduit împreună de copii și am fost ca frații pînă a venit năpasta boierului peste el ?

— Mă, mare poznă ! se minună Costea.

— Tu n-ai cum să mă ții minte pe mine, că erai o opincă în vremea cînd veneam eu pe la mătușa Rusanda, ca să-i duc vorbe despre tine lui Lisandru. Pe urmă am fost trimes de boier cîțiva ani la cîmp, tocmai la Hîrlău, unde-și are o moșie. Și cînd m-am întors, n-am mai găsit-o nici pe Rusanda, nici pe tine. Fugisei în pădure ca un ied...

— Ce era să fac ?

— Și nimeni altul din sat nu mai știa că Lisandru are o odraslă și că după moartea bătrînei a fugit în lume.

— Și cu tata cum te-ai întîlnit după ce s-a întors de la ocnă ? Că el n-a mai putut veni în sat.

— Păi avem noi o taină a noastră, pe care n-o știe nici pămîntul și uite că ne-am întîlnit, rîse Grigore. Amîndoi vrem să-i plătim boierului mai multe năprazne pe care le-a repezit asupra noastră. Numai să nu sufli o vorbă nici vîntului, că altfel nu-i bine nici de tine !

— N-avea teamă, bade... Știu eu ce am de făcut... Dar aseară cum de-ai putut vorbi cu tata ?

— Văzînd că nu mai vii, și știind de la omul nostru că trebuie să te întîlnești cu el, am dat fuga să-i arăt ce-i cu tine. L-am sfătuit să vină altădată, dar el nu și nu. A zis că te-așteaptă oricît, știind c-ai să te duci să-l întîlnești chiar și-n furca nopții. Și, uite-așa, cînd ai venit cu

domnișorul, m-am repezit eu la cai cu gînd să-ți spun ce să faci, dar tare m-am bucurat cînd am văzut că ieși ca năluca din curte.

— Îți mulțumesc, bade Grigore... Poate odată și-odată o să-ți pot plăti și eu pentru asemenea bine.

— Iiii, fugi de-aici, Costică tată, ce grăiești tu așa? Mie să-mi plătești?... Hai, hai la treabă, că amuș dă iama-n noi grecul, trăsni-l-ar dumnezeu... Adică nu! Auzi tu, Costică? Înainte de-al trăsni dumnezeu, vreau să-l trăsnesc eu, măcar o dată... cum știu eu!

Ochii ghebosului musteau atîta ură, încît Costea se feri de ei.

Merse fiecare la treaba sa pînă fură chemați să mănînce cîte o strachină de lapte cu mămăligă, ca-n fiecare dimineață.

Cînd ieșiră din nou în curte, dădură nas în nas cu Pîncu. Ședea în apropierea ușii și-l aștepta pe Costea.

Pîncu fusese numit vătaf al curții încă înainte de moartea bătrînului Nestor. El avea în grijă slugile, straja curții, tot el strîngea dijmele de la săteni, în sfîrșit nici el nu mai știa ce are de făcut. Învățase puțină carte de la un dascăl, Ioniță, și asta i-a prins grozav de bine. Era un om aspru la chip, dar altfel destul de omenos. Nu prea ridica brațul asupra slugilor sau sătenilor, decît rare ori. Boierii aveau deplină încredere în el și nu se plîngeau niciodată că Pîncu le-ar fi făcut o treabă fără rost. Faptul că după atîția ani de muncă la curte și cu asemenea mari răspunderi își ducea traiul tot în casa veche de la părinții lui, că nu-și cumpărase pămînturi prin alte părți, cum făcuseră unii, îi dădea faimă de om cinstit și cu frică de dumnezeu. De mai mulți ani rămăsese văduv și nu avea decît un singur copil, pe Irina. Dar Irina făcea cît zece copii la un loc, așa era de frumoasă, de gospodină și de isteață. Păcat că n-avusese gîndul cel bun mai înainte, s-o trimită la vreun dascăl iscusit s-o învețe carte. Dar așa,

a învățat și ea din cîte i-a arătat taică-su : adică să scrie și să citească. Pîncu o păzea ca pe ochii din cap. Ca să poată fi întotdeauna sigur pe ea, primise în casă o vară de-a lui, fată bătrînă, cu care Irina se înțelegea destul de bine.

De cînd se făcuse fată de măritat, pe Pîncu îl tot bătea gîndul să se mute în altă parte, în apropiere de Tîrgu-Neamț, nădăjduind să-i găsească un bărbat pe măsura ei. La curte n-o dusese decît o dată, cînd era mai mică. Cum se făcu mare și frumoasă, n-o mai duse, știind din pățaniile altora ce soartă ar aștepta-o dacă i-ar pune boierul gînd rău.

Cum Pîncu dădu cu ochii de Costea, îi făcu semn chemîndu-l :

— Ia vină-ncoa, mă, să grăiesc ceva cu tine !

— Iacă vin, bade.

Costea se aștepta, de alt fel, la mai multe în ziua aceea, dar nu de la Pîncu, ci de la boieri, mai cu seamă de la Dio.

— Hai cu mine ! zise Pîncu și o luă înainte.

Ajunseră în scurt timp, după ce urcară niște trepte, într-o odaie largă, unde-și ținea Pîncu toate catastifurile și alte terfeloage de-ale curții.

— Stai și tu oleacă pe jîlțul cela și fă bine să-mi răspunzi la o-ntrebare. Numai bagă de samă, flăcăule, că cu mine nu merg minciunile ! Să-mi răspunzi drept și-adevărat, că altfel nu-i bine defel !

— Ți-oi răspunde, bade, numai întreabă-mă odată.

Costea ședea ca pe jeratic așteptînd ori izbucnirea Pîncului, ori intrarea lui Dio care să-l ia la rost cum știa el pentru ziua de ieri.

Pîncu îl privi cîteva clipe în liniște, făcîndu-și treabă cu mîinile peste niște hîrtii, apoi îl întrebă deodată :

— Ia spune-mi unde mi-ai fost asară, după ce te-ai întors cu domnișorul din Pipirig !

Costea crez[illegible] că se prăvălesc zidurile peste el. Știa doar că nu-l văzuse nimeni și nu-și putea da seama cum de aflase Pîncu de plecarea sa în pădure. Dacă o fi avut pe urmele lui o iscoadă, care o fi pîndit și întîlnirea cu tatăl său ?

— Asară, bade ?... Eu ? o făcu Costea pe miratul.

— Ei, vezi că ai și-nceput să spui minciuni ? Apăi cu mine nu-ți merge, flăcăule ! Minciuna s-o spui altora, dar mie nu ! Ne-am înțeles ? Spune-mi drept, unde-ai fost ! Eu atîta vreau !

— Păi... bade Pîncule... după ce m-am întors cu domnișorul, zici ?...

— Da. După aceea.

— Păi, după ce m-am întors, mă durea grozav capul, că era o căldură pe drum de... Și m-am dus de m-am întins oleacă pe laiță. Altundeva eu n-am avut a merge.

Pîncu se uită la el mînios, apoi, tot cu glas liniștit, dar în care se putea citi clocotul furiei, vorbi :

— Tu n-ai apucat încă să mă cunoști, mînzule... Și nici n-aș vrea să mă cunoști vreodată, că n-ar fi bine de tine. Dar te credeam om mai cuminte ca ceilalți, s-o știi. Ei, află, cerbule, că eu n-am fată de dat după slugile nimănui ! Și dacă-i mai dai tîrcoale, ai de-a face cu mine !... Aseară te-a văzut Irina trecînd prin spatele grădinii noastre. Și mi-a spus că te-a văzut și altădată. Ce cauți tu pe-acolo, mă ?

Costea nu știa ce să mai creadă. Abia bîigui :

— Păi pe-acolo trec deobicei, cînd duc caii la adăpat.

— Dar aseară n-ai dus tu caii la adăpat ! I-a dus Grigore.

— I-o fi dus el... Și asta înseamnă că eu n-am mai trecut pe-acolo.

— Ba ai trecut !... Nu-ți spun că te-a văzut Irina ?

— M-o fi prepus cu altul, bade... dacă era întuneric...

Costea nu se pricepu ce să mai născocească pentru a-l face pe Pîncu să creadă altceva. Era obișnuit ca în fiecare

seară, cînd trecea cu caii, să arunce o privire în grădina Irinei și să-și îmbrace sufletul cu rîsul ei, întorcîndu-se apoi, în visele lui, pe cărările pe care erau semănate chemările ochilor ei. Dar Costea nu era omul care să îndrăznească măcar la gîndul că ar putea vreodată să se apropie de fata Pîncului. Era doar o poiană de lumină în calea lui, de care se apropia cu sfințenie pînă la un anumit loc. Dincolo de un hotar pe care-l trăsese singur nu îndrăznise să treacă niciodată. Cum de reușise oare Irina să-l vadă aseară ?... Era și întuneric, iar el trecuse pe-acolo fără să se uite măcar spre casă. Și de ce i-o fi spus Pîncului ?... De ce i-o fi spus ? Oare nu cumva... Dar nu se bizui să miie gîndul mai departe.

— Bade Pîncule, începu Costea cu glas încet și frămîntat, să nu crezi domnia ta că mi-am ridicat vreodată ochii spre Irina... Eu am viața mea, cu năcazurile și năpastele ei, pe care altul nu le poate pricepe. Numai eu le știu și le pricep, bade Pîncule. Degeaba crezi domnia ta că aș putea să mă uit la Irina altfel decît ca la o icoană... Eu știu că soarele arde și că-i prea sus pentru a-l putea ajunge cu mîna. Mă crezi, bade Pîncule ?

Pîncu făcu ochii mari, mirat și înduioșat de tristețea și vorbele deschise ale lui Costea.

— Mă zbat să te cred de data asta, flăcăule... Îi fi avînd poate și tu dreptatea ta... Dar nu uita ce ai grăit cu mine și vezi-ți mai departe de treaba și de lumea ta !

— Bine, bade. N-avea grijă domnia ta de asta !

Costea se întoarse la grajd și bucuros și mîhnit în același timp. Se speriase la început cînd Pîncu îl luase la întrebări : unde-a fost și ce-a făcut aseară, bănuind că l-o fi urmărit cineva, apoi răsuflase ușurat cînd auzise că-l întreabă cu totul altceva. L-au mîhnit însă mult vorbele grele ale Pîncului. Știa că nu poate avea ochi pentru Irina și că nici măcar dorul său nu se poate apropia de ea, dar o știa numai el... era o taină a lui... de ce

să i-o mai spună și alții ? Simțea că i s-a furat ceva drag, pe care nu va putea să-l mai vadă niciodată.

„Hei, Irină, Irină !..." murmură Costea un alean din rărunchi și toată ziua aceea nu mai scoase o vorbă.

Își vărsă amarul în fel de fel de treburi. Munci atunci cît toate slugile Dediului la un loc, nu pentru că l-ar fi mînat cineva, ci pentru că voia să alunge un gînd ucigător de amar.

Aștepta mereu să-l vadă pe Dio, pe Dediu ori odrasla lui de catifea venind să-i cate pricină pentru cele întîmplate ziua trecută. Dar nu se arătă nimeni altul să-i mai spună ceva.

Spre seară se pomeni cu Alexa la curte să se plîngă boierului că niște ciobani din Stînișoara i-au furat un cățelandru și că atunci cînd s-a dus să-l ceară înapoi au asmuțit asupră-i dulăii lor să-l rupă, nu alta. Și nici cățelandrul nu l-a mai luat de la ei.

După scurta întîlnire cu boierul și cu domnișorul, pe care-l cunoștea de copil, veni să-l vadă pe Costea.

— Ce ai, dragul moșului ? îl întrebă el. Te văd tare cătrănit. Dacă aș da cu amnarul în tine, ar sări scîntei.

— Ar sări, moș Alexa... ar sări scîntei de sînge.

*

Vestea că temutul haiduc Bujor își găsise sălaș un timp prin munții Neamțului, punînd la cale cîteva strașnice prădăciuni mai ales pe Valea Bistriței, se răspîndi repede prin satele din jur și toți boierii își întăriră cît putură mai mult paza curților. Dintre toți, Dediu părea cel mai înfricat, mai ales că știa de la iscoadele sale că în ceata lui Bujor se aciuase și vrăjmașul său de moarte, Lisandru.

Și poate cu totul altul ar fi fost cursul întîmplărilor din viața acelor oameni, dacă într-o bună zi n-ar fi intrat dihonia între haiduci, fără să știe nimeni din ce pricină, făcîndu-i pe aceștia să se despartă în două cete. Din

această cauză a fost amînată și răfuiala dintre Lisandru și Dediu. Deși tovarăș apropiat al lui Bujor, Lisandru nu plecă cu el, așa cum poate se așteptară mulți, ci rămase doar cu o mînă de oameni să-și poată împlini gîndul cumplit care-l măcina de peste douăzeci de ani. Oricum, plecarea lui Bujor din acele locuri le dădu multor boieri nădejdea în împrăștierea mai lesne a grupurilor prădalnice.

Desele rugăminți pe lîngă Divanul domnesc de a mări numărul poterașilor și, mai ales, hotărîrea domnișorului Vlad de a se griji el de această grea sarcină aduseră o vreme liniște în munți. Chiar și despre Lisandru începură să se audă tot mai puține vești, iar legăturile dintre el și Costea sau Grigore se făceau anevoios. În schimb, se îndesau prădăciunile la stînele boierului. Cu toată paza pusă de boier, ciobanii se plînseră nu o dată că au năvălit haiducii în stînă și au luat toți cașii pe care i-au găsit.

Dediu aștepta din zi în zi sosirea unui mare grup de poterași, după cum îi juruise domnișorul Vlad cînd plecase spre Iași. Pe semne însă că nici în cetatea de scaun a țării lucrurile nu prea erau liniștite și poterașii întîrziau să se arate.

*

Într-una din zile, cînd Costea tocmai descărca un car împreună cu Grigore și așezau fînul în podul grajdului, trecu pe acolo Arsinte. Cum nu prea avea ce face, se apucă și el să dea o mînă de ajutor celor doi. Cînd nu era beat, Arsinte părea un om tare blînd și la locul lui. Ori, cum de mai multă vreme nu mai pusese picătură de băutură în gură de frica lui Dio, se apucă de treabă, aruncînd cu Grigore fîn din căruță lui Costea, care-l așeza în pod.

— Bun fîn s-a făcut anul ista, zise Arsinte după ce aruncă mai multe pale.

— Bun tare, verde și uscat ca sfarogul, răspunse Grigore. A dat ploaie multă în primăvară, iar la vremea strînsului a fost soare.

— Cine se aștepta la vreme bună după prăpădul cela din primăvară ? Uite vezi tu ?... Iarba a crescut mai mare ca niciodată.

În acest timp se apropie de ei pe nevăzute Dio. Cum Arsinte tocmai măsura cu palma fînul pentru a-i arăta lui Grigore cît de mare a crescut Dio se răsti la el :

— De ce ții oamenii de vorbă Arsinte și nu-ți vezi de treaba ta ?

— Am vrut și eu să le dau o mînă de ajutor, boierule, că mă tem să nu vină ploaie și să-i prindă cu fînul afară.

— Dă-l încolo de ajutor și cată-ți de nevoile tale ! Nu vezi că ei stau și așteaptă doar să le arunci o sămînță de vorbă, ca să doarmă-n opinci ? Uită-te la ei cît îs de-adormiți !

— Uite că-i las, boierule, dacă așa ți-i voia, zise Arsinte și sări jos din car.

— Tu, ghebosule, cît timp mai faci umbră pămîntului degeaba ? se întoarse Dio spre Grigore privindu-l piezîș.

Nu știa nimeni pricina, dar Dio nu-l putuse suferi pe Grigore încă de la început și mereu îi căuta pricină să-l poată lovi. Grigore nu-i răspunse și se apucă să arunce mai departe fîn în pod.

— Tu n-auzi, mă, ce te-ntreb ?

— Ba aud, boierule.

— Și de ce nu răspunzi ?

— Păi ce să-ți răspund ?... Răspunsul meu îi truda și munca, boierule. Nu-i de ajuns ?

Costea scoase capul prin ușa podului și se uită spre Dio. Din prima clipă rămase uimit de asprimea privirilor sale. Pe semne că băuse ceva, pierduse la stos, ori se certase cu Dediu și acum căuta să-și verse năduful pe Grigore. Arsinte, care se îndrepta spre poarta cea mare, auzind că grecul ridică glasul asupra lui Grigore, se opri și se uită îndărăt. Știa el din alte dăți că atunci cînd grecul e furios trebuie să se petreacă ceva rău.

— Tu nu-ți plătești nici somul care-l dormi cu ochii deschiși, molîule, mai spuse scîrbit Dio și părea că vrea să plece.

— Dar ce ai, boierule, iar cu mine ? întoarse deodată Grigore spre el țepușile ochilor înfruntîndu-l.

— Phii, ia uite... Urli la mine, stîrpitură ?

— Oi fi eu stîrpitură, boierule, da-mi curge-n vine sînge, nu otravă, ca domniei tale ! Mare lucru-i să fii om, boierule !

Dio nu se așteptase la o asemenea înfruntare. Or, cum vorbele lui Grigore îi aprinseră și mai tare mînia, găsi clipa potrivită să-și verse mînia bolnăvicioasă asupra acestuia. Avînd în mînă un bici nou din piele, pe care i-l dăruise domnișorul Vlad înaintea plecării, se răsuci pe loc și izbi cu toată puterea în Grigore. Vîrful biciului se învîrti în jurul piciorului și, cînd Dio trase, ghebosul își pierdu cumpătul și căzu din car cu tot cu țepoi. Dio se repezi la el și-l lovi de mai multe ori cu piciorul unde nimerea. Grigore icni surd, fără să țipe, se ridică cu greu, mai primi cîțiva pumni în față, fără să se ferească, apoi, cînd îi veni bine ridică țepoiul și-l pocni pe Dio drept în moalele capului. Grecul se clătină și căzu jos. Grigore părea nebun. Ridică de mai multe ori țepoiul înfigînd coarnele în gîtul celui căzut. Costea sări din pod și ajunse la Grigore prea tîrziu. Dio era tot numai sînge și abia mai horcăia. Arsinte răcni din toate puterile și numaidecît se adunară slugile, apoi sosi și boierul Dediu.

— Tu l-ai doborît, bre ? îl întrebă Dediu pe Grigore cu o liniște nefirească în glas.

— Eu, boierule.

— Da ?

Toți se așteptau ca Dediu să se repeadă la ghebos și să-l strivească sub fulgerele de mînie care se zăreau în

ochii săi. Dar nu se repezi. Își smulse puțin barba și-l porunci lui Arsinte cu aceeași voce surdă :

— Leagă-l ca pe ucigași ! Pe urmă-l duci în beci și aveți grijă să rămînă întreg pînă mîine. Apoi se întoarse spre ceilalți : Și voi ce stați așa, ca dobitoacele ?... Luați boierul și-l duceți în odaia lui !... Pîncule, trimite repede după părintele Simion, că el pare mai priceput în leacuri.

Și, după ce prinse în priviri pe toți cei adunați acolo, rosti învolburat :

— Vasăzică așa, hai ?... V-ați apucat să vă omorîți stăpînii ? Vai și amar de sufletele voastre, păcătoșilor !

Dio fu dus în odaia lui de dormit și întins pe un pat. În scurt timp sosi și părintele Simion, o namilă de călugăr adus în sat după moartea părintelui Dorneanu, de la Mănăstirea Secu. Cum se apropie de Dio și-i puse mîna pe frunte, scoase un strigăt, căscă ochii mari, apoi începu să-și facă cruce :

— De-acum nici dumnezeu nu-l mai poate învia, bolborosi el. Sărmanul om, ce moarte năpraznică !

În aceeași zi Dediu trimise cîțiva călăreți în mai multe părți : unul la Agie, altul la Hîrlău și altul la Iași. Cel care mergea la Iași ducea cu sine un răvaș către domnișorul Vlad în care-i vorbea despre cele petrecute la curte și-i cerea să vină numaidecît în munți pentru a împiedica o răzmeriță pusă la cale de haiduci. Îi cerea ajutor și măriei sale, căruia îi trimise, tot cu acest prilej, trei pungi cu galbeni, o căprioară vie și pastramă de mistreț. Chemă apoi toți străjerii de la curte și le dădu porunci strașnice.

Groaza începu să-l muște din ce în ce mai tare și nu-și găsea liniștea decît în tovărășia lui Pîncu, pe care nu-l mai lăsa să plece de lîngă el.

Cum se apropie seara, Costea se pregătea să scoată iar caii la adăpat. Pîncu însă dădu poruncă să se adape caii în grajduri și să nu se mai deschidă nici o poartă pentru nimeni, decît numai cu învoirea sa. În noaptea aceea nu trebuia să închidă nimeni ochii.

După ce adăpă caii cu găleata, Costea se duse în odaia lui și se întinse puțin pe laiță pentru a-și limpezi gîndurile. Pe Grigore îl aștepta neapărat spînzurătoarea. A doua zi urmau să sosească slujbașii agiei să-l ridice, ori poate tot atunci să-l spînzure pentru a potoli vrerile necurate ale altora. Ori Costea nu putea suferi gîndul pierderii lui Grigore, știind prea bine cît de rău i-ar părea tatălui său pentru o asemenea faptă. Trebuia deci să încerce orice ca să-l scape din prinsoarea Dediului. Dar cum ? Beciul era încuiat și toate porțile păzite cu strășnicie. Cu altcineva de la curte nu se putea întovărăși întru asemenea faptă. După ce se frămîntă mai mult vreme, îi veni gîndul cel bun : încuietoarea beciului avea un păcat, pe care Costea îl cunoștea mai de mult. La ușa beciului nu fusese pus nimeni de strajă, fiind cu toții siguri că de-acolo nu se mai poate ieși fără o anumită poruncă. Dar cum să iasă din curte ?... Își făcu iar treabă pe la grajd și se uită la porțile ce dădeau în spatele curții și pe unde scotea deobicei caii la adăpat. Acolo însă, lungit pe o movilă de paie, alături de un dulău mare, negru, ședea Arsinte. Nu se apropie de el, pentru a nu-i trezi vreo bănuială și aștepță pînă se înnoptă de-a binelea și toate slugile se duseră în odăile lor. Atunci se strecură ca o umbră pe lîngă perete pînă la beci. Nu era nimeni prin apropiere. După ce se căzni o vreme să smulgă încuietoarea, ferindu-se mereu să nu facă nici un zgomot, pînă la urmă reuși să ajungă la Grigore.

— Bădie, eu sînt... Costea... Nu-ți fie teamă !... Ești sănătos ?

— N-am murit încă... Dar ce cauți tu aici, Costică ? Vrei să te vadă cineva și să-ți atîrne și ție ștreangul de gît ?

— Nu mă vede nimeni... Am știut eu cum să intru... Bădie, știi ceva ? hai să ieșim și să fugim în codru ! Te scot eu de-aici !

— Cum ? tresări deodată Grigore. Tu ești zălud ? Pleacă de-aici și nu-mi purta mie de grijă ! De ce să mori

și tu ca un prost? Eu am plătit ce-avem de plătit grecului... De-un lucru îmi pare rău, că nu i-am plătit la fel și Dediului. Dar s-or găsi ei alții să-i plătească. De-acum facă ce-or vrea cu mine, că nu-mi pasă!

— Dar de ce să mori, bădie, cînd poți trăi?... Putem ieși pe portița de la grajd. Știu eu cum să facem fără să avem necazuri.

Grigore nu se lăsă prea mult rugat și, după ce fu dezlegat, ieșiră împreună și se pitulară lîngă grajd. Luna le pîndea fiecare tresărire și nu voia deloc să le păstreze taina. Cînd prinseră umbra unui nor fugiră de lîngă grajd pînă în apropierea zidului, ascunzîndu-se după o movilă de lemne. De-acolo pînă la portița unde stătea de strajă Arsinte nu mai erau decît cîțiva pași. Costea îi făcu semn lui Grigore să se ascundă mai bine, iar el se duse întins la Arsinte.

— Bade Arsinte, îi spuse el acestuia în timp ce mîngîia dulăul, te chemă repede boierul. Nu știu ce vrea să-ți spună. M-a trimis pe mine să te îndrum la el și să-ți țin locul pînă te-ntorci.

— Așa? holbă Arsinte ochii. Dar ce-o mai fi vrînd acum, în puterea nopții?

— Cine mai știe?... Îi vedea dumneata acolo.

Arsinte se ridică greoi de pe maldărul de fîn și porni căscînd spre aripa curții unde se afla odaia boierului, fără să-i treacă prin minte nici o clipă că ar putea să-l mintă Costea.

După plecarea lui Arsinte, Costea îi făcu semn lui Grigore, deschise repede portița și ieșiră împreună. Trecură în fugă valea și intrară în pădure. La început pe Costea îl bătuse gîndul să ia și doi cai, dar își dădu seama că noaptea le-ar fi fost o povară în plus și ar fi putut fi urmăriți mai ușor după urme. Cum se văzură intrați în pădure, răsuflară ușurați. De-acum nu-i mai putea prinde nimeni.

De pe o coastă de unde satul se vedea bine în bătaia lunii, Costea mai aruncă o privire spre casa Pîncului, la

fereastra căreia ardea o feștilă. Închise ochii și întoarse capul repede, de parcă l-ar fi atins cineva cu fierul roșu.

— Hai, bădie Grigore... oftă el, hai în lumea noastră plină numai de pădure și întuneric. Cine știe de-or să ne mai treacă vreodată pașii prin locurile astea?

O vreme merseră tăcuți prin desișuri, tăind culmile de-a dreptul. Pînă în vîrful Hălăucei mai aveau o bună bucată de urcuș. Deodată auziră sunînd cornul străjerilor de la curte. De pe culmea unde se aflau zăreau licărind luminile faclelor. Lătrau cîinii și răsunau strigăte.

— Ne caută... zise Grigore liniștit, de parcă ar fi fost vorba de cu totul altceva.

— Nu prea le vine să creadă c-am fugit.

— Ei nu-nțeleg că se poate întîmpla și-așa.

— Și ce bine se vede curtea... și satul... și casa Pîncului... Parcă ar fi ziua.

— Dă-i dracului și hai să mergem! Ce rost are să ne mai uităm acolo?

— Mai stai oleacă, bădie... Vezi ce lună bălaie?... Parcă ar fi o mireasă. Apoi, după cîteva clipe de tăcere: cum era nevasta Pîncului, bade Grigore?

— Frumoasă femeie, Costică... cum nu s-a pomenit alta. A murit de holeră, săraca. Dumnezeu s-o ierte.

— Mai frumoasă ca Irina?

— Care Irina?

— Fata Pîncului.

— Cine mai poate ști?... Și-apoi cine-a stat să se uite la Irina să vadă cît îi de frumoasă?... Eu?... Eu îs bătrîn și nu-mi mai arde de Irine.

Mai stătură o vreme cu ochii ațintiți spre satul de care se rupeau acum, fiecare în felul său, apoi porniră încet pe poteca îngustă.

Trimisul Agiei de la Tîrgu-Neamț sosi împreună cu patru potenași în ziua în care Dio era dus la biserică, în-

soțit de trei preoți și de întregul sat. După terminarea înmormîntării fură împărțite la sărăcime plăcinte, bucăți de pîine, colivă și cîteva coșerci cu pere busuioace sosite chiar în acea zi de la una din moșiile Dediului de la Hîrlău. O parte din mulțime urma să se întoarcă la praznicul mare de la curte. Fură rostite doar cîteva nume din rîndul oamenilor veniți la groapă.

— Cine-i fata asta, Pîncule ? întrebă Dediu cînd dădu cu ochii de Irina, care tocmai se întorcea să plece spre casă, însoțită de mătușa ei.

— Îi copila mea, boierule... Da-i vai de capul ei.

— Păi cum așa ?... O văd cum nu se poate mai frumoasă și numai bună de măritat.

— Îi cam beteagă la minte, boierule, minți Pîncu.

— Ei, taci !... Cum așa ?

— Apăi... după moartea maică-si și-a cam pierdut mintea, săraca și mă bate gîndul s-o duc la mănăstire.

— Nu-i asta fată de mănăstire, Pîncule... Mărit-o și tu cu un om cu mintea întreagă, că de la o fată bogată și frumoasă n-ai nevoie de minte.

— D-apoi vai de capul bogăției care-o are ea !

— Ei, și tu de colo !... După atîția ani de muncă la curte, nu se poate să nu fi pregătit un culcuș cald odraslei tale... Și n-ai găsit încă un om pe măsura ei ?

— Încă nu, boierule, că-i prea copilă... Și, de nu i-oi găsi un bărbat potrivit, mai bine o duc la mănăstire. Că decît să-ncapă pe mîna unui tîlhar sau bețiv... ferească dumnezeu, fac moarte pentru ea !

— Ho, bre ! Și tu cu moartea ? Ce dracu v-a apucat acum pe toți să nu mai vorbiți decît de moarte ? își aspri vocea boierul.

— D-apoi cînd îi vorba de copilul tău nu mai știi cum să grăiești în vremurile astea de urgie... Dar domnia ta nu mă lua în samă, că doară mă cunoști de cînd lumea.

— În acest timp se apropie de boier trimisul agiei, un mustăcios tuciuriu care, după închinăciunile cuvenite, intră în vorbă :

— Cum de s-a putut întîmpla asemenea grozăvie, boier Dediu, tocmai la curtea domniei tale, unde nu s-a mai pomenit așa ceva ?

— Uite că s-a petrecut, Mutule, îi zîmbi strîmb Dediu, recunoscînd în el un fost vechil de-al său. Și dacă s-a petrecut, trebuie să-nțelegeți și voi odată, că pînă nu veți împînzi pădurile astea cu poterași dintre cei mai iscusiți, să-mi prindeți pe toți ucigașii și tîlharii, nu veți mai avea tihnă din partea mea. I-am scris și măriei sale să vă dea oameni de ajuns și mare lucru să nu-l trimită încoace cu porunci aspre chiar pe băietul meu, domnișorul Vlad.

— N-ar fi rău, boierule, că prea s-au înmulțit blăstămățiile prin părțile astea. În ceea ce mă privește îs hotărît să pun la îndemîna domniei tale toată suflarea poterei din acest ținut.

— Îți mulțumesc și cred că n-ai să-ți uiți vorba așa ușor. Și să mai știi de la mine că, pentru prinderea cîtorva ucigași și tîlhari am de gînd să vărs în pungile voastre avutul unei moșii.

— Dar cum de-a scăpat ucigașul ?

— Asta numai datorită priceperei Pîncului și oamenilor săi de credință ! El l-au păzit !

— Ce puteam face, boierule ? răspunse Pîncu înnegurat. Cine și-ar fi închipuit că șarpele strîns la sîn poate fi așa de veninos și să te muște tocmai atunci cînd nu te-aștepți ?

— Ce șarpe, bade Pîncule ? întrebă Mutu.

— Apoi n-ai domnia ta de unde-l cunoaște... Ia un flăcău de care și-o făcut milă boierul și l-o pus la cai, ca să nu moară de foame și care părea tare cuminte.

— De cuminte ce era, îi luă Dediu vorba din gură, i-a dus de nas pe toți nătăfleții mei din strajă, care-mi mă-

încă pîinea degeaba. Dar vă ard eu, Pîncule, pe toți, de n-o să-i prindeți, că n-o să mai știți pe unde s-o apucați! Și acum hai repede la curte, că ne-așteaptă mesele pline!

Cum biserica nu era departe de curțile Dediului, ajunseră repede.

Într-o parte a marii ogrăzi din spatele caselor erau așezate mai multe mese și bănci din lătunoaie de brad. Pe ștergare de in, albe și curate, cîteva fete și neveste din sat începură să care bucatele pregătite pentru praznic: zamă de vițel, găluște, pastramă de cerb și mistreț, vin și rachiu din belșug. Unul dintre preoți binecuvîntă masa și băutura și se rugă încă o dată pentru iertarea păcatelor celui dus, după care toți cei de față răspunseră „dumnezeu să-l ierte", iar mîinile tuturor se grămădiră spre bucatele întinse.

— Stați!... Stați puțin, oameni buni, puse Dediu stavilă grabei oaspeților, stați să vă grăiesc și eu cîteva vorbe la-nceput, că pe urmă nu se știe de-o să mă mai ascultați. Voi, ca oameni cinstiți și cu frica în dumnezeu, știu că înțelegeți mai bine cumplirea faptei ghebosului care l-a doborît așa de năpraznic pe fratele meu de cruce, boier Dionisie. Dar nu ghebosul poartă vina pentru asta! El nu-i decît mîna care-a pălit. Numai că țepoiul fusese pus de altcineva în mîna lui!... Știți cu toții că prin pădurile noastre își fac de cap, omorînd și prădînd pe oricine, o samă de ticăloși care-și bat joc de dumnezeu și de oameni. Aceia-s adevărații vinovați, că numai ei pun la cale sîngiuiri și năpaste! De aceea trebuie să fim umăr lîngă umăr cu toții și la rău și la bine! De auziți sau de vedeți că-și poartă pașii prin locurile noastre tîlhari cu gînduri necurate, dați-mi de știre! Oricine îmi va da o mînă de ajutor la prinderea ucigașilor, va primi daruri bogate!... Și acum beți și mîncați de sufletul cinstitului boier Dionisie, plecat prea repede dintre noi! Dumnezeu să-l ierte!

— Dumnezeu să-l ierte! răspunse încă o dată mulțimea.

La una din mese, mai frumos împodobită și plină cu mai multe bunătăți decît celelalte, luară loc, alături de boier, cei trei preoți, trimisul Agiei cu poterașii și unii fruntași din satele învecinate.

Cînd praznicul era în toi însă, se stîrni un vînt aspru și cîțiva nori mari și negri începură să răsară de după culmea Hălăucei. Cei de pe la mese nu prea dădură semne de neliniște. Chiar și după ce începu să tune, mesenii își văzură mai departe de mîncat și băut, întrucît praznicul boierului se dovedise mai bogat decît și-ar fi putut cineva închipui. Abia după ce începu o ploaie repede și deasă, oamenii se ridicară de la mese îndreptîndu-se spre casele lor.

Mutu, Pîncu, cei patru străjeri de la curte și poterașii veniți porniră călări prin sat. Șezură de vorbă cu cîțiva oameni, căutînd să afle cam pe unde ar putea fi găsiți Grigore și Costea. Întrebară, totodată, și care sînt sătenii ce-l cunosc pe Lisandru și dacă cineva l-a mai văzut în ultimul timp.

În aceeași zi, spre seară, fu adus de la stînă Alexa. Bătrînul părea îngrozit de vestea ce-o auzise de la oamenii boierului, că băiatul lui de suflet i-a făcut o asemenea rușine. Începu să plîngă în fața lui Mutu și a celorlalți și să blesteme ceasul în care l-a întîlnit pe Costea, jurîndu-se pe cer și pe soare că îndată ce-l va vedea, îl va da pe mîna stăpînirii. Adevărul însă era cu totul altul. În zorii zilei, după uciderea lui Dio, bătrînul se întîlni cu Costea și cu Grigore între niște stînci din apropierea stînii, după plecarea celorlalți ciobani cu oile la păscut. La început Alexa îi îndemnă pe cei doi să se întoarcă la curte și să se roage de iertare, de parcă ar fi fost vorba de moartea unui mînz și nu a unui om. Spuse că merge chiar el cu dînșii să-l îmbuneze pe boier.

— Moș Alexa, îi curmă Costea rugăciunile plîngărețe, poteca asta nu mai are întoarcere, cum tot așa n-or să mai aibă întoarcere nici potecile boierului sau oamenilor lui care s-or încumeta să vină în codri după noi.

— Da-i păcat, flăcăul tatei, îi mare păcat !... Iar moartea pe care a făcut-o Grigore, o s-aducă alte morți după ea. Asta-i, dragii mei.

— Păcatele ni le-om trage noi, bade Alexa, grăi și Grigore, chinuit, după oboseala nopții nedormite, de grozăvia faptei sale... De întors nu ne-om mai întoarce, întări el spusele lui Costea, pentru că boierul nu știe ce-i aceea iertare... ș-apoi, fapta mea nici nu poate avea iertarea nimănui decît a mea. Numai sufletul meu știe de ce-am făcut fapta asta... Numai că știți ce zic eu ?... Costea ar fi bine să se-ntoarcă și l-aș sfătui tare mult s-o facă. El poate căpăta iertarea mai ușor, pe cînd eu...

— Auzi, Costică ? se legă Alexa de o nădejde.

— Nu mă mai întorc, moș Alexa, la boier... Nu mă mai întorc nu de teamă că nu m-o ierta, ci mai cu osăbire pentru un amar din sufletul meu, pe care nu-l știi dumneata... Amu fă bine și dă-ne oleacă de urdă și niște caș, să nu murim de foame prin tihărăile astea !

— Apoi de dat vă dau eu, că nu sărăcește boierul dintr-atîta... Dar tare mă tem că pînă la urmă tot o să vă prindă și-or să vă omoare, ori o să-nfundați ocnele ca atîția alții...

— Asta n-o să se-ntîmple, moș Alexa, îi răspunse Costea. În pădurile noastre se rătăcesc și urșii, d-apoi poterașii ! Și nu sîntem noi singurii care trăim în ele.

— Asta-i drept... Numai că oamenii iștea, care trăiesc în sălbăticiile de-aici, au multe păcate de tras, săracii... Și unii dintre ei i-au jurat boierului nostru moarte năpraznică. Și asta nu-i drept și nu-i bine. Boieru-i boier, și-așa-i de la dumnezeu... Nu putem noi schimba legile pe care le-a hotărît el de cînd îi lumea.

După ce primiră de-ale mîncării de la bătrîn, Costea și Grigore se îndreptară spre vîrful Bivolului, iar Alexa făcu cale întoarsă la stînă cu mare durere în suflet.

O clipă îl încercă gîndul să-i spună boierului adevărul nădăjduind că astfel ar putea obține mai ușor iertarea pentru Costea. Pe urmă-și dădu seama că prin astfel de vorbe i-ar putea face mai rău. Ținea la Costea din toată inima și se legase de el ca de un fiu adevărat. Îl durea acum nespus de mult înstrăinarea de el și mai ales faptul că mereu va fi hăituit și nu se va mai alege nimic din viața lui.

După ce mai șezu de vorbă cu Mutu și Pîncu, făcîndu-i pe aceștia să creadă că nu știe nimic de Grigore și Costea și că de-i va întîlni va da de știre deîndată boierului, fu chemat de către Dediu.

— Ce nepot ai tu, Alexa, de s-a apucat să-i dea drumul ucigașului boierului Dionisie și să fugă cu el? Păi asemenea ticăloși îmi aduci tu la curte să-i miluiesc?

— L-o fi zăpăcit nebunul de Grigore, boierule, că el îi tare cuminte și blînd...

— Cuminte și blînd?... Hîmmm... spune mai bine că-i cărbune acoperit. Cine știe ce ucigaș zace-n el?!

— Ba, ferit-a sfîntul, boierule! Nu pricep ce l-o fi mînat să facă asemenea faptă necugetată, dar eu îl știu de flăcău cu scaun la cap și tare frumos îmi mai grăia tot timpul de domnia ta. Eu cred mai degrabă că...

— Eh, lasă fățăriile, baciule! îl opri furios Dediu. O faci pe prostul tocmai cu mine? Auzi vorbă!

— N-o fac pe prostul, boierule. Mă știi doar de-atîta amar de vreme!

— Dar ce fel de neam e Costea cu tine? Ți-i nepot bun?

— Păi... nu prea mi-i nepot bun, boierule!

— Vorbește cinstit, Alexa!

— Cinstit, boierule. Mi-am făcut milă de el mai de mult. L-am găsit, odată, mai mult mort decît viu în pă-

dure și l-am luat băiet de suflet, că eu îs singur și ca vai de capul meu...

— Înseamnă că nu ți-i deloc nepot, după cîte pricep.

— Nu mi-i, boierule, ca să fiu drept. Dar de cînd l-am luat pe lîngă mine, mi-i mai drag ca un nepot adevărat... Așa am eu o inimă, ca o bahnă... se prinde în ea orice rădăcină, numai că tare ușor le mai dă vîntul jos pe toate!

— Îmi pare rău, Alexa... Să știi că-l așteaptă streangul și pe el alături de Grigore, ori, cu puțin noroc, ocna pînă la sfîrșitul vieții.

— Doamne ferește, boierule! sări îngrozit Alexa. Să nu faci una ca asta! Iartă-l, că n-a știut ce face!... Să moară așa de tînăr ori să-nfunde ocna? Mai bine mor eu decît el.

— Lasă, nu mai muri tu degeaba. Mai bine caută-l și adu-l la curte. Dacă vine de bună voie, îl iert.

— Îl aduc, boierule!

— Stai, nu te pripi. Vreau să spun că-l iert și că-l voi ține mai departe la curte, ori ți-l dau iar la turme...

— La turme, boierule! Mare bucurie mi-ai face!

— Fie cum zici tu, la turme... dar numai dacă mi-l dă prins pe Grigore înainte de a se întîlni cu Lisandru și cu cei de teapa lui. Și nici Costea să nu se alăture lor în vreun fel! Că pe urmă nu-l mai poate scăpa nici dumnezeu!... Și, de afli cumva unde se ascunde Lisandru, dă-mi numaidecît de știre. Ai înțeles?

— Am înțeles, boierule.

— Acum du-te la treburile tale. Și spune-i lui Costea să vină înapoi cît mai este încă vreme, dacă vrea să-l iert. Atîta-i cer numai: să-mi spună unde se ascunde Grigore.

Alexa, bucuros de vorbele blînde ale boierului și de îngăduința arătată în ceea ce-l privea pe Costea, era cît pe ce să-i spună că a stat de vorbă cu cei doi și că știe unde-i poate găsi. Se stăpîni însă cu greu, făgăduindu-i

Dediului că-l va căuta pe Costea și-l va hotărî să se-ntoarcă la curte.

Porni de lîngă boier clătinîndu-se ca un om beat.

Tot drumul pînă la stînă se frămîntă gîndindu-se cum e mai bine. Dacă l-ar putea face pe Costea să priceapă grozăvia faptei lui Grigore și să se-ntoarcă la curte... ori la oi, cum a zis boierul, ce bine-ar fi ! Iar Grigore... n-are decît să plătească. Moarte pentru moarte. Cine l-a pus să se măsoare cu boierul ?

„Da-i și el om, săracul...“ se înduioșă Alexa gîndindu-se ce soartă păgînă l-ar aștepta pe bietul ghebos de-ar fi să cadă în mîinile Dediului. „Nu m-ar ierta cel de sus de l-aș vinde. Ce sînt eu, Iuda ?... Am să-l hotărăsc pe Costea să se-ntoarcă și să-i zică boierului că Grigore a fugit în lume... Da, dar asta înseamnă că toată furia boierului o să se prăvălească peste Costea !... Mă, a dracului treabă !... Adicătelea, dacă s-ar întoarce amîndoi și ar cere iertare, ce-ar fi ?... Poate s-ar îndulci inima Dediului și l-ar trimite pe Grigore nu la știreang, ci la ocnă. Și tot mai bine-i acolo decît în groapă... Dar o să vrea el, Grigore, să se ducă la ocnă ?...Doară nu-i într-o ureche !... Nu, nu-i bună nici treaba asta... Cum m-ar lăsa pe mine inima să-i spun lui Grigore : hai, măi omule, lasă pădurea cu căprioarele, lasă cerul cu soarele, văile cu ape limpezi și du-te și mori în ocnă... ptiu, drace ! Om fi eu să-i spun asemenea lucru ?... Mă, mare bocluc !“

Tot frămîntîndu-și mintea ajunse la stînă. Gruia, dulăul său, destul de bătrîn, îl simți de departe și-i sări numaidecît înainte, scheunînd. Se repezi gudurîndu-se, îl înconjură de cîteva ori, apoi, punîndu-i labele pe umeri, începu să-l lingă pe obraz.

— Hi, boală ! se nccăji baciul, că numai de joacă cu cinele nu-i ardea atunci.

Îi dădu labele jos și vru să-și vadă de drum. Gruia însă se ridică din nou și făcu același lucru.

— Țibă, potaie ! Și-i trase un picior zdravăn.

Lovitura îl făcu pe Gruia să scheune și să se-nvîrtă pe loc. Pe urmă se liniști și se culcă gemînd la picioarele bătrînului.

— Mă, Gruia tatei, mă... se aplecă Alexa spre el cu o uriașă năvală de milă-n suflet. Iartă-mă, dragul tatei !... Iartă-mă, că nu mai știu nici eu ce fac.

Și două lacrimi mari se rostogoliră încet pe obrajii cu asprimi de cremene ai baciului.

*

— N-am mai fost de mult prin locurile astea, grăi Grigore lui Costea cînd ajunseră în vîrful Bivolului. Or fi parcă vreo șase ani de-atunci... Aici ești așa de aproape de cer, că te-ntrebi cum de nu-ți întinde dumnezeu mîna să te tragă la el.

— Acolo nu-i loc de noi, bade Grigore... Cred că și-n cer e plin de boieri și de jupînese, că ei știu cum arată raiul de pe pămînt... Ei au cu ce-l cumpăra și pe dumnezeu, pe cînd noi...

— Nu pot crede să fie atîta strîmbătate și-n grădina lui dumnezeu, se înfioră Grigore la gîndul că locul unuia ca el nu poate fi decît în iad. Cum adică ? Iad în viață, iad și după ce mor ?... Păi nu zice popa la biserică, în fiecare duminică, „mai degrabă trece cămila prin urechile acului, decît bogatul în împărăția cerului“ ? Înseamnă că ei se duc la dracu, nu noi.

— Asta o zice popa repede, bade Grigore. Și-o zice atunci cînd nu-l aude boierul, că se teme să nu-i arunce cu vreo candelă-n cap.

Oboseala nopții nedormite și a urcușului fără popas sub poverile beznelor începea tot mai mult să se deslușească în ochii, dar mai ales în gîndurile lor.

Era ziua mare acum, cu cer limpede și blînd, dar cei doi păreau că încă mai rătăcesc prin întuneric. Coborîră pragurile de stînci către culmea cea domoală a Hălăucei

și se opriră în apropiere de potecuța ce ducea spre „Masa tîlharului", acel ciudat și ametitor stîlp de cremene, ridicat spre cer ca un deget, pe semne de un uriaș culcat în prăpastia ce se zărea printre pini și jnepi. Legătura dintre culmea Hălăucei și Masa tîlharului era făcută de o potecuță pe o limbă de pămînt cu amîndouă laturile povîrnite în așa fel, încît nici o vietate n-ar fi putut urca sau coborî pe acolo. Costea nu-și purtase niciodată pașii prin acele locuri. Deși trecuse culmea Hălăucei de mai multe ori, nu bănuia că ar fi o cale de trecere între cele două culmi. Dealtfel despre Masa tîlharului se răspîndiseră multe zvonuri, care de care mai înfiorătoare. Era crezută drept loc blestemat, cuib al duhurilor rele. În sinea lor însă, mulți bănuiau că acolo sălășluiesc cei potrivnici pravilei ori cei ce poartă povara împlinirii vreunui omor.

— Grigore ! Costea ! se auzi deodată un glas vesel chiar lîngă ei dintr-un desiș de pini. Ce căutați voi aici, bre năzdrăvanilor ? Ori v-a trimis boierul să ne-ntrebați de sănătate ?

Cel ce vorbise ieși din desiș și se apropie de ei plin de voie bună. Costea își aduse îndată aminte de el. Era haiducul pe care-l întîlnise cîndva în apropierea satului, cel care pusese la cale întîlnirea dintre el și tatăl său. De-atunci nu-l mai văzuse, însă îl ținea bine minte. Se vede treaba că se cunoștea bine cu Grigore, de multă vreme, și erau prieteni vechi, căci își strînseră amîndoi mîinile cu căldură.

— Mare minune, măi Toadere, îi zise Grigore, să te-ntîlnesc eu chiar pe tine ! Pe semne că ai visat azi noapte că vin eu și mi-ai ieșit în cale.

— Ba mi-a șoptit o găinușă că vii s-o cauți de ou, iar eu am ieșit să-ți arăt cuibarul ; uite-l, rîse Toader arătînd cu degetul o bucată de lună spălăcită și crîmpoțită, rămasă stingheră pe cer. Riseră amîndoi cîteva clipe, apoi Toader se întoarse nedumerit spre Costea : și tu, bre, de

ce stai așa, ca un popă în altar și nu spui nimic ? Te știam mai lipicios la vorbă.

— Păi ce să spun, bade ? clătină Costea amărît capul, îmi pare și mie bine că mai văd oameni rîzînd.

— Dar tu de ce nu rîzi ? Doar nu te vede boierul.

— Ba uite că rîd și eu, bade : hă, hă, hă ! și Costea se strîmbă într-un fel atît de caraghios, încît stîrni și mai tare hazul celorlalți.

— Așa, flăcăule ! Rîzi cît poți, că de plîns nu mai ai de ce plînge. Lacrimile îs pentru muieri, nu pentru noi... Dar, ia spuneți-mi voi mie : ce vînt vă mînă spre palatul nostru de cleștar ?

Și Toader arătă cu mîna spre „Masa tîlharului".

— Hai să mergem acolo și vă vom spune odată la toți.

— Păi nu mai sîntem decît eu, Lisandru, Nicuță și huiduma de Bulai ; ceilalți s-au luat după coada lui Bujor.

— Ei, de-acum o să trebuiască să ne numărați și pe noi.

— Tu ești nebun ? holbă Toader ochii. Ce vrei să spui ?

— Așa cum ai auzit... La curte nu ne mai putem întoarce, că i-am făcut de petrecanie grecului și nu pot să-mi anin singur șireangul de gît.

Toader rămase descumpănit. Se uita cînd la Grigore, cînd la Costea și nu știa ce să creadă.

— Tu grăiești în dodii, Grigore, ori spui adevărul ?

— Ba-ți spun drept, Toadere. Pe grec l-am trimis să se mai măsoare oleacă și cu dracul, că eu eram prea mic pentru el. N-am mai putut răbda și l-am pălit să-i ajungă pentru tot ce mi-a făcut.

Toader încremeni. Văzîndu-i pe cei doi că nu rîd, pentru a lua spusele lor drept vorbe de șagă, trase cornul de la șold și sună scurt, de două ori. Îndată apoi pe potecă se zăriră apropiindu-se Lisandru, Nicuță și Bulai. Cum dădu cu ochii de Costea, Lisandru se înveseli și se repezi la el. Obrazul drept îi zvîcni de cîteva ori, iar pașii păreau

că nu-l mai ascultă. Se uită năuc la feciorul său, de parcă nu-i venea să creadă că-i el.

— Costică !... Numai dumnezeu mi te-a trimis, că tare mă mai gîndeam în ultima vreme la tine. Şi te-am visat aşa de rău, că mă temeam să nu fi păţit ceva.

Îl îmbrăţişă cu o duioşie necunoscută de ceilalţi, care-i credeau sufletul împietrit.

Şezură puţin de vorbă în acelaşi loc, se cruciră cu toţii cînd auziră vestea morţii lui Dio şi porniră cîte unul pe limba de pămînt care ducea spre Masa tîlharului.

De departe nimeni nu şi-ar fi putut închipui că acel strigăt de stîncă, încremenit în văzduh, poate ascunde în adîncurile sale o peşteră a cărei intrare era aşa de bine acoperită de pini şi ierburi. Hruba, mai mult cioplită de mînă omenească decît moştenită din timpuri străvechi, nu era prea mare. Dacă te ridicai în picioare, trebuia să stai aplecat puţin, pentru a nu te lovi cu capul de vreun zimţ de piatră. La început, din cauza întunericului, Costea nu prea reuşi să vadă multe. După ce se obişnui puţin, descoperi şi alte cotloane în care erau puse fel de fel de lucruri, mai ales de-ale mîncării, ori ţineau loc de culcuşuri pentru oameni. Pe jos, pe paturi de cetină şi de ierburi uscate, erau întinse cergi groase de lînă, cojoace, lăicere, iar pe lîngă pereţi se vedeau înşiraţi saci cu făină, oluri mari de lut pline cu grăsime sau lapte, precum şi butoiaşe cu pulbere.

„Înseamnă că n-o duc ei prea rău", gîndi Costea.

Chiar lîngă intrare se afla un fel de ciubăr mare de stejar, cu doagele înnegrite, plin cu apă. Alături, două găleţi şi cîteva cupe de lemn.

— Dar apă de unde-aduceţi aici ? întrebă Costea ?

— Apoi cu apa stăm cam prost, răspunse Lisandru. Îi tare departe izvorul şi ne spetim cărînd.

— Lasă, că de-acum, se bucură Toader, pentru că sîntem mai mulţi, o să ne vie şi nouă rîndul mai rar. Azi

am cărat eu de mă dor umerii. Mîine se duce Grigore, ca să nu-i amorțească mădularele.

— Așa-ți primești tu oaspeții, Toadere, punîndu-i la jug cu nepusa-n masă ?

— Lăsați, bre, că dacă vine iarna, topim omăt și n-o să vă mai mînați unul pe altul, puse capăt Lisandru ciondănelii dintre cei doi.

Bulai, pentru care erau cele mai multe greutăți în privința traiului în peșteră, din cauza staturii sale uriașe și osoase, ședea tocmai culcat pe-o rînă și asculta vorbele celorlalți. Nu după multă vreme luă un corn din apropiere, îl duse la gură și sună încet, de trei ori. Toți tăcură și se întoarseră mirați spre el.

— Toadere, zise el cu glas domol de bistrițean, dacă dau drumul unui pumn pe capul tău, poți să-ți pui cucuiul la fript, că ai ce ospăta diseară. Unde trebuia să fii tu acum ?

— Așa-i, Toadere, uitasem, sări și Lisandru. Fugi cît te văd ! Așa păzești tu palatul nostru ?

— Uite că mă duc, zise acesta cu părere de rău. Înainte de a ieși însă, se întoarse spre Costea. Acum îi rîndul meu de strajă, pînă diseară... C-așa-i aici. Ca să putem trăi, trebuie să fim tot timpul cu ochii în patru. Apoi, uitîndu-se piezîș spre Bulai : n-avea teamă, că n-or năvăli ei chiar azi ! Cînd or să vină, o să mă rog de ei să nu te spînzure și pe tine. Dintr-o matahală ca a ta se poate hrăni o poteră întreagă dacă te pune la afumat !

Se întoarse repede, hohotind și strîmbîndu-se spre Bulai, înainte ca acesta să poată arunca în el cu cornul pe care-l ținea în mînă.

După plecarea lui Toader vorbiră pe larg despre întîmplările de la curte. Astfel află și Costea mai multe despre Dio Fusese căpitan în armia lui Ipsilanti, în vremea Eteriei, și unul dintre oamenii lui de mare vază, dar fugise de lîngă el cu visteria îndată după întrunirea de la Iași. Dediu îl adăposti o vreme la Hîrlău, apoi plecară

împreună la Viena, unde petrecură mai multe luni, pînă rămaseră fără nici un galben. Se legară fraţi de cruce şi-şi jurară să nu se mai despartă unul de altul pînă la moarte.

— Nu prea-i bună treaba asta, cu moartea grecului, vorbi amărît Lisandru. Or să se pună pe capul nostru tocmai acum, cînd am rămas o mînă de oameni. Dediu nu trebuia hăituit fără să fim pregătiţi cum trebuie... Mai ales că şi eu în ultima vreme am fost luat de dracul drept aluat şi frămîntat pînă m-au trecut năduşelile zi şi noapte. Am rămas c-o păcătoasă de oftică din ocnă...

— Lisandre... tu grăieşti aşa ? ori poate n-am înţeles eu cum trebuie ? sări cu durere în glas Grigore. Crezi oare că l-am omorît pe grec din joacă, ori pentru că n-aveam ce face ?... Nu mai puteam, frate Lisandre... nu mai puteam ! Mă-nţelegi ?

— Du-te, bre, de-aici şi nu mai vorbi degeaba ! se oţărî Lisandru. Crezi cumva că-ţi cat pricină ţie, ori băietului meu ? Ferească sfîntul ! Aţi făcut bine aşa cum aţi făcut... Dar ziceam şi eu, aşa, că prea pe negîndite au picat toate şi Dediu o să-mpînzească de-acum toţi munţii cu poteraşi. Ş-apoi... nu mai avem pe nimeni la curte care să ne spună cum merge ornicul boierului. Dar n-o să crăpăm noi din asta. Mai sînt destui oameni prin sate care să ne dea o mînă de-ajutor atunci cînd le-o vom cere... Grecului îi trebuia răsplata asta, că prea abraşa se făcuse în ultima vreme. Să ştie stăpînii că putem şi noi ridica furcile spre căpăţînile lor !

Îndată după aceea Lisandru porni însoţit de Bulai prin mai multe locuri să afle dacă au sosit poteraşii şi să ia măsurile de cuviinţă.

Costea şi Grigore, după ce fură ospătaţi, dormiră cîteva ceasuri pe culcuşurile din peşteră.

Cînd se treziră, avură o clipă credinţa că afară viscoleşte. Glasul vîntului se auzea ca un vaier prelung. Costea se ridică nedumerit şi ieşi afară, mai ales că în peşteră

nu mai era nimeni. În gura peșterii îl găsi, stînd pe-o buturugă și curățind cartofi, pe Nicuță, un flăcău tomnatic, de peste treizeci de ani, care ajunsese haiduc după ce bătuse zdravăn pe feciorul boierului de la Tarcău.

Ieșit din peșteră, Costea nu mai auzi acel vaier al vîntului, ci doar un fîșîit ca de aripi, lin și totuși aspru, un fel de chemare depărtată a unor șoapte neînțelese. Nesfîrșitul acelei singurătăți îi copleși toată făptura. Trase adînc aer în piept, privi înfiorat prăpastia ce se deschidea uriașă la picioarele sale, soarele, brazii, cremenea piscurilor, pe care le visase de-atîtea ori și, deodată, își dădu seama că toată slobozenia pe care-o avea în acele clipe nu-l bucură, ci, dimpotrivă, îi strînge tîmplele și sufletul cu alte lanțuri, a căror strînsoare n-o mai simțise pînă atunci. Îi răsări de undeva, dintr-o altă lume, străină pentru el dar dorită mereu, chipul Irinei... ochii ei iscoditori și șăgalnici... rîsul ei...

„Doamne, blăstămată lume ai mai făcut! își zise amărît. De ce, adică, să nu-mi poată fi dragă și mie o fată?... Cine a pus asemenea zăgazuri vrăjmașe între oameni, ca să nu se mai poată apropia unul de altul?"

Se întoarse spre Nicuță și se uită lung la el. Era un flăcău frumos la chip, cu vorbă înceată și scobită parcă prin măsele, și care părea tot timpul grozav de amărît.

— Și ești de multă vreme prin hîrtoapele astea, frate Nicuță? îl întrebă Costea apropiindu-se de el.

— Păi oi fi având mai bine de doi ani.

— Și nu te mai întorci în sat?

— Dar de ce mă-ntrebi?... Ori vrei tu cu orice chip să mă amărăști și mai tare?

— Nu țin să te-amărăsc, frate... Da-ntrebam și eu, așa...

Nicuță azvîrli cartoful pe care-l ținea în mînă și pe care tocmai îl terminase de curățat, apoi se ridică și veni agale alături de Costea, uitîndu-se încruntat peste fierăstraiele munților.

— Apăi... începu el să numere vorbele, să nu care cumva să crezi tu că m-am făcut haiduc de dorul omorurilor şi-al jafurilor... Nu vreau să omor şi să jefuiesc pe nimeni, frate, că n-am eu inima aceea... Pe semne numai un păcat am avut de tras, că altfel nu pot pricepe ce-o fi... Ştii tu cum îs eu, frate Costea ?... Uite... cum să-ţi spun ca să mă-nţelegi... Îs ca un om tăiat în două : cu trupul aici, iar cu inima şi sufletul în sat. Pricepi ?... Şi aşa mă apucă uneori amarul, că-mi vine să mă trîntesc cu capul în jos în hăul ista, să gătesc cu mine.

— Şi de ce nu te-ntorci iar în sat ?

— Nu-i chip.

— Cum adică ?

— Uite-aşa.

— Nu vrei tu, ori...

— Ba, eu tare-aş mai vrea !... Dar dacă mă-ntorc însamnă să mă las ori să fiu omorît ca o vită, ori să mă tîrîi ca rîma la picioarele boierului şi să mă rog să mă ierte...

— De ce să te ierte ?

— Pentru că nu-l pot ierta eu, de asta...

— Nu pricep.

— Păi uite cum îi, frate : ca să mă ierte el pe mine, ar trebui ca tata să-i dele grădina de lîngă biserică, unde vreau să-mi fac eu casă.

— Cum, să i-o dea degeaba ?

— Cine spune că degeaba ?... Îmi dă altă grădină, ori galbeni, mai mult decît face. Dar nu-mi trebuie nici galbeni, nici altă grădină. Eu o vreau pe-a mea !... Că de la grădina asta a pornit tot boclucul. Auzi tu ?... Feciorul boierului a trăit o vreme c-o haită din sat, cu care-a făcut un copil. Şi vrea să-mi ia grădina mea cu hapca şi să i-o dea iei, bătu-o-ar crucea de puiţă !... Numai că eu n-am vrut să i-o dau şi n-am vrut. Asta-i ! De la o vreme a venit la mine să mă sperie cu alte ponoase. Odată, n-am mai putut răbda şi l-am pocnit cam tare... Dă, puteam eu să mai ştiu atunci ce fac ?... Şi, dacă ştiam, parcă nu-l trăs-

neam la fel ?... I-am crăpat un ochi și am fugit din sat. Ce puteam face ?... Că de rămîneam, mă umfla ca pe-o zdreanță și mă arunca la gunoi... Nu știu eu ?... Am fugit, și gata... Dar grădina tot nu i-o dau ! N-are de cît să mă ciopîrțească tăt, bucățică cu bucățică, eu tot nu i-o dau ! Și i-am trimes vorbă că dacă o ia așa, fără învoirea mea, își plivește zilele-n groapă, crucea și... doamne iartă-mă !... Tata și mama se tot roagă de mine pe toate drumurile să mă-ntorc în sat și s-o dau dracului de grădină. Că, dac-o dau, boierul mă iartă. Parcă eu am nevoie de iertarea lui ! Dar n-o dau nimănui ! Asta-i !

— Dar cît îi de mare ?

— Cît palma !... Nu-i mai mare, dar e-a mea ! Acum pricepi ?

— Dă... Poate ai dreptate... Dumneata știi mai bine.

Costea nu mai spuse nimic. Se întoarse încet și porni pe potecuța ce ducea spre Hălăuca, la capătul căreia ședea la pîndă Toader. Începuse să-i fie drag acest om vesel și totdeauna pus pe șotii. Nădăjduia ca vorbele lui să-l mai învioreze și să-i alunge gîndurile negre. Îl găsi ușor, adică, mai bine zis îl strigă Toader de departe și-i ieși înainte.

— Ei, cum îți place în palatul nostru, Costea ?

— D-apoi... dă, cum să-ți spun eu, bade ?

— Lasă, nu-mi spune tu, că-ți spun eu : ți-ar plăcea grozav de mult dacă în loc de prăpăstii și ponoare ar fi livezi, ogoare și, mai cu seamă, de jur împrejur sate cu oameni... și fete frumoase. Așa-i, bre ?

— Cam așa-i, bade.

— Ei, vezi că știu ?... Of, of, of ! Crezi că pe mine nu mă doare de-mi vine să urlu ?... Că nimic nu te macină mai mult ca însingurarea. Și cînd te gîndești, măi băiete, că am și eu bordeiul meu, am nevastă și trei copii, că mi se rupe inima cînd mă gîndesc la ei, dar n-am parte de nimic din cauza hoților și ucigașilor celor unși de dumnezeu drept stăpîni peste noi... Apoi dreptate-i asta, flăcăule ? Uite, vezi tu uriașul ista de stîncă ce ne ține loc

de palat?... Îți jur pe crucea mea, Costea, că l-aș surpa cu mîinile mele, pietricică cu pietricică, dacă aș ști că după aceea pot trăi omenește în bordeiul meu și nu mai trebuie să mă-nchin boierului pentru fiecare căuș de făină!

*

Dediu nu mai știa ce să creadă. Așteptase zadarnic mai multe zile venirea fiului său de la Iași, cu poterași mai mulți și mai iscusiți și acum se hotărîse să plătească gospodari din satele din jur care să purceadă cu el la prinderea haiducilor. Și tocmai cînd împînzise zvon peste tot, se trezi cu domnișorul Vlad însoțit de o ceată de treizeci de poterași. Însuși domnișorul călărea un armăsar alb, în fruntea poterei, purtînd la șold scrisoare cu pecetea măriei sale, care putea să-i deschidă toate porțile și să-i alăture, de va fi nevoie, toți poterașii ținutului.

Din Tîrgu-Neamț trimise înainte veste tatălui său să pregătească din vreme gazde bune pentru toți oamenii cu care venea.

Bucuria Dediului fu peste măsură de mare, mai cu seamă pentru faptul că măria sa, Domnitorul țării, îi sărise în ajutor cu atîta mărinimie.

Mulți dintre oamenii pe unde treceau poterașii o luau la fugă spre pădure, gîndind că dau iarăși năvală turcii.

Cînd ajunseră în Bobocești, Dediu îi întîmpină la intrarea în sat și numaidecît rîndui locul de mas al fiecărui poteraș la cele mai răsărite case și mai apropiate de curte. Domnișorul Vlad, Mutu și încă vreo zece poterași dintre cei mai de ispravă fură chemați să doarmă în odăile de la curte.

Seara, după ce ospătară cu toții împreună și depuseră jurămînt strașnic că nu vor părăsi munții pînă nu vor face de petrecanie ticăloșilor care tulburau liniștea unui boier așa de milostiv, se puseră la cale cele mai înțelepte și mai

îndrăzneţe planuri de luptă. Mutu era sigur că atît Grigore cît şi Costea au părăsit satul încă din noaptea de după moartea lui Dio şi că nu se puteau duce în altă parte decît ori la stîna lui Alexa, ori s-au vîndut cu totul haiducilor.

— Alexa nu-i poate ţine, spuse încredinţat boierul. Bătrînul mi-i credincios şi mi-ar da îndată de ştire. Ş-apoi, chiar dacă el nu l-ar vinde pe Costea, s-ar găsi altul dintre ciobani care să-mi spună unde se află ascunşi cei doi.

— Atunci trebuie căutat culcuşul haiducilor, pecetlui spusele tatălui său domnişorul Vlad.

— Aşa zic şi eu, se-nvioră boierul. Mai întîi şi mai întîi trebuie stîrpit cuibul acestor vipere !... Şi adus, viu sau mort, Lisandru, ticălosul care-i aţîţă pe toţi împotriva mea ! Eu asta vreau ! Cine mi-aduce capul acestui ucigaş, capătă în aceeaşi zi două pungi cu galbeni şi alte foloase.

Poterăşii începură să se mişte nerăbdători şi să-şi şoptească unul altuia hotărîrea de a nu lăsa să le scape din mîini astfel de pasăre măiastră.

— Acesta-i dar împărătesc, boier Dediu, se linguşi Mutu, visîndu-se bogat. Cred că atît eu cît şi oamenii mei vom împlini aşa cum se cuvine porunca domniei tale şi vom fi mulţumiţi cu toţii.

— Eu zic, sări înfierbîntat de băutură domnişorul Vlad, că acest ticălos de Lisandru trebuie prins viu, ca să-l putem judeca apoi cum se cuvine. Ucigaşii de rînd, cum ar fi Grigore, ori alţii ca el, pot fi omorîţi fără socotinţă. Numai pe acest Lisandru aş vrea eu, tare mult, să-l văd măcar o clipă viu în faţa mea !

— Ba n-are rost să se mai chinuie oamenii să-l care viu pînă la curte. Mi-e deajuns capul său. Dar fiţi cu băgare de seamă, să nu care cumva să vă scape, ori să luaţi pe altul drept Lisandru ! Bine-ar fi de-aţi putea, cu iscusinţă şi-nţelepciune, să-i încolţiţi pe toţi deodată.

Băutura și, mai ales, gîndul îmbogățirii într-un timp atît de scurt înfierbîntară mințile tuturor. Mutu, care cunoștea destul de bine acele locuri, înfățișă în fața boierului și a celorlalți, cu multe amănunte, un plan de învăluire a Hălăucei și a Bivolului, cu grupuri mici de cîte doi-trei poterași, la depărtare nu prea mare unul de altul. Flintele și pistoalele trebuiau încărcate din timp și ținute gata de tras în orice clipă. Legătura dintre grupuri urma să se facă prin fluierături scurte, care să nu-i dea de gol. A doua zi de dimineață, încă din zori, vor intra în pădure. Cel puțin două zile și două nopți vor sta în munți și vor căuta cu deamănuntul toate cotloanele.

— Apoi nu așa, Mutule, îl opri nemulțumit Dediu. Una spui la-nceput și alta după aceea ?... Ziceai că nu va pleca nimeni din munți pînă nu vor fi prinși toți acești făptași de fărădelegi. Iar acum vii și-o-ntorci că stați numai două zile ? Păi treabă-i asta ?

— Ba să-mi fie cu iertare, boier Dediu și să nu fiu înțeles strîmb. Eu cînd am zis două zile, apoi am știut că aceasta-i timpul cel mai îndelungat cu putință de care am nevoie să-i prind pe hoți ! Asta-i !

Dediu începu să rîdă bucuros, bătîndu-l pe umăr cu multă căldură pe iscusitul căpitan de poteră. Pe urmă le spuse tuturor că în ceea ce privește hrana, aceasta se va lua de la curte, pregătită cu multă grijă, și, de va mai fi nevoie de altfel de bucate, stînele boierului au poruncă să dea tot ce li se va cere de către poterași. Totul părea înțeles pentru fiecare. Domnișorul Vlad se arăta dornic să fie alături de poteră tot timpul și să sprijine din toate puterile lui prinderea și pedepsirea ticăloșilor.

— Fii cu ochii în patru, băiete, îi vorbi Dediu cu glas rugător și grijuliu. Nu cumva să te înstrăinezi de Mutu ! Și să ai tot timpul pe lîngă tine încă doi-trei oameni de nădejde, că sălbaticii ceia din munți îs cumplit de însetați de sîngele nostru. Nu care cumva să-ți facă vreun rău nebunii, că n-aș mai avea de ce trăi după aceea !

— N-avea grijă, tată. Nu rîvnesc decît să-mi iasă în cale cît mai mulți dintre ei și, mai ales, Lisandru, care ți-a făcut atîta rău domniei tale și pe care aș vrea să-l judec după pravilă.

Noaptea aceea se scurse destul de greu pentru toți, mai cu seamă din cauza nerăbdării care îmbolnăvise sufletele tuturor.

În zori toți poterașii, în frunte cu domnișorul Vlad și Mutu, intrară în codri fără să facă nici un fel de zarvă.

După plecarea poterașilor Pîncu trase o raită pe la toate casele unde dormiseră aceștia și dădu poruncă din partea boierului să fie hrăniți și adăpați caii cu care veniseră slujbașii stăpînirii și care rămăseseră în grajduri.

Dediu trimise în aceeași zi un om să ducă știre boierilor de pe Valea Bistriței despre rosturile poterașilor și să-i hotărască pe aceștia să dea porunci aspre de prindere a tuturor străinilor care s-ar încumeta să iasă din munți și să se aciueze prin satele lor.

*

Spre seară, poterașii, obosiți și flămînzi, ajunseră în vîrful muntelui, la marginea poienii Piatra lui Iepure, unde se afla una din stînele Dediului, la care era baci Alexa. Se strînseră cu toții grămadă și ascultară poruncile domnișorului Vlad. În primul rînd, trebuia pîndită stîna din mai multe părți. Apoi, la sunetul cornului, vor strînge cu toții cercul în jurul ei și nu vor lăsa să iasă nimeni din această strînsoare. Înainte însă ca toți poterașii să ajungă la locurile lor, de unde, la semnalul dat, urmau să plece spre stînă, Gruia îi simți și porni hămăind spre marginea pădurii. Toți poterașii se răspîndiră cu mare grabă spre locurile hărăzite să stea la pîndă. Gruia nu mai știa acum spre cine să latre. Se repezea cînd spre unul, cînd spre altul hămăind de zor.

— Nea, Gruia ! se auzi glasul lui Alexa.

Ieșind din stînă și neștiind despre ce-i vorba, baciul se mulțumi doar să cheme cîinele lîngă el și să aștepte. Gruia însă mîrîia mereu. După scurtă vreme poterașii începură să se adune din toate părțile. În stînă însă nu se mai afla nimeni afară de Alexa. Ceilalți nu veniseră încă cu oile de la păscut. Zărindu-l pe domnișorul Vlad, baciul se îndreptă spre el spunîndu-i cu glas cît mai îndurerat.

— Apăi treabă-i asta, boierule, să mă bănuiești tocmai pe mine, om bătrîn și slugă credincioasă, de necinste și să asmuți asupra mea atîtea puști și fețe întunecate ?

— Ei, lasă, baciule, nu te mînia pe noi degeaba. Știi domnia ta de ce-am venit. Căutăm ucigașul boierului Dionisie și trebuie să fim tare cu băgare de seamă prin tot locul. Ia spune, n-a trecut cumva și pe-aici ? Dar spune drept, moș Alexa !

Baciul, de cum auzi despre ce-i vorba, se arătă grozav de înfuriat și începu să turuie :

— Pe ghebosul acela, fără dumnezeu îl căutați ?... Ptiu, doamne ferește-mă de asemenea ponoase ! Mai bine nu se mai năștea amărîtul și spurcăciunea, că el mi-a nenorocit băietul meu de suflet. Păi să nu-i sfărmi capul ca la șerpi ? A trecut... cînd ? parcă alaltăieri... da, da, parcă atunci, dimineața, pe-aici, după plecarea ciobanilor cu oile, poruncindu-mi mie, om bătrîn, să-i dau de mîncare !... Auzi, domnișorule ? Ucigașul și nărodul credea că mă spăimîntă pe mine ! Dar i-am zis-o eu lui ! Și vezi bîta asta ? I-am tras una cu ea peste modîlca ceea din spate, de-o să mă țină minte cît o trăi ! Cu mine și-a găsit el să se puie ?

Între timp se adunaseră în jurul său mai mulți poterași ascultîndu-l.

— Dar era singur ? întrebă Mutu.

— Singur, boierule, că feciorul meu, săracul, s-a rupt de el și s-a tot dus să-și cate singur norocul în lumea asta largă.

— Ți-a spus el dumitale că pleacă ? întrebă cu vicleșnie domnișorul, uitîndu-se țintă în ochii baciului.

— Da de unde? Cum era să-mi spună, cînd știa că dacă dă cu ochii de mine, îl duc la boier să-și primească plata pentru fapta lui. A plecat fără să-l mai văd... Păi treabă-i asta? Să dea el drumul din beci unui ucigaș? Tot Grigore mi-a grăit că s-au despărțit din prima zi. Nu-i Costea omul care să se-nhăiteze la răle chiar așa de mari.

— Și Grigore unde-i acum? întrebă tot domnișorul.

— Cine-l mai știe?... La naiba! Că eu, unul, i-am hotărît să nu-i calce piciorul pe-aici cît o trăi!

Domnișorul Vlad, Mutu, Alexa și încă vreo doi-trei poterași intrară în stînă. În scurt timp după aceea se făcu parte tuturor de caș, urdă dulce, urmînd ca atunci cînd vine turma să taie cîțiva miei și să se pună la frigare.

Mutu, căruia nu-i scăpaseră privirile speriate ale bătrînului de cum îl zărise și care bănuia că acesta știe mai multe decît se încumetă să spună, se hotărî să-l încerce cum știe el și să-i smulgă tainele. Cînd Alexa robotea singur pe-afară, se apropie de el și-i șopti:

— Ia ascultă, baciule: dacă pe alții îi crezi proști, apăi cu mine să știi că ți-ai găsit beleaua! Să nu-ncerci să umbli și cu mine cu minciuni, că pe urmă-i rău de tot! Cineva mi-a spus că dumneata știi sigur unde se ascunde Lisandru și că tot acolo i-ai îndrumat pe Grigore și pe Costea. Alexa începu să facă fețe-fețe. Ei?... zise bucuros de izbîndă Mutu. Așa-i că știu?... Sssst! Nu-mi spune nimic acum! Și nu te uita așa la mine, că știu tot! Gîndește-te bine pînă mîine dimineață și să-mi spui locul numai mie! Numai noi doi știm! Altfel îi rău tare!... Eu îți grăiesc cu binele, pentru că vreau să te-ajut. Că dacă află boierul, îi vai și amar! Și, pentru că sîntem numai noi doi și nu ne-aude nimeni, îți spun o taină: toți codrii îs plini de poterași... Nu mai scapă nici picior de haiduc! Azi, mîine pică și feciorul dumitale în capcană. Ți-l scap eu dacă mi-l dai pe Lisandru. Eu de el am nevoie mai întîi și după aceea de Grigore... Numai să știi că de nu-mi spui drept, te duc și pe tine și pe Costea, alături de ceilalți,

drept la ocnă !... Mai ! gîndește-te bine la ce ți-am spus și mîine dimineață îmi spui numai mie... Și... uite-aici : nu știe nici mormîntul ce-am grăit noi ! Ne-am înțeles ?

Alexa crezu că se răstoarnă munții cu crestele-n jos. Se uită îngrozit la Mutu și nu fu în stare decît să clipească de mai multe ori și să-și strîmbe buza de jos.

— Sssst ! făcu Mutu ducînd un deget la buze. Numai noi știm ! Nici o vorbă la altcineva ! Îți scap feciorul de știreang și pe tine de orice ponos, dacă mi-l dai pe Lisandru. Auzitu-m-ai ?

Alexa iar n-a fost în stare să scoată vreo vorbă.

Mutu, care luă tăcerea și groaza care se citea în ochii bătrînului drept o dovadă a tainelor pe care le ascunde, se bucură nespus de mult și, sigur de izbîndă, se depărtă de Alexa fluierînd un cîntec vesel.

După venirea oilor de la pășune și împlinirea celor de cuviință pentru potolirea foamei poterașilor și ciobanilor, domnișorul Vlad hotărî ca Mutu cu o jumătate de poteră să meargă să mîie la cealaltă stînă a Dediului din Poiana Lungă, iar el cu restul poterei să rămînă la stîna lui Alexa pînă în zorii zilei, cînd urmau să se-ntîlnească cu toții în vîrful Bivolului.

— Domnișorule, începu Mutu lingușitor, eu rămîn aici cu domnia ta ! Așa mi-a poruncit boierul, să nu te las singur. Nu-i bine să ne despărțim mai ales în vreme de noapte și prin asemenea locuri. Oamenii mei pot merge și singuri la culcuș, că nu trebuie să le aștern eu și nici să-i legăn ca să poată dormi. Le-oi spune la toți ce au de făcut și gata. N-avea domnia ta grija lor.

Vlad găsi bună hotărîrea lui Mutu, fără să-i poată bănui gîndul ascuns care-l îndemna să rămînă acolo.

După despărțirea poterașilor, cei rămași la stîna lui Alexa fură rînduiți să doarmă o parte în stînă, cîți vor încăpea, iar cealaltă parte la cele patru colibe de pe aripi. Ciobanii începură să pregătească culcușuri de cetină și frunzare pentru fiecare. Mulți dintre ei însă, din cauza

fumului, se hotărîră să doarmă cum or putea sub cerul liber. Dealtfel, vremea era destul de frumoasă și nu se arăta nici un nor care să-i facă să se teamă de ploaie.

Cînd Alexa crezu că au adormit cu toții, se strecură ușor în stînă, mai ales că-și făcuse culcuș lîngă ușă și, fără să-l simtă nimeni, o luă la fugă și intră în pădurice de pini de unde se deschidea poteca spre Hălăuca. Se înșelase însă crezînd că nu-l văzuse nimeni. Mutu bănuise un asemenea lucru și numai se făcuse că doarme. Cum îl văzu pe Alexa plecînd, ieși din stînă și se luă pe urmele sale. Văzu pe unde a intrat în pădurice și ajunse îndată acolo.

Alexa, purtînd în suflet groaza celor ce ar putea să se întîmple dacă potera ar nimeri la „Masa tîlharului", mergea cît putea de repede, dorind un singur lucru : să-i dea de știre lui Lisandru și, mai ales, lui Costea. Dacă află din vreme, știu ei ce au de făcut. Baciul n-avea de unde ști însă că tot drumul poterașilor fusese pîndit de haiduci și că aceștia începuseră să se pregătească cum se cuvine. Mai întîi năruiseră cîteva porțiuni din limba de pămînt pe care era potecuța ce lega Masa tîlharului de Hălăuca, iar în alte părți risipiseră bolovani, ca să se pară locul neumblat.

Mergînd pe urmele lui Alexa, lui Mutu începu să-i fie frică. Dacă-l simt haiducii că le-a dat de urmă, îl vor omorî deîndată. Se opri o vreme să se gîndească. Între timp zgomotul pașilor lui Alexa aproape că nu se mai auzea. Să meargă mai departe ?... Cine știe dacă bătrînul nu-l împinge într-o nenorocire ?... Nu mai bine lua cu el vreo zece poterași, fără să le spună despre ce-i vorba ? În pădure era o beznă de nepătruns. Îl apucă groaza, deși purta cu el o flintă și două pistoale, toate încărcate... Mai bine să se întoarcă și să aștepte în apropierea stînii venirea lui Alexa și apoi să-l strîngă în chingi pînă-i va spune totul. Bucuros că a găsit o dezlegare atît de ușoară pentru el a cumpenei în care se afla, făcu cale întoarsă. Îndată însă

observă că poteca se destace în două. Nemaiștiind nici cît a mers nici pe unde venise, din pricina întunericului, porni pe poteca mai largă. Dornic de-a ajunge fără zăbavă la stînă, dar în același timp gîndindu-se cum e mai bine să se poarte cînd se va întoarce bătrînul, pentru a-l face să destăinuiască totul, nu-și dădu seama că a mers un drum mult mai lung la întoarcere decît făcuse la venire. De la o vreme începu să priceapă că a rătăcit drumul și că se îndreaptă în cu totul altă parte. Voi să se întoarcă și s-o ia pe cealaltă potecă. Printre brazi și pini zări însă nu prea departe un fel de luminiș. Nădăjduind că va nimeri tot la una din stînile boierului Dediu, merse înainte pînă ajunse la marginea unei poieni. Nu departe de el zări o stînă. I-a fost însă destul de ușor să-și dea seama că nimerise în cu totul altă parte. Crezînd că a trecut prea multă vreme de cînd plecase și de teamă ca Alexa să nu ajungă înaintea sa, se întoarse. În aceeași clipă auzi hămăitul îndîrjit al unui dulău. O luă la fugă și intră iar în pădure. Dar lătratul trezi îndată pe ceilalți dulăi de la stînă și porniră cu toții în goană după Mutu. Beznele pădurii îl împiedicau să alerge, iar în spatele său larma cîinilor se înteța cu fiecare clipă. Se lipi de un brad, scoase cele două pistoale de sub chimir și aștepta. În scurt timp zări licuricii din ochii dulăilor și le simți răsuflarea în apropiere. Îngrozit, slobozi plumbii unui pistol spre locul unde credea că se află cîinii. Se auzi un schelălăit, dar hămăitul, în loc să se potolească, cresc și mai îndrăcit. Încercă să tragă cu celălalt pistol, însă nu mai avu timp. Simți colții unui cîine înfigîndu-i-se în piciorul drept. Dădu un răcnet și se prăbuși. Cîinii se repeziră la el înrăiți sfîșiindu-i carnea și hainele. Mutu urla cît îl ținea gura și făcea încercări zadarnice să se ridice și să se apere cu mîinile. Nu reușea însă, că de fiecare dată era tras îndărăt. Dacă ciobanii de la stîna pe care-o văzuse ar mai fi întîrziat puțin, l-ar fi găsit mort. Fu ridicat și dus cu mare greutate în

stînă. Rănile adînci, printre care una mai mare la gît, îl făceau să piardă tot mai mult sînge.

— Duceți-mă în Piatra lui Iepure, la stîna boierului Dediu, unde-l baci Alexa ! se rugă el de ciobani.

— Păi nu te putem duce așa acolo, boierule, că-ți curge tăt sîngele. Nu vezi ? Parcă-i izvor, doamne ferește ! Trebuie să te legăm cu ceva, grăi baciul acelei stîni îngrozit de ce vede. Pînă unde zici domnia ta să te ducem nu-i așa aproape.

— Duceți-mă acum, acolo, fără vorbă ! Vreau să ajung cît mai repede ! Vă dau cîte un galben dacă mă duceți ! Glasul îi era și rugă și poruncă. Hai, ce stați ?... De ce vă uitați așa la mine ? Arătați-mi drumul, ce mai așteptați !

— Boierule, se rugă cît mai blînd baciul, uitîndu-se cu spaimă la sîngele ce-i curgea șiroaie, noi zicem să rămîi să te oblojim aici, că ne-om pricepe noi cum... Altfel dai de mare bucluc ! Nu vezi domnia ta cum te cuprinde sîngele din toate părțile ?

Mutu însă nu voia să rămînă acolo cu nici un chip. Tot timpul nu se gîndea decît la Alexa și la tainele sale pe care urma să le dezlege.

— Nu, oameni buni, nu pot sta aici ! Făceți-vă milă și mă duceți mai repede unde vă spun !

Ciobanii, văzînd că toate încercările lor de a-l obloji acolo și de a-i opri sîngele rămîn fără spor și neputînd pricepe de ce ține morțiș să plece la stîna Dediului, nu mai încercară să-l oprească. Baciul trimise doi ciobani mai zdraveni să-l poarte pînă unde-i era voia, iar el rămase făcîndu-și cruce.

Pe drum Mutu simțea mereu că slăbește și abia mai putea merge. Cînd ajunse în apropierea stînii începu să amețească. Larma ciinilor trezi și pe ciobani și pe poteraș. Însuși domnișorul Vlad puse mîna pe-o flintă și ieși în fața stînii alături de Alexa, care se întorsese cu puțină vreme înainte și-și luase locul, fără să-l simtă nimeni, pe

culcuș. Cei doi ciobani care-l duceau pe Mutu mai mult pe brațe, strigară de departe la Alexa să-și cheme cîinii și să le iasă în întîmpinare.

Nimeni nu văzuse pînă atunci lipsa lui Mutu din stînă. Hotărîrea boierului de a nu lăsa pe nimeni de strajă afară, încrezîndu-se în cîini, nu fusese deloc bună. Se apropiară cu toții de Mutu și, zărindu-l în halul acela, nu se puteau dumiri ce s-a putut întîmpla. Cînd intrară în stînă, la lumina opaițelor, căpitanul poterei aproape nu mai era de recunoscut. Mai ales din rana de la gît sîngele gîlgîia mereu, scurgîndu-se în dîre lungi de haine. Cînd îl zări pe Alexa deschise ochii mari, vru să-i spună ceva, dar se prăbuși fără vlagă în brațele acestuia.

— Ce s-a petrecut cu el? răcni speriat domnișorul Vlad la cei doi ciobani care-l aduseseră.

— L-au rupt cîinii, boierule... L-am auzit răcnind în pădure și, cînd ne-am dus noi, era așa cum îl vedeți acum domniile voastre. Dar ce căuta pe-acolo n-a vrut să ne spună. N-a vrut nici să rămînă la noi în stînă pînă dimineață... Am încercat noi să-i legăm mușcăturile zăvozilor în stîna noastră, că avem cu ce, domnia sa însă nu și nu. Zicea tot timpul să-l aducem aici, că altfel îi pozna. Rămîi, boierule, că-ți sacă tot sîngele, ne rugam noi de el văzîndu-l la strîmtoare. Nici pomeneală să vrea! Și-atunci n-am mai stat la îndoială și l-am adus. Noi altceva nu mai știm.

— Dar voi de la ce stînă sînteți?

— Din Bapșa, boierule, răspunse Alexa. Îs oameni de omenie, cu oile gospodarilor din Sabasa. Dar au niște cîini grozav de răi, că erau să mă rupă și pe mine odată. De unde dracul aveți voi sămînța asta de turbe, măi Scridoane?

— D-apăi știe ciuma, moș Alexa, răspunse nepăsător cel întrebat.

În acest timp Mutu începu să se zvîrcolească și să geamă. Alexa se apucase încă de cînd îi căzuse în brață fără vlagă să-i lege rănile cu cîrpe curate, după ce pusese

niște iruri de-ale lui, întrebîndu-se mereu ce l-o fi mînat singur la stîna din Bapșa.

Ciobanii care-l aduseseră pe Mutu mai așteptară puțin ca acesta să deschidă ochii, gîndindu-se la galbenii făgăduiți. Văzînd însă că nu se mai trezește și tot timpul se zbate și horcăie, plecară spre stînă.

În noaptea aceea nu mai închise nimeni ochii. Bănuiau cu toții ceva necurat la mijloc și așteptau să se înzdrăvenească Mutu și să le spună ce se întîmplase. Numai Alexa, care începea să se dumirească tot mai mult ce anume l-a mînat pe Mutu singur noaptea prin pădure, ar fi vrut ca acesta să nu mai deschidă ochii. Își făcu însă îndată cruce și zise încet un „doamne, iartă-mă !", blestemîndu-și gîndul necurat care-l încercase.

Zorii își revărsară apele sîngerii peste culmile îndepărtate ale Cetății Neamțului și toți munții de jur împrejur începură să plutească în nori albăstrui. Un cocoș sălbatic, răgușit și înfiorat de răcoarea dimineții, încercă un fel de cucurigu speriat, de care poterașii nu mai auziseră niciodată.

Domnișorul Vlad și Alexa ședeau la căpătîiul lui Mutu așteptînd în tăcere ca vorbele sale să alunge, odată cu ultimele năluci ale nopții, poverile ucigătoare de pe sufletele lor. Numai că Mutu nu s-a mai trezit. La răsăritul soarelui mai horcăi de cîteva ori, încercă un fel de zvîcnire încetă, ca o trezire din vis și rămase înțepenit.

O asemenea pacoste mai trebuia acum. Domnișorul Vlad trimise cîțiva poterași la stîna din Bapșa, să vadă mai pe îndelete cum s-au petrecut lucrurile și, după ce veniră și poterașii care dormiseră la stîna din Poiana Lungă, hotărî ca doi dintre ei și cîte un cioban de la fiecare stînă să ducă pe o targă trupul mortului pînă la curtea Dediului. Ceilalți se vor împărți în grupuri de cîte șapte-opt, vor trece mai întîi pe la toate stînele să afle de la ciobani unde ar putea fi ascunși haiducii, apoi se vor întîlni cu toții în vîrful Bivolului.

Îndată după aceea plecară după îndrumările primite de la Alexa și ceilalți ciobani.

Domnișorul Vlad merse cu un grup pe Culmea Stînișoarei. Ciobanii, speriați la început de asemenea oaspeți, începură cu greu să vorbească. Dar nu spuseră nimic deosebit.

— Haiduci ? întrebă unul dintre ei uimit parcă de încercările poterașilor de a-i prinde. Toți munții îs plini de haiduci. Toți nemulțumiții și hăituiții boierilor s-au ascuns prin locurile astea. Dar unde anume, numai ei și dumnezeu știu. Unii trec și pe la noi de ne cer urdă și caș, nu că n-ar avea ce mînca, dar simt și ei nevoia să se mai îndulcească.

— Dar nu-i cunoașteți pe nume ?

— Nu, boierule.

— Mai cu seamă pe unul dintre ei, pe nume Lisandru, îl cunoaște cineva ?

Ciobanii se uitară unii la alții și nu știură să răspundă, ori se făcură că nu știu.

— Dar pe ghebosul Grigore, care a omorît în Boboești un boier, nu l-a văzut nimeni ?

— Nu, boierule. Noi n-avem de unde-i cunoaște.

— Și nu cunoașteți pe niciunul din ei ?

— Păi ce crezi domnia ta, că ei ne spun nouă cum îi cheamă ? Vin încărcați de flinte și pistoale și ne poruncesc să le dăm udătură din stînă. Nu multă ; cît să se satureși să mai ia și cu ei. Și noi le dăm, că altfel... Iar ei pleacă fără să ne mai spună nouă cum îi cheamă. Și nici noi nu-i întrebăm, că-i mai bine.

Cîțiva dintre ciobani hohotiră scurt, ducîndu-și mîinile la gură, apoi făcîndu-se că tușesc.

— Și vin des pe la voi ? întrebă tot domnișorul care începuse să se mînie.

— Dă, boierule... Cînd îi apucă și pe ei dorul de urdă ori de caș dulce. Dar nu prea des. Pe la noi n-au mai fost de... de... De cînd, măi Pintilie ?

— Apăi eu nu le țin lor socoteala, răspunse acesta ursuz.

— Eu cred c-o fi vreo lună și mai bine de-atunci, intră altul în vorbă.

— Oameni buni, începu domnișorul Vlad cît se poate de necăjit, știți ce cred eu ?... Că voi țineți cu tîlharii și cu faraonii ișteа fără dumnezeu, care pradă și omoară pe oricine. Păi treabă-i asta ?

— Ba, ferit-a sfîntul, boierule ! Cum putem noi ține cu asemenea tîlhari care ne aduc și nouă belele ?

— Apoi dacă nu țineți cu ei, de ce nu ne spuneți adevărul ? Nu știți voi că cei care țin partea ucigașilor și răzvrătiților și-i ajută să scape de pedeapsa dreaptă a stăpînirii sînt trimiși la ocnă ?

— Ba știm, boierule. Dar ce vreți domniile voastre acum ? Să ne punem noi cu ei ?... Să-i prindem noi ?... Păi ce te-ai face domnia ta, boierule, dacă ai fi singur în stînă și ți-ar pica așa, din senin, mai mulți vlăjgani să te prade ? Te-ai bate cu ei ?

Văzînd că n-ajunge la nici o înțelegere cu ei, domnișorul Vlad îi lăsă în treaba lor și porni pufnind de mînie spre vîrful Bivolului, unde trebuia să se întîlnească cu celelalte grupuri de poterași. După cum începuseră însă treburile, nu se aștepta la nimic bun. Mutu, singurul cu care se mai putea sfătui, pierise într-un fel atît de nefiresc, încît îi îngrozise pe toți ceilalți.

În vîrful Bivolului se mai întîlni cu încă două grupuri de poterași cu același răspuns. Nu aflaseră nimic. Ciobanii nu știau ori se temeau să spună. Nu după multă vreme reușiră să se strîngă iar cu toții la un loc. Soarele era aproape de amiază.

— Hai spre Hălăuca ! dădu poruncă! domnișorul. Împînziți-vă cu toții pe marginea pădurii și înconjurați cele două stîni de-acolo !

Și ciobanii de pe Hălăuca însă îi primiră cu același răspuns. Nimeni nu știa nimic, nimeni nu cunoștea nici un

nume de haiduc. Unii auziseră de Bujor, ... aflaseră că acesta ar fi plecat în alte părți. Și-apoi nu se arătau ei așa de ușor oricui.

— Păi domniile voastre credeți că ei îs așa de proști, să vă iasă-n cale ziua mare și să vă roage să-i prindeți ? spuse unul dintre ciobani. Ca să le puteți veni de hac, boierule, vă trebuie de o sută de ori mai mulți poterași, nu pentru că ei ar fi fără număr, ci pentru că prin pădurile astea au atîtea ascunzișuri, încît nici dracul nu le mai dă de capăt. Uitați-vă și domniile voastre : cît vezi cu ochii, numai păduri și văi întunecoase. Unde vreți să-i căutați ?

Din marginile poienii unde se aflau cele două stîni, domnișorul urcă pînă pe creasta de stîncă a Hălăucei, chemînd lîngă el pe ciobani și poterași. Aici putu să se dumirească încă o dată cît de nesfîrșite erau pădurile, cît de ușor s-ar putea ascunde în ele nu un om, ci mii și mii, fără teamă de a fi descoperiți vreodată de cineva.

Într-o vreme ochii domnișorului se opriră o clipă și pe acea răbufnire de cremene numită „Masa tîlharului".

— Cum se cheamă muntele acesta, oameni buni ? întrebă el pe ciobani.

— Acela-i muntele dracului, boierule... dădu răspuns unul dintre ei. Vezi domnia ta cum a crescut spre cer ? Subțire și înalt ca un uriaș împins spre cel de sus de necurat. Cine se încumetă să se ducă acolo, nu se mai întoarce. S-a zis cu el !... Așa grăiesc oamenii de pe la noi că-i un munte blăstămat, o cute cioplită de ducă-se pe pustii, ca să ascută cu ea limba vîntului. Moșnegii mai spun că de acolo, din vîrf, se aud glasurile tuturor sufletelor care se chinuie în iad... Ptiu, doamne ferește !

— Dar de ajuns în vîrf se poate ?

— Apăi... ce să-ți spun eu, boierule... s-ar putea, dacă ai șapte vieți, numai că, și așa, tare greu. E-o coamă de pămînt care leagă arătarea aceea de muntele istalant, dar numai cine are picioare de cocostîrc poate merge pe ea. Pe domnia ta nu te-aș sfătui să te duci...

— Și ce nume are muntele acesta ?

— Păi are un nume tare urît... Noi îi zicem „Masa tîlharului", după cum am moștenit de la cei de demult. Moșnegii din satele de pe-aici grăiesc că acolo tîlharii cei păgîni de altădată se strîngeau laolaltă și frigeau carne de om, ptiu, drace !

— Și cam cîți oameni ar putea încăpea pe coama aceea de munte ?

— Oameni, sau vulturi, boierule ?

— Oameni, așa cum ai auzit !

— Păi numai cei care ajung acolo și nu mai au altceva de făcuț se pot număra ca să vadă cîți pot încăpea. Dar eu n-am de unde știi.

— Dumneata n-ai fost niciodată acolo ?

— Ferit-a sfîntul ! Eu am nevastă și copii în Plotunu. Dar pentru c-a venit vorba, aș sfătui pe oricine să nu se-ncumete spre țancul acela. Ce să vadă acolo ? Cum se hărhățește fulgerul cu tunetul ?

— Dar de coborît se mai poate coborî prin altă parte de pe țancul acela ?

— Numai dacă zbori. Altfel îți ajunge jos numai sufletul, că ciolanele și carnea rămîn să se hodinească prin dințiii cremenii.

Domnișorul găsi cu mare greutate patru poterași care se încumetară să se ducă pînă acolo. Cine știe, poate găsesc vreo urmă.

— Boierule, se rugă un cioban, spune-le să fie cu mare băgare de samă, că-i grozav de greu de ajuns pînă acolo.

Cei patru poterași porniră cuprinși de teamă spre Masa tilharului. Pietrele semănate pe potecă și prăbușirea unor maluri păreau să arate că nimeni n-a mai trecut pe-acolo de cînd lumea. Totuși poterașii încercară să-și facă drum cum putură pentru a ajunge la țintă. După cîțiva pași găsiră malul atît de surpat, încît nu mai știau pe unde să treacă. În apropiere aflară o bîrnă de brad, care ajungea numai bine de pe-o parte pe alta a surpăturii. Fusese dusă

acolo de Bulai pentru a-i ispiti pe poterași să treacă. Primul care se încumetă, ajunse cu bine dincolo de bîrnă și se opri să-i aștepte și pe ceilalți. Al doilea, cînd ajunse la jumătatea bîrnei, simți cum îi fuge lemnul de sub picioare și se trezi deodată rostogolindu-se în hău. Răcnetele sale se domoliră însă îndată, pentru că numeroasele colțuri de stîncă ivite în cale i-au potolit pentru totdeauna groaza căderii. Ceilalți doi poterași se opriră nemaivrînd să treacă, iar cel ce se afla dincolo tremura acum ca varga și striga spre tovarășii lui să vină să-l ia. Domnișorul Vlad, care fusese martor mai de departe la aceste întîmplări, își mușca acum mîinile de necaz că n-ascultase sfaturile înțelepte ale ciobanilor. Nu numai că nu-l prinsese pe Lisandru, dar trebuia să se întoarcă în sat cu doi morți și cu povara rușinii că nu i s-a ivit nici măcar prilejul să tragă cu flinta într-un haiduc. Cu mari greutăți reuși să-i readucă pe culme pe cei trei poterași. Numai pe cel căzut în prăpastie nu se mai încumetă nimeni să-l caute atunci, că prea îi apucase spaima de moarte pe toți și se apropia seara. Boierul trimisese poruncă prin oamenii care-l aduseseră la curte pe Mutu, să coboare cu toții pe timpul nopții din vîrful muntelui.

Cînd ajunseră iar la stîna lui Alexa, baciul părea tare zguduit de vestea c-au încercat s-ajungă la „Masa tîlharului" și că s-a mai prăpădit un om.

— Mare nenorocire, boierule ! își făcu cruce Alexa de mai multe ori. Dar cine v-a făcut să vă abateți și pe la stînca cea blăstămată ? Nu s-a găsit nici un om mai cu inimă dintre ciobani să vă zică să nu vă duceți acolo ?... Și n-ați aflat că pe-acel vîrf nu se poate ajunge fără prinos de sînge ?

Alexa își făcu din nou cruce și stupi într-o parte clătinînd capul amărît.

Sfîrşitul acelei veri îi găsi pe haiduci mai necăjiţi ca altădată. Nu din cauza poteraşilor, pentru că nici mii de poteraşi nu le-ar fi putut veni de hac prin atîtea văgăuni şi cotloane cîte aveau ei în munţi. Nici amarurile sărăciei care scoteau capete nărăvite prin toate satele nu le dădeau de gîndit. Hambarele lor dintre stînci erau pline cu de toate. Necazul lor mare venea din altă parte. De mai multă vreme, Lisandru mergea din rău spre mai rău. Nici de mîncat nu prea mînca, nici de dormit nu putea să doarmă. Tuşea din ce în ce mai tare, pînă aproape să se sufoce. Anii de ocnă îi săpaseră, pe semne, gropi adînci în plămîni, care păreau să nu-i mai dea răgazul să-şi împlinească gîndul ce-i ţinuse trează setea de viaţă atîta vreme. Nici acum nu se da, cu toate umbrele morţii ce se îngrămădeau tot mai dese în jurul ochilor. Nu voia să moară pînă nu-şi va plăti în vreun fel datoria pe care-o avea faţă de boier. Dar cum să şi-o plătească ? Mereu i se întoarceau pe dos toate rînduielile. Cînd se crezuse mai aproape ca niciodată de izbîndă, avîndu-l alături pe Bujor şi oameni destui cu care să poată păli curtea Dediului şi-a băgat dracul codiţa între ei şi i-a despărţit. Bujor a plecat în lumea lui, cu jurămînt că nu se va mai întoarce niciodată prin acele locuri (unii spuneau că plecase din pricina fetei unui gospodar din Plotunu, care-i fusese ibovnică şi se măritase cu altul), iar Lisandru rămase doar c-o mînă de oameni cu care nu se mai încumeta spre-o asemenea ispravă. Acum ceata crescuse din nou, mai aveau şi prin sate oameni destui care ar fi trecut de partea lor, dar năduşelile şi tusea aceea ucigătoare nú mai voiau să treacă. Încercase toate leacurile, dar parcă era un făcut. Nimic nu-i pria. Un timp şezu culcat în peşteră. Costea îi aducea în fiecare zi de la stîna lui Alexa lapte dulce de oaie, să-l bea nefiert, jintuit, urdă şi jintiţă acră. Uneori venea şi Alexa cu leacuri făcute de el şi pentru care punea mîna-n foc că-s cele mai grozave. De la o vreme, se părea că Lisandru se va înzdrăveni. Începuse să mănînce şi să doarmă mai bine, iar tusea îl mai

părăsise. Bucuros peste măsură, ieși într-o zi din peșteră împreună cu Costea și Bulai. Era un soare leneș de început de toamnă și toate văile și pădurile fremătau altfel ca altădată.

— Auziți ? spuse Lisandru oprindu-se în gura peșterii și uitîndu-se îngîndurat peste culmi, parcă ar boci cineva...

Privi depărtările pînă unde munții se prefăceau în cer iar cîmpiile în nori, trase adînc aer în piept și se întoarse spre Costea să-i spună ceva. În aceeași clipă simți că-l gîdilă ceva în piept și tuși scurt de cîteva ori. Numaidecît i se umplu gura de sînge. Scuipă într-o parte și se așeză pe-o piatră fără să spună nimănui nimic. Bulai și Costea priveau spre un munte mai depărtat unde izbucnise foc și ardeau pădurile, acoperind cu un linţoliu albăstrui mai multe creste.

Într-un tîrziu, Lisandru îi făcu semn lui Costea să se așeze lîngă el, că vrea să-i spună ceva.

— Vezi tu, Costică, începu el cu voce înceată și tremurată, tare mă tem că mi se apropie și mie capătul vieții... Țineam să-ți spun mai de mult, dar nu voiam să te amărăsc și pe tine. Acuma însă trebuie să afli, că nu se mai poate altfel... Și nu mă doare de mine că mă duc, cît de biata Ileana, maică-ta, dumnezeu s-o ierte... Ei îi sînt dator și eu, dar mai abraşa Dediu... Eu m-am lăsat purtat de mînie și de necredință și am mînat-o ca un netrebnic spre groapă... Cine știe cît amar o fi dus cu ea-n pămînt, săraca ?... Of, de-aș fi putut să mă-ntorc atunci și s-o smulg de pe drumul care-o ducea la moarte !... Ne-am fi găsit noi un loc al nostru undeva pe lumea asta și ne-am fi trăit viața, lăsîndu-l pe boier să-și primească plata la vremea lui... Poate așa n-ai mai fi îndurat nici tu cîte-ai îndurat și nu ne-ai fi blestemat că te-am lăsat al nimănui.

— Nu v-am blestemat niciodată, tată !

— Taci, Costică !... Nu-mi spune mie. Blestemele astea-s fără vorbe. Dar așa... ce-am înțeles ? Poți să-mi spui tu mie ?... Ileana-i oale și ulcele, iar eu... Of ! după ce-am

îndurat munci de iad, mă duc pe-același drum, fără să-i pot plăti boierului pentru fapta lui...

— Nu te gîndi la moarte, tată, căută să-l înlocuiască Costea, deși vedea cum nu mai rămăsese din tatăl său, altădată un munte de om, după spusele lui Grigore și-ale altora, decît o biată umbră. Moartea nu vine așa ușor pentru oameni ca noi... Mai avem destulă vreme pentru a ne putea plăti polițele !

— Ba, nu, Costică... Nu mai este vreme... În toamna asta trebuie să gătim treaba noastră... că eu nu mai apuc altă toamnă.

— Nu grăi cu păcat, tată.

— Eu altă toamnă nu mai apuc, băiete... și nici nu mai vreau s-apuc. Nu-i noapte în care să nu vină Ileana să mă cheme la ea... Așa că mă rog ție să faci tu ce n-oi putea face eu, dacă mi-o veni prea repede sfîrșitul.

— Nu-ți face griji, tată... Datoriile dumitale ți le vei plăti singur, că mai ai vreme destulă... Iar ale mele, pentru că am și eu cîteva, mi le-oi plăti cum m-oi pricepe. Nu se poate altfel.

— Nu, nu se poate altfel... îngînă și Lisandru îngîndurat.

Se ridicară și pătrunseră în peșteră.

Îndată după aceea Costea plecă pînă la stîna lui Alexa să-și mai alunge împreună cu bătrînul negurile vrăjmașe care tăbărîseră asupra sa. Îl găsi, ca de obicei, singur în stînă, ocupîndu-se cu treburile obișnuite din preajma serii.

— Costea ! strigă bucuros moșul cînd îl zări venind. Mă căpriorule, mă !... Ai venit tocmai la vreme, că am niște hribi grozavi. Ia vină să ți-i arăt !... Și dacă mai turnăm și-oleacă de brînză frămîntată deasupra lor și-i punem pe jăratic, apoi nici împăratul nu mănîncă ceva mai gustos ! Am să-ți dau cîțiva să-i duci și lui Lisandru, că așa ceva nu se poate să nu dorească. Dar el ce mai face ?

— Apăi dă, ce să facă, moș Alexa?... Mie îmi pare că mai bine în ultima vreme, dar numai el știe, săracul, cît de bine-o duce.

— Las-c-om vedea noi ce mai putem face, că-i om încă în putere și-i păcat să se stingă așa de repede.

Costea se uită lung în ochii lui Alexa și descoperi în ei o nemărginit de mare bunătate și duioșie, pe care n-o mai văzuse în ochii nimănui. Bătrînul își feri privirile și încercă să pară cît mai vesel, deși în adîncul sufletului începuse să-l roadă de la o vreme viermele năpraznic al singurătății. Costea își regăsise adevăratul tată și acest fapt îl bucurase pe baci. Îl durea însă gîndul că va veni o vreme cînd băiatul lui de suflet se va înstrăina tot mai mult de el și va rătăci pe căi depărtate și aprige, care nu-l pot duce decît la ștreang ori la ocnă. Acum, boierul știind că-i feciorul lui Lisandru, de i-o fi spus-o cineva, nu-l va ierta niciodată și-l va hăitui ca și pe tatăl său.

— Ei, moș Alexa, zise Costea într-un tîrziu, cine-a făcut lumea, băuse mai înainte zamă de cucută. De asta a ieșit așa zăludă.

Luă ce-i dădu Alexa și porni spre Masa tîlharului. Curînd urmau să sosească ciobanii și Costea nu voia să fie văzut la stînă, nu cumva să se găsească vreun hiclean cu suflet vîndut și să-i facă rău baciului.

Cînd intră în peștera haiducilor găsi zarvă mare. Puțin mai înainte sosise Grigore cu veste de la un om din Plotunu că a doua zi urmau să treacă, dinspre Piatra-Neamț peste culmea Petru-Vodă, carele cu grîu și alte tîrguieli ale Dediului. Ori cum vara fusese grozav de secetoasă și aproape nu se făcuse deloc nici grîu, nici păpușoi, oamenii de prin aceste locuri o duceau ca vai de capul lor. La munte nu creșteau decît cartofi. Pîinea și mălaiul le aduceau muntenii tocmai de la cîmp. De aceea în fiecare an mergeau să lucreze în parte pe moșia boierului Dediu de la Hîrlău ori în alte părți. Hotărîrea Dediului de-a nu mai da oamenilor în anul acela jumătate din strînsură, din pri-

cina roadelor prea sărace, născuse multe nemulțumiri printre săteni. Iată de ce vestea adusă de Grigoraș avu darul să-i bucure pe haiduci. Nu pentru ei, întrucît pentru trebuințele lor aveau destul, ci pentru multă lume sărmană care se bucura destul de des de pe urmele haiducilor.

— Și cam pe la ce vreme se crede că vor trece carele peste culme ? întrebă Bulai.

— Apăi asta n-o poate ști nimeni, răspunse Lisandru. Noi însă o să trebuie să fim acolo îndată după amiază. Dacă pleacă dimineața din Piatră, scăzînd cele două popasuri de la Tarcău și Largu, ar putea ajunge la Petru-Vodă mîine spre sară.

— Dar dacă s-opresc să mîie în Largu, gîndind că-i mai bine să treacă peste culme în plină zi decît în fapt de sară ? întrebă Toader.

— N-au decît să vină cînd or vrea, răspunse Lisandru cam răstit. O să-i așteptăm cît o să trebuie. Doar nu sîntem plătiți cu ziua. Cine-i cu paza carelor ?

— Unul dintre oameni mi-a spus că el știe că-i Arsinte, însoțit de vreo patru străjeri de la curte. Grigoraș însă mi-a spus că-i Pîncu. Oricare o fi dintre ei, însamnă că, dacă-i adunăm și pe căruțași, tot se ridică la vreo zecedoisprezece, nu ?

— Ți-a spus Grigoraș că-i Pîncu ? murmură Lisandru mușcîndu-și buza de jos.

La drept vorbind Lisandru n-avea nimic împotriva lui Pîncu. Fuseseră o vreme, în tinerețe, prieteni apropiați... Pe urmă drumurile lor se rupseră deodată. Numele lui însă, pomenit acum, legat de prădarea carelor Dediului, îi trezi aduceri aminte dureroase. O clipă îi răsări în minte catapeteasma bisericii din sat, lumînările aprinse, lumea care se bulucea cu fețe zîmbitoare, boierul șezînd în strana din față... și, lîngă el și Ileana, Pîncu și cu nevastă-sa, nașii lui și ai Ilenei. Cine ar fi putut crede atunci că acea nuntă

așa de frumoasă și bogată avea să sfîrșească atît de amarnic ?

— Ei, cum facem, Lisandre ? întrebă Toader ?

— Om face noi cumva ! răspunse Lisandru încet... Nu-i lăsăm noi să treacă nepăliți... Mai șezu puțin pe gînduri și spuse : Toadere, tu te duci dimineață în Largu și aștepți acolo sosirea carelor. Cînd se opresc să facă popas, caută și află tot ce trebuie : adicătelea cînd proced peste culme, cîți oameni au de pază, ce mai au în afară de făină de grîu și... și mai vezi tu. Pe noi ne găsești în vîrful culmii, la cotitură, între brazi. Tu, Bulai, te duci în Plotunu la oamenii noștri și le spui să fie pregătiți cu saci pe-aproape.

— Tată, mergi și dumneata ? întrebă îngrijorat Costea.

— Nu merge ! răspunse Bulai în locul lui.

— Stai tu aici, îl sfătui și Toader. Ne-om descurca noi și fără tine. Tu păstrează-te pentru ziua cînd ai să dai piept cu Dediu. E mult mai bine-așa.

Pe Lisandru îl durură asemenea vorbe din care înțelese că ajunsese atît de rău, încît tovarășii săi de totdeauna căutau să-l scutească de-a mai fi alături de ei la greutate.

— Oi vedea eu, spuse el căutînd să-și ascundă mîhnirea într-o ulcică cu must de pădurețe.

În adîncul sufletului său dorea cu adevărat să nu dea față cu Pîncu într-o asemenea împrejurare. Dar ar fi dorit să spună el acest lucru și nu să-l îndemne alții

În după amiaza celei de-a doua zile, haiducii, în afară de Lisandru, Toader și Bulai, se aflau în vîrful culmii Petru-Vodă, ascunși într-o pădurice deasă de brazi, nu departe de drum. Bulai plecase încă de dimineață în Plotunu, iar Toader în Largu. Nu se întorsese încă niciunul.

Cîțiva nori mai întunecoși își făceau drum peste culmi, iar vîrtelnița vîntului învîrtea mereu frunze și paie prin rariștile de pe marginea drumului.

Primul dintre cei trimiși sosi Bulai. Mai mulți săraci și vădane așteptau undeva, nu departe de vîrful culmii, chemarea haiducilor. Spre seară sosi într-un suflet și Toader. Cum îi zări, le strigă :

— Vin ! N-au mai făcut popas în Largu. Vor să treacă de cu ziuă peste culme și de asta nu s-au mai oprit la han.

— Pe unde-s acum ? întrebă Bulai.

— Au început să urce dealul. În cel mult un ceas vor fi aici, așa cred, că mînă tare.

— Hai să ne împînzim ! dădu Bulai îndemn tuturor. Ne ascundem pe marginea drumului. Cînd ajung în dreptul nostru, îi pălim deodată cu năvală de plumbi și nu le mai dăm răgaz să plece cu carele.

— Cum, bade, adică îi omorîm ? întrebă Costea cutremurîndu-se la gîndul sîngelui și al morții.

Era pentru prima oară cînd Costea lua parte la o asemenea ispravă.

— Iii, și tu, bre, hodoronc-tronc, răspunse Toader. Nu zice nimeni că trebuie să-i omorîm. Ai auzit tu c-am omorît noi așa mulți oameni ? Numai îi speriem, ca să fugă. Iar cei care se pun de-a curmezișul, îi mai și pocnim. Cum om putea și noi. Cu plumbii, cu pumnii, cu parii... Că, dă, n-o să ne lăsăm omorîți, nu ?... Totu-i să-i alungăm mai repede de lîngă căruțe. De aceea o să ne repezim în ei cu pocnete de flinte și pistoale, așa cum am mai făcut și altădată. Ai să vezi și-ai să-nveți, n-avea grijă. Hai, căutați-vă fiecare loc unde să nu fiți văzuți !

— Și cînd oi face eu ca huhurezul, zise Bulai, dați năvală !

Costea se duse alături de Grigore. Îi era greu să stea singur. Nu de frică. Îl încerca un simțămînt ciudat, parcă de vinovăție pentru o năpastă pe care ar naște-o el.

— Ce-i cu tine, Costică ? îl întrebă Grigore. Te văd cu nojițele încurcate. Ce ai ?

— N-am nimic ! răspunse Costea cam repezit.

— Ptruu, nu da cu copita ! rîse într-un dinte Grigore. Ce ai, mă ? Spune mai repede, că altfel descarc flinta-n tine !

— Nu prea știu nici eu ce am, bade... Dar de avut, am ceva.

— Văd.

— Parcă m-ar fi mușcat o dihanie nevăzută, pe care n-o pot prinde să-i sfarm capul.

— Las-o-ncolo de dihanie, zîmbi trist Grigore. Spune mai bine că ai vrea acum să fii la naiba-n praznic decît aici... Costea făcu ochii mari. Nu te holba așa la mine !... Ce te-a mînat pe tine, Costică, să-mi dai drumul din beci și să-ți pui viața zălog, dacă te-ai schimbat așa de repede într-o căprioară, cînd tu ar trebui să fii lup ?

— Vezi, bade... Nu face dumneata morișcă din pene, că le ia vîntul. Apăi nu măsura una cu alta. Eu, dacă ar fi să scap pe cineva de moarte, oricine ar fi acela, îl scap, așa să știi... Pentru că moartea îi cea mai blăstămată din toate urîciunile de pe lumea asta... Eu așa cred.

— Cum, și dacă s-ar repezi cineva la tine să te omoare ai sta ca o cioată și te-ai lăsa omorît ?

— Iar te scalzi pe uscat, bade... Nu m-aș lăsa omorît... Cei care voiesc moartea, n-au decît să și-o primească ; de la mine ori de la altul. Numai că mi-i tare scîrbă.

— Apoi vezi tu, Costică ?... Tu n-ai prea fost chinuit și omorît zi de zi, așa cum am fost eu sau taică-tu... sau atîția alții... Și, cu toate astea, te-a apucat scîrba de moarte... Crezi tu că pe noi nu ne-a apucat ? Și ce-ai vrea tu să facem acum ? Să așteptăm cu brațele la piept ca să ne omoare boierul cu flinta, cu foamea, cu streangul sau cu ocna ?... Nu, Costică, nu mai putem răbda !

— Uite ce, bade Grigore, n-o lua așa. Crede despre mine ce vrei, dar nu crede că-s slab cu duhul sau cu făptura.. Eu nu zic să nu facem ce avem de făcut cu oamenî

ca Dediu. Dar crezi dumneata că din vînzoleala asta de azi o să moară Dediu sau odrasla lui ?... Da de unde ?... Pică păcatul tot pe unii dintre noi, ori pe vreun căruțaș, ori pe vreun străjer, care-s la fel de amărîți ca și noi... Dacă-i vorba să plătim, apoi să plătim celor care trebuie să primească adevărata plată, nu oricui.

Grigore se pregătea tocmai să-i răspundă și să-l facă să priceapă că și prădarea carelor e tot o plată pentru boier, cînd nu departe de ei începură să se audă tropote de cai și strigăte. Se apropiau căruțele.

Soarele, deși nu asfințise, era cu totul acoperit de nori negri ce amenințau munții cu o ploaie năpraznică. Din pricina norilor și a umbrelor dintre copaci se părea că se lasă noaptea.

De toate erau șase căruțe. În fruntea convoiului călărea Vasile, fostul tovarăș de odaie al lui Grigore și Costea. Ceilalți trei călăreți care aveau în grijă paza mergeau rînduiți pe lîngă căruțe. Pîncu nu se vedea. Pe semne că se afla în urma tuturor.

Locul unde hotărîseră haiducii să-i păleasca pe căruțași era la o cotitură a drumului, aproape de vîrf, unde drumul, cît se poate de strîmt, avea o margine ponorîtă.

Cînd prima căruță ajunse în dreptul haiducilor răsună strigătul de huhurez. Din mai multe locuri răspunseră în același timp pocnete de flinte și pistoale. Caii se speriară, o căruță se răsturnă în rîpă și era cît pe ce să tragă și caii după ea, căruțașii începură să răcnească, iar oamenii de pază se uitau îngroziți în toate părțile căutîndu-i pe haiduci pentru a-i lua la ochi. După ce se mai potoliră ecourile pocnetelor și strigătele, Toader se ridică pe un dîmb și strigă din toate puterile :

— Oameni buni ! Cine vrea să scape cu viață, să lase flintele și pistoalele jos și să plece la casa lui !... Voi știți că noi nu ne facem șagă cu oamenii Dediului. Au mai pățit-o și altădată unii ca voi ! De aceea, ca să nu facem vărsare de sînge, plecați de lîngă căruțe !

Vasile fu primul care aruncă flinta jos și o luă la sănătoasa.

Căruțașii puseră repede bolovani la roțile din spate ale carelor și se pregăteau și ei să plece.

— Voi n-auziți, bre ?... Ori așteptați să vă găurim scăfîrliile ? răcni din nou Toader către cei ce nu aruncaseră încă flintele. Unul dintre ei o luă la fugă. În aceeași clipă, lîngă cei doi care mai rămăseseră ascunși după o căruță, răsări Pîncu. Statura lui voinică și întunecată avu darul să-i încurajeze pe cei rămași, iar cîțiva căruțași care se pregăteau să plece, se întoarseră lîngă căruțele lor.

— Cine ești, omule, și ce vrei de la noi ? întrebă cu glas potolit Pîncu, întrucît nu reușea să se dumirească cine strigase.

— Iaca, noi sîntem !... Stăpînii acestei moșii numită sălbătăcie, dădu răspuns Toader. Și avem nevoie oleacă de căruțele Dediului, dar fără voi !... Așa că faceți bine și plecați cît mai grabnic, dacă vreți să nu vină noaptea pentru totdeauna ! Înțelesu-m-ați ?

În aceeași clipă, c-o mișcare repezită, la care nimeni nu se aștepta, Pîncu smulse un pistol de la brîu, îl îndreptă spre Toader și trase.

— Nu vă lăsați ! strigă el tot atunci smulgînd alt pistol și căutînd să descopere o nouă țintă.

Lovit în umăr, Toader se clătină și căzu moale lîngă un brad. Ceilalți haiduci se năpustiră din locurile unde se aflau și în scurtă vreme se aprinse o încăierare cu pocnete și răcnete. Bulai, cu făptura sa de uriaș, după ce descărcă flinta, o prinse de țeavă și se repezi să-l răpună pe Pîncu, încăierat cu Grigore. De sub coviltirul unei căruțe răsună atunci un țipăt care săgetă depărtările :

— Tatăă !... Te omoară !

Nedumerit, Bulai se opri o clipă. Pîncu voi să se repeadă să-i smulgă flinta, dar Costea, aflat în apropiere, îi puse piedică și acesta se prăbuși. Nu mai avu timp să

se scoase... gîtul lui Grigore era la gîtul său, gata-gata să-l străpungă. Costea prinse însă brațul lui Grigore înainte de a repezi tăișul.

— Stăi, bade ! Ce dracu faci ? strigă el cu glas răgușit de spaimă.

Lîngă ei răsări, ca din pămînt, Irina.

— Tată ! Tată !... țipă ea și se aruncă peste Pîncu crezîndu-l spintecat.

Pîncu se ridică, o dădu pe Irina deoparte și se uită lung la fiecare haiduc.

— Unde-i Lisandru ? întrebă el nedescoperindu-l pe acesta.

— Dar ce vrei de la el ? îl întrebă, la rîndul său, Toader.

— Numai cu el stau de vorbă. Voi sînteți hoți de rînd !

— Dar cu mine nu stai, bade Pîncule ? rînji Grigore.

— Tu ești ucigaș și ucigașilor li-i hărăzit streangul ! Apoi se întoarse spre Costea : dar tu, Costea, ce cauți printre ticăloși ? Ori te-au plătit ca să-ți vinzi stăpînii ?

În aceeași clipă se auzi un geamăt scurt și Irina se repezi la Costea strigîndu-i plîngînd :

— Hoțule !... Hoțule !... Te-ai făcut hoț ! și un hohot prelung de plîns se amestecă cu vuietul pădurii în prag de furtună. Apoi începu să-l lovească cu pumnii ei mici în piept, țipînd mereu : Hoțule !... Hoțule !...

Pîncu o trase lîngă el și o domoli strîngîndu-i mîinile.

— Taci, tu ! Ce te-a apucat și pe tine ?

— De ce s-a făcut hoț ?... De ce ?

Și plînsul Irinei se răvăși iar în hohote mocnite.

Cum dintre toți oamenii boierului nu mai rămăseseră acolo decît Pîncu și doi străjeri care abia mai puteau să se miște, încăierarea luă sfîrșit.

— Și acum ce vreți de la mine ? îl întrebă Pîncu pe Bulai, crezîndu-l pe acesta căpetenia haiducilor.

— Du-te-n treaba ta și spune-i boierului ce-ai văzut.

Şi mai spune-i o vorbă bună de la Lisandru: că nu l-a uitat încă şi că tot îl mai aşteaptă la cotitură.

Pîncu, văzînd că nu mai poate face nimic, se mai uită o dată la fiecare şi zise:

— Aveţi măcar milă de caii de la căruţe şi daţi-le drumul după aceea, că ei n-au nici o vină... Eu mă duc... dar să ştiţi că nu-i iert niciodată pe tîlhari şi ucigaşi!

— Dar tu ce eşti, Pîncule? Nu tot ucigaş? îl întrebă Toader care se apropiase ţinîndu-se c-o mînă de umărul rănit. N-ai tras în mine?

— Nu eu am sărit la tine să te-omor, omule! Ci tu ai ridicat braţul asupra mea!... Eu trebuia să mă păzesc. De aceea am tras în tine. Păcat încaltea că nu te-am nimerit unde trebuia!

— Păcat... Bine zici, Pîncule!... rîse mînzeşte Toader. Că dacă mă nimereai, scăpai de mine... Dar aşa, tot îmi pici odată în mînă şi atunci n-ai să mai pleci ca acum! Ţine minte!

Pîncu, tras mereu de Irina, ale cărei hohote nu se mai sfîrşeau, porni fără să mai spună nimic.

În scurt timp nu se mai deosebeau nici ei nici Irina din pîclele care coborau tot mai dese... Numai ochii lui Costea mai stăruiau în căutarea acelor umbre mişcătoare şi tot timpul îi răsuna în urechi glasul sfîşiat de plîns şi durere care îi strigase: „Hoţule, hoţule, hoţule!".

Carele fură descărcate grabnic de către haiducii şi oamenii care se adunaseră la semnalele ştiute. În afară de făină de grîu mai găsiră în căruţe lăzi cu zahăr, halva, două butoiaşe cu măsline şi multe alte bunătăţi cumpărate de oamenii boierului pentru nevoile iernii.

Costea se duse la căruţa unde bănuise că a călătorit Irina şi, lîngă un culcuş de paie făcut deasupra sacilor, găsi o legătură mai mare. Desfăcînd-o în fugă şi uitîndu-se în ea, îşi dădu seama că nu putea fi decît a Irinei. O legă din nou şi o luă cu el. Haiducii îndesară în desagi

doar cîteva cutii cu zahăr și halva. Celelalte lucruri din căruțe fură luate de sățeni. Înainte de a pleca, îndreptară căruțele pe drum și le porniră singure spre sat, știind că nu departe le așteaptă căruțașii.

*

Legătura pe care o luase Costea din căruța unde călătorise Irina trezi după o vreme de mers rîsul celorlalți haiduci. Tot urcușul spre „Masa tîlharului" Costea merse tăcut și mohorît. Grigore încerca mereu să-l facă să vorbească și nu se putea dumiri ce gînduri l-or fi muncind de nu-l repede ca altădată. Și Bulai îi ținea hangul lui Grigore, umplînd pădurile cu ecourile hohotelor lor. Numai Toader și Nicuță nu se amestecau. Mergeau în urma tuturor cîntînd-se din cînd în cînd dintr-un colondir cu rachiu. Toader pășea tot mai greu din pricina rănii de la umăr, care, deși ușoară, îl necăjea la fiecare mișcare.

Lisandru își pierduse răbdarea așteptîndu-și tovarășii și le ieși în cale cu mult înainte de-a ajunge la Masa tîlharului. După ce i se povestiră pe larg cele întîmplate pe culmea Petru-Vodă, intră și Toader în vorbă :

— Numai mie... uite ce mi-a făcut Pîncul tău.

Și-și dezveli umărul încercînd să-i arate rana. Lisandru nu văzu aproape nimic din cauza întunericului, dar se grăbi să afle cît mai multe despre Pîncu.

— Eu i-aș fi tăiat beregata, se vîrî în vorbă Grigore, însă m-a oprit Costea... Nu pot pricepe ce l-o fi mînat să-mi oprească brațul. Dacă Dediu nu l-ar fi avut pe Pîncu și alți dulăi ca el, de mult i-am fi putut veni de hac. Iar acum, cînd puteam scăpa de el așa ușor, l-a apucat pe Costea mila. Auzi tu la el!... Păi dacă ni-i milă și de dracul, atunci hai să ne închinăm lui!

— Nu te zburli degeaba, bade Grigore, vorbi și Costea pentru prima oară de cînd se întoarseră de pe culme. Nu-l pune pe Pîncu în aceeași oală cu Dediu. Ca Pîncu

puteam fi și eu, și dumneata, și bădia Bulai ... oricine. Mănîncă și el o bucată de pîine ca mulți alții . Dar nu poate zice nimeni c-ar fi năpăstuit vreodată pe nedrept pe cineva.

— Cam așa-i, recunoscu și Toader. Și-i om cu frica lui dumnezeu. Dar asta nu ne-ajută pe noi cu nimic. Iar acum i-am dat destulă apă la moară Dediului. Cînd îi va spune Pîncu ce s-a-ntîmplat, va mîna iar potera pe urmele noastre.

— Las' s-o mîie, Toadere, zise nepăsător Lisandru... Am stat azi și m-am gîndit cum îl putem aduce aici pe Dediu fără să mai mergem noi la el. Și-l vom vedea tîrîndu-se-n genunchi.

— Dediu, aici ? se miră Bulai crezînd la-nceput că Lisandru șuguiește. Asta n-o mai cred cît pururea ! Numai mort dacă-l aduce cineva, dar el nu va ieși din bîrlog să urce aici.

— O să vină, Bulai, n-avea grijă ! Și putea veni și mai de mult dacă aveam noi gîndul cel bun cînd trebuia... Totu-i să pornească iar potera cu domnișorul Vlad pe urmele noastre.

Se culcară apoi cu toții.

Departe se auzeau tunete și trăsnete. Fulgere uriașe brăzdau cerul și din cînd în cînd stropi mari de ploaie răpăiau pe lespezile din fața peșterii.

Costea nu se culcase odată cu ceilalți. Se așezase pe-o buturugă, cu capul sprijinit în palme și intrase iar în mutenia lui de altădată. După ce adormiră cu toții, se trase lîngă o feștilă aprinsă, desfăcu iar legătura Irinei și începu să se uite pe îndelete la lucrurile dinăuntru. Simțea o mare greutate în suflet, iar cuvintele acelea : „hoțule, hoțule, hoțule", rostite cu atîta amar, nu-i mai dădeau nici o clipă de liniște. Găsi în legătură o pereche de cizmulițe, o broboadă de catifea, un șirag de mărgele, un inel, o iconiță de argint, bomboane, stafide, roșcove și alte lucruri. Se uită la fiecare în parte, apoi le puse la

loc cu mare grijă, temîndu-se să nu se piardă ceva. În seara aceea se deschisese, după gîndurile sale de atunci, poate cea mai adîncă prăpastie între el și Irina. Se ridică, luă legătura și ieși din peșteră. O ascunse după un colț de stîncă și se întoarse. Ar fi plecat atunci, noaptea, s-o ducă și s-o lase în grădina Irinei, dar își dădu seama că n-a avut încă vreme s-ajungă acasă, ori poate o fi rămas să înnopteze la vreun om în Pipirig.

La intrarea în peșteră îl aștepta tatăl său.

— Am credința că te macină un gînd negru, Costică, îi spuse acesta încet. Și tare n-aș vrea să te văd și pe tine chinuit, că destul am fost eu o viață-ntreagă.

— D-apoi ce să-ți spun eu, tată ?... Așa-i cîte-odată... Toate-ți par întunecate, amare și bătute de viforniță. Dar dumneata nu mă lua-n seamă, că trece și asta.

— Mă tot bate-un gînd, Costică... Dacă ești cumva necăjit de viața pe care-o duci în pustietatea asta, spune-mi și las totul în voia celui de sus... Merg cu tine unde zici, să te văd într-un bordei al tău, mulțumit și așteptînd ziua de mîine fără groază și năduh. Atîta aș mai vrea înainte de-a închide ochii : să te văd pe tine bucurîndu-te de viață.

— O să vină ea și vremea aceea, tată... Pentru că nu pot trăi departe de oameni, orice-ar fi. Dar mai întîi vreau să te văd pe dumneata cu sufletul împăcat. Altfel n-aș putea fi nici eu... După ce te-oi vedea pe dumneata împăcat, dac-o fi să mai trăim, om pleca undeva, departe de locurile astea blăstămate... Așa-mi spunea și mătușa Rusanda, săraca, înainte de-a muri : să mă duc, să mă duc, cît mai departe de-aici...

— Biata bătrînă !... murmură Lisandru ca o rugăciune. I-am dat și ei să bea o găleată de venin și poate mai mult din cauza asta s-a dus așa repede în groapă...

*

A doua zi vremea se scurse greu pentru Costea.

Ploaia din ajun și umezeala pădurilor îl făcură pe Lisandru să se simtă iar rău și Costea trebui să-i stea aproape tot timpul la căpătîi. Ceilalți haiduci, în afară de Toader, plecară care încotro, să afle hotărîrile Dediului după prădarea carelor și, mai ales, să audă cînd e vorba să vină iar poterașii.

Se întoarseră cu toții după amiază, dar fără veşti deosebite. Singurul lucru pe care l-a auzit Bulai, a fost că boierul a trimis din nou plîngere la Iași și plocoane măriei sale pentru a-l bucura cu o ceată mai mare de poterași.

Spre seară Costea ieși din peșteră, spunîndu-i tatălui său că are o treabă grabnică cu Alexa, luă legătura Irinei din ascunziș și porni cu ea pe o potecă ce ducea spre sat.

Văzîndu-se singur printre brazi și fagi, în acea tăcere apăsătoare, avu credința că se dă jos din podul unei case pustii pentru a ieși la lumină. Cît ar fi vrut atunci să știe că-n sat îl așteaptă o odaie caldă și o laiță pe care să se întindă și să doarmă fără nici o teamă... Să doarmă, să doarmă... să uite tot ce-a fost pînă atunci și să se trezească altul !

*

Norii începeau iar să se bulucească la asfințit. Soarele nu se mai vedea și un întuneric umed și mut punea tot mai mult stăpînire pe pădure.

Se lăsa dus de pași fără să caute poteci sau rarişti pe unde ar fi putut merge mai ușor. Dealtfel îi făceau bine ponoarele, lupta cu dinții măcieșilor care-l prindeau de mîini și picioare, bahnele în care-și cufunda cizmele, fără să-l alunge clipocitul leneș al mocirlei... Mergea, mergea, știind bine că va ajunge oricum unde-și pusese-n gînd, dar cunoscînd tot așa de bine că nimeni nu-l așteaptă acolo, că va trebui să pătrundă în grădină ca un hoț, să

lase legătura mai aproape de casă și apoi să plece fără să mai ducă cu el rîsul Irinei de altădată și umbrele odihnitoare ale ochilor ei...

Intrase, fără să-și fi dat seama cînd și cum și fără să fi vrut, într-un vîrtej năpraznic. Nu mai avea cum să se oprească. Să-și părăsească tatăl și tovarășii de haiducie și să fugă în altă parte, unde să nu-l cunoască nimeni și unde să poată începe o altă viață ?... Dar va putea oare să se lepede vreodată de povara pe care o poartă-n suflet ?... Ș-apoi, ori unde ar merge, va da peste un alt Dediu, peste un alt Dio, care-l vor pune la ham și-l vor sili să ajungă iar haiduc ori stăpînit de gîndul de-a ucide, așa ca Grigore. Și mai era un lucru care-l ținea pironit în acele locuri : chinul sufletesc al tatălui său. Trebuia să-l ajute în tot ce voia el să facă, pentru că avea dreptatea de partea lui... și era tatăl lui... Iar după ce Lisandru va închide ochii, mulțumit că a răpus cu mîinile sale șarpele ce-i încolăcise viața, o să vadă ce-i mai bine de făcut. Și pe urmă moș Alexa... bătrînul care și-a vîndut sufletul pentru el, fără să-i fie dator cu nimic... cum să-l părăsească ?... Pricini erau destule care-l țineau pe loc. Între ele însă Costea nu pusese niciodată pe Irina. Ea avea o altă lume, străină de el, era un cer către care ridici ochii să-i sorbi mirezmele seninului fără să te poți apropia, oricît de sus te-ai urca...

Înnoptase de-a binelea cînd ajunse în apropierea satului.

Se opri la marginea pădurii, lîngă portița grădinii din spatele casei Pîncului. Stătu o vreme și se uită peste tot, nu că s-ar fi temut să-l vadă cineva, ci pentru a-și liniști inima care-i îndemna grăbită pașii spre casă.

Nu se auzea nici un zgomot. Prispa unde ședea de obicei Irina și-l pîndea cînd trecea cu caii la adăpat, era acum goală. Același opaiț, ca în noaptea cînd fugise cu Grigore de la curte, lumina fereastra dinspre pădure. Aștepta să-l simtă cîinele pentru a-l putea domoli cu o

bucată de carne pe care o luase din peșteră. Cîinele însă tăcea aidoma duhului nopții. Tuși o dată, destul de tare, trînti cu piciorul în portiță, dar tot degeaba. Luă un cep de brad pe care-l aruncă cît putu mai departe în grădină. Nici de data asta cîinele nu se auzi lătrînd.

„A naibii potaie ! își zise Costea. Altădată începea să latre de cum plecam cu caii de la curte, iar acum tace".

Mai făcu și alte zgomote dar, văzînd că dulăul nu-l ia-n seamă, gîndi c-o fi murit ori o fi plecat prin vecini și intră cît putu mai încet în grădină. Nu putea lăsa legătura oriunde, întrucît începuse din nou să picure. Voia s-o pună pe prispă. Or, pentru a ajunge acolo, trebuia să treacă prin dreptul ferestrei luminate. Își luă inima-n dinți și porni gîndindu-se că, de-o fi să-l vadă Pîncu, are tot timpul să se întoarcă și să fugă-n pădure. N-avea însă de unde ști că Pîncu în ultima vreme dormea aproape în fiecare seară la curte, iar pe-acasă dădea destul de rar. Cum puse legătura pe prispă, chiar sub streașină, pentru a o feri de ploaie, din partea cealaltă a casei răsună hămăitul somnoros al cîinelui. Noroc mare că era legat și nu se putea repezi la el. De lătrat însă începu să latre așa de avan, încît stîrni cîinii satului. Costea se întoarse repede cu gînd să fugă în pădure. Cînd trecu prin dreptul ferestrei își aruncă o clipă ochii în casă. Irina se rezema chiar atunci de pervaz încercînd să vadă ce se petrece afară. Și l-a zărit. Ochii ei aveau în strălucirea lor și mirare, și teamă, și furie, și nedumerire. La început rămase încremenită. Apoi se întoarse repede alergînd spre ușă. Costea ajunsese la gardul de lîngă pădure cînd Irina ieși din casă. După ce închise portița, se ascunse după un fag gros, de unde putea urmări aproape întreaga curte cît era luminată. Ajungînd la marginea prispei, Irina dădu cu ochii de legătură. O luă în mînă, dar o lăsă tot atunci jos. Nu legătura o chema pe ea în acea clipă. Coborî de pe prispă și porni spre gard. Numaidecît răsări din casă și mătușă-sa la capătul prispei.

— Dar ce-i ? întrebă ea. De ce bat cîinii ?

— Nu știu, mătușă, răspunse necăjită Irina. Intră-n casă, că plouă ! Eu mă duc să văd de-s închise bine găinile.

— Lasă că le-am închis eu, de cu sară. Nu mai sta afară așa dezbrăcată ! Vină și tu-n casă !

— Vin, vin ! N-avea teamă, că nu mă fură nimeni !

După ce mătușă-sa intră în casă, Irina porni în fugă pînă la marginea grădinii și se opri lîngă gard sprijinindu-se cu coatele de un răzlog. Se chinuia să mai vadă o umbră, o mișcare, să audă un zgomot, dar întunericul era prea des și nu se mai auzeau decît apele nopții curgînd printre ramuri.

— Mă ! strigă Irina nu prea tare, știind că n-a avut timp s-ajungă departe și că, oriunde ar fi, tot o aude. De ce mi-ai mai adus legătura înapoi după ce mi-ai furat-o ?... Spune, mă, de ce ?... Apoi să știi tu că-s tare mînioasă pe tine !... Mă auzi, mă ?... De ce-ai fugit în codru și te-ai făcut hoț ? Nu ți-a plăcut să trăiești ca oamenii ?... Nu vrei să-mi răspunzi ?... Or să te prindă și or să te trimită la ocnă dacă nu vii înapoi. Mă auzi ? Răspunde, mă !

Glasul ei se auzea din ce în ce mai tare. Avea în el un fel de întrebare poruncită, învinuiri împletite cu rugi, mărăcini și flori, durere mocnită și chemare de dragoste... Era cînd îmbietor, cînd repezit, cînd mîngîietor, cînd fioros.

— Să te întorci, mă, că vine iarna, mai spuse ea, și-or să trimită iar poterașii să te caute... Ce-ai să te faci dacă or să te ducă la ocnă ? Să vii înapoi, Costea !... Mă auzi ?

Era prima oară cînd Costea își auzi numele pronunțat de gura ei. Îl strigase Irina !... Îi auzea nu numai vorbele, ci și respirația. De văzut nu-i vedea decît umbra mai întunecată a trupului. Ar fi vrut să iasă de după copac și să se ducă pînă la ea... să-i spună o vorbă... ce vorbă să-i spună el ?... N-a fost însă chip să se smulgă de lîngă copac. O văzu cum se întoarse nehotărîtă, cum

porni, cum se opri iar o vreme, apoi trecu prin dreptul ferestrei îmbrăcîndu-şi făptura în lumina gălbuie a opaiţului şi intră în casă. Costea o mai aşteptă puţin să iasă din lumina opaiţului ori din noapte şi să vină la el. Dar nu mai văzu nimic... Tăcură şi ciinii... Satul părea acum mai întunecat şi mai pustiu ca niciodată.

Porni îndărăt spre „Masa tîlharului" şi se muncea din toate puterile să nu se mai gîndească la nimic. Pentru că la orice s-ar fi gîndit, căpăta numaidecît glasul de chemare al Irinei.

*

Furia boierului nu mai cunoscu margini cînd auzi de prădarea carelor din culmea Petru-Vodă. Trimise, după cum am mai spus, din nou plîngeri şi plocoane la măria sa, anunţîndu-l totodată pe domnişorul Vlad de cele petrecute, fără însă să-l mai cheme în munţi. Era în plină toamnă şi nu voia să-şi pună odrasla pe drumuri, mai ales că, după moartea atît de aprigă a lui Mutu, începuse să se teamă tot mai mult pentru el. Or Dediu îşi iubea prea tare feciorul şi, cu toată frica de haiduci, nu mai dorea să vină în munţi. Totuşi domnişorul trebuia să afle cît mai pe larg despre toate cele petrecute şi să încerce să-l ajute pe alte căi. Tot lui i-a mai cerut, printre altele, să-i trimită zece flinte noi, douăzeci de pistoale, cîteva butoiaşe cu praf de puşcă şi alte lucruri trebuincioase pentru paza curţii.

O teamă bolnăvicioasă pusese stăpînire pe Dediu cînd auzise că în ceata lui Lisandru intraseră şi ucigaşul boierului Dionisie împreună cu Costea. Asta însemna că numărul haiducilor crescuse şi se putea aştepta oricînd la tot felul de răutăţi. Din această cauză mări numărul străjerilor la curte, iar lui Pîncu aproape că nu-i mai dădea drumul să plece de lîngă el. Deşi nu se credea bătrîn, abia împlinise şaizeci de ani, Dediu părea mult mai trecut.

Era un om înalt, puțin adus de spate, cu niște ochi verzi, spălăciți, leneș în mișcări și-n vorbe. Își petrecea timpul mai mult între zidurile curții cu popa din sat și cu alți oaspeți veniți aproape zilnic de la Tîrgu-Neamț și mai cu seamă de la Mănăstirea Neamț, unde-și trăiau bătrînețile cîțiva boieri pe care-i cunoscuse-n tinerețile sale. Alteori pleca pentru mai multe zile la Hîrlău ori la Cotnari. Îi plăcea mult să vîneze. Niciodată însă nu pleca pentru asemenea plăcere în codrii din jur. De la o vreme îl bătea gîndul să se mute pe una din moșiile sale din apropierea Iașilor, însă bogatele izvoare de avuție pe care le avea în munți nu le-ar fi găsit în altă parte. Nu se gîndea decît cum să scape de Lisandru și de oamenii săi. Niciodată nu le simțise mai amenințătoare apropierea. Teama de haiduci se împletea cu nemulțumirile pe care le avea de cîtva timp încoace din partea sătenilor. Vara aceea secetoasă adusese multe lipsuri și nevoi, iar hotărîrea Dediului de a nu da bucate oamenilor care-i lucraseră pămînturile în parte, încercînd să le plătească altfel, trezise un adevărat val de mînie peste tot. Lipsa lui Dio, în stare să-l scape de fiecare dată de toate aceste griji, o simțea tot mai tare. Grecul fusese o adevărată mînă de fier ce știuse întotdeauna să strîngă frîiele atunci cînd trebuie și cît se cuvine. Or, Pîncu, rămas acum cu toate necazurile curții, nu reușea, cu toată asprimea lui, să-i domolească pe nemulțumiți. Fiind om al acelui sat, era prea lesne luat peste picior de săteni și pus în cumpăna de a nu mai ști ce să facă. Adevărul era că Pîncu își împlinea rosturile fără să înșele niciodată pe nimeni nici c-o singură para. Dările pe care le strîngea pentru boier, urmînd ca acesta să plătească cele cuvenite stăreției de la Mănăstirea Neamț, erau împărțite în așa fel, încît nici cel mai calic dintre ei nu se da în lături să plătească atunci cînd îi venea sorocul.

În toamna aceea însă greutățile sătenilor erau prea mari, iar Pîncu nu le mai putea ține piept. Își strînsese,

an de an, cu multă chiverniseală simbria deoparte şi avea acum agoniseală destulă să plece oriunde pentru a-şi mărita fata cît mai bine, dar vremea plecării se lăsa prea mult aşteptată. Nu că n-ar fi vrut el, ci pentru că nu l-ar fi lăsat boierul să facă un asemenea pas De puţine ori îi fusese dat boierului să-i spună ceva rău lui Pîncu. Şi aproape întotdeauna cel care se ruşina de vorbele spuse era boierul şi nu Pîncu.

Într-una din zilele acelei toamne, Pîncu se duse la boier să-i aducă vorba despre noile necazuri ale curţii şi totodată să-i spună deschis că vrea să plece de la curte şi din satul acela în altă parte.

În acelaşi timp cu el intră în odaia Dediului şi o ştafetă ajunsă chiar atunci din partea domnişorului Vlad. Omul aducea ştire că a doua zi spre seară urma să sosească în munţi aproape o sută de poteraşi pus de măria sa sub poruncile domnişorului. Nu se mai putea amîna cu nici un chip ziua stîrpirii tîlharilor din Munţii Neamţului. Cei mai mulţi dintre poteraşi aveau poruncă să meargă pe Valea Bistriţei, pentru a putea înconjura din toate părţile Bivolul şi Hălăuca. Hotărîrea, după cum spunea ştafeta, fusese luată încă de la Iaşi şi fiecare grup de poteraşi ştia întru totul ce are de împlinit.

Boierului îi veni să-l strîngă în braţe de bucurie pe noul venit. Îi spuse un „mulţămesc" apăsat, îl miluia cum se cuvine pentru o asemenea ştire şi-l dădu numaidecît în grija Pîncului pentru a-l ospăta şi îndruma ca pe un oaspete de vază.

Toate nădejdile lui Pîncu de a-l hotărî pe boier să-i dea drumul de la curte se duseseră iar pe apa Sîmbetei. Trebuia deci să aştepte pînă la trecerea acelei furtuni care se arăta plină de griji pentru oricine.

A doua zi, mai repede decît se aşteptase boierul, sosiră în Boboeşti, odată cu domnişorul Vlad, vreo cincisprezece poteraşi aleşi numai unul şi unul. Ceilalţi urmau să

ajungă în aceeași zi în cîteva sate de pe Valea Bistriței, de unde aveau poruncă să pornească în zorii zilei următoare spre vîrful muntelui. Dediu îi primi la curte pe toți poterașii veniți în Boboești, îi ospătă și le dărui cele mai bune locuri de odihnă.

*

Ploile se potoliseră și vremea era destul de caldă.

Oile coborîseră din munți de cîteva zile și se îngrămădiseră pe tăpșanurile de lîngă sat. Din păduri dispăruseră acum desișurile de nepătruns care înspăimîntau ochii cu umbre și-i făceau pe poterași să le ocolească. Frunzele căzuseră în mare parte sau le încrețise bruma pe crengi în așteptarea vîntului iernii care să le aștearnă depărtărilor.

Lisandru află de sosirea poterașilor și a domnișorului Vlad chiar în aceeași zi de la Toader. Acesta coborîse, ca aproape în fiecare zi, pînă la marginea satului, unde-și avea casa Vasile Cucoș, o nevoie de om cu o casă de copii de care-și făcuseră nu o dată milă haiducii. De la el afla Toader tot ce se petrecea la curte, mai ales că nevasta lui avea grijă de orătăniile Dediului și se învîrtea tot timpul printre slugi.

„A venit și vremea mea", își zise Lisandru cu credința omului hotărît să nu mai lase soarta să se joace cu el în așteptări zadarnice.

Cînd se strînseră toți haiducii grămadă, ținură sfat îndelung și hotărîră lucrurile așa cum le credeau ei mai bine. Pe urmă se împînzîră care încotro.

Grigore își ascuțea cuțitul mestecînd un fel de rînjet pe care Costea i-l mai văzuse cînd îl doborîse pe Dio.

— Ce faci, bade? îl întrebă el simțind o mînă de gheață cum îi numără coastele.

— Iaca, nu vezi? Mă joc de-a moartea.

Costea îl mai privi o vreme în tăcere, răsucind între degete niște fire nevăzute. Lama cuțitului sclipea în bătaia soarelui căpătînd de fiecare dată culoarea sîngelui. Își aduse aminte în clipa aceea de zvîrcolirea neputincioasă a lui Dio înainte de a-și da duhul. Grigore, care-i pricepu parcă gîndurile, se opri din treaba lui și-l întrebă uitîndu-se țintă în ochii săi :

— Ia spune drept, Costică... Ce-ai fi făcut tu cu grecul dacă ai fi fost în locul meu ?... Dar spune drept și nu socoti fapta mea din podul unde te aflai tu atunci, ci din colbul unde mă aflam eu.

Costea rămase parcă agățat de-o creangă deasupra unei prăpastii. Se adună din toate rătăcirile și răspunse convins și îndurerat în același timp :

— L-aș fi omorît, bade... Și nu-ți spun asta pentru că știu că nu te așteptai la asemenea răspuns, ci pentru că așa aș fi făcut cu adevărat atunci.

Strînse pumnii, încreți fruntea scîrbit și se pregăti să plece. Grigore, care rămăsese la început descumpănit de răspunsul dat, se ridică spre el :.

— Stai, bre, nu te da plecatului ca o muiere ! Dar cu mine ce-ai face dacă aș vrea să-ți împlînt cuțitul în beregată ?

— Du-te-n pustie, bade, și lasă-mă pe mine cu năduhul meu, că mi-i destul ! De ce vrei dumneata să ne hrănim numai cu gîndul morții pentru noi sau pentru alții ?

— Dar nu vreau eu, Costică... Așa-i lumea asta făcută. Ce ești tu ? Haiduc, ori popă ?

— Îs om, bade.

— Dar Dediu ce-i ?... Dar Dio ce-a fost ?

Costea nu-l mai ascultă și intră în peșteră ștergîndu-și fruntea de sudoarea rece care-l năpădise.

Lisandru nu dormi aproape deloc în noaptea aceea. Se simțea parcă mai rău ca niciodată. În zori ieși din peșteră și se uită la cer. O mare de ceață acoperea mun-

ții. Cerul însă părea atît de albastru deasupra crestelor și stelele atît de aprinse, încît își făcu cruce ca-n fața unei vedenii.

„Doamne, murmură el, parcă niciodată n-a fost cerul mai frumos ca azi!"

Se așeză pe o piatră tremurînd de răcoarea dimineții și de amețelile care-l încercau tot mai des.

„Nu veni așa repede, moarte blăstămată, că de mă duc în groapă cu tot puhoiul ista de venin în suflet, n-o să mai poată bea lumea apă din pricina mea!"

Nu-și putu stăpîni cîteva gemete gîndindu-se că tocmai azi, cînd ar putea să-și plătească marea lui datorie către viață, nu va fi măcar în stare să se ridice de jos. Costea, ieșit și el afară, citi durerea de pe chipul tatălui său și se apropie de el nedumerit:

— Te doare ceva, tată?

— Nimic, Costică... în afară de gîndul că mă cheamă prea repede maică-ta lîngă ea.

— Lasă, nu te mai gîndi!... Nu mai sta afară, că-i vînt. Iar ceața asta intră ca o apă în toate mădularele.

— Costică... să nu mă lași să mor pînă nu-l văd pe Dediu în fața mea... să-l judec și să-i plătesc cum știu eu pentru toate... Mă auzi?

— Te-aud, tată. Și să ai credința că n-am să te las să duci în groapă necazul ista așa de varvăr.

Lisandru intră în peșteră și se întinse pe culcușul său.

*

Cînd haiducii ajunseră în desișul de brazi din marginea Hălăucei, se opriră o vreme, așteptînd să le aducă veste din sat Vasile Cucoș despre locul pe unde urmează să vină poterașii și mai ales dacă domnișorul Vlad se află cu ei.

Timpul începu să se scurgă încet, grozav de încet. Aproape de prînz ceața dispăruse mai de peste tot. Ră-

măseseră doar cîteva mormane albe, ca de puf, prin niște coclauri unde soarele nu reușea să pătrundă niciodată. Dintr-un țanc, nu departe de locul unde se aflau haiducii, răsunară deodată sunete scurte de corn. A răspuns Toader cu alte două sunete la fel de scurte. Nu mult după aceea se văzu venind pe o cărăruie Vasile Cucoș. Părea grăbit și speriat.

— Doamne, spuse el cu glas răgușit, era să mă prindă !

— Cine să te prindă pe tine și de ce ? se răsti Bulai.

— Poterașii, cine altcineva ? Noroc că am luat-o la fugă pe Dolița și am ocolit prin alte părți ca să pot ajunge-aici.

— Cîți îs de toți ? întrebă Toader, fără să-l mai lase să povestească întîmplările prin care trecuse.

— Cu tot cu feciorul boierului îs șaisprezece. Eu atîția am numărat. Dar tare mă tem eu c-or mai fi și alții care urcă prin celelalte părți.

— De unde știi ?

— Așa zic oamenii și așa cred și eu. Altfel nu s-ar încumeta numai așa puțini să intre în codru.

— Lasă-i să intre. Ce ai tu cu ei ?... Și pe unde vin ?

— Vin pe Piciorul Dolii, ca să iasă-n Tarnițe și de acolo pe Hălăuca. Eu cred că într-un ceas, două, or să fie acolo.

— Bine, Vasile, zise Toader dumirit. De-acum du-te în treaba ta și păzește-te să nu le ieși în cale.

— Ba nu, Toadere, sări Grigore luminat de-un gînd. Eu zic că-i mai bine să le iasă-n cale, ca și cum n-ar ști de ei și să le spună că ne-a văzut pe noi la stîna din Piatra lui Iepure. Așa îi putem lua ca din oală cînd s-or apropia de stînă.

— Nu-i rea treaba asta, zise Bulai.

— Dar eu nu vreau să-i mai văd, se dădu în lături Vasile Cucoș înfricoșat. Dacă mă bănuie de ceva și mă omoară ?

— Cum să te omoare, omule ? încercă şi Toader să-l facă să înţeleagă să-i ajute, mulţumit de planul lui Grigore, care-i scutea pe ei de multe greutăţi. Tu, cînd te-or întîlni, zici c-ai prăpădit o juncă şi o cauţi prin pădure. Ce, nu s-au mai întîlnit oameni căutîndu-şi vitele prăpădite prin codri ? Să nu faci altfel decît aşa cum îţi zicem noi. Le ieşi în cale şi gata... Aha ! Şi le mai spui că, trecînd pe la stîna din Piatra lui Iepure, ne-ai văzut pe noi dormind acolo. Dacă faci aşa, junca pe care o cauţi, o să-ţi vină singură-n grajd. Dacă faci altmintrelea, nu-i bine deloc. Tu ştii că noi nu ne jucăm cu vorbele.

— Bine, dacă aşa vi-i voia, se arătă prietenos Vasile, cu gîndul la junca pe care urma s-o primească.

Plecă pe-o cărare care urma să-l scoată în obcina de pe Piciorul Dolii, iar haiducii se îndreptară spre poiana din Piatra lui Iepure. Ajunşi acolo îşi căutară îndată cele mai bune locuri prin dosul stîncilor din apropierea stînii şi-şi puseră la îndemînă flintele şi pistoalele. Grigore fu trimis în stînă să aprindă un foc mare, pentru a-i face pe poteraşi să creadă că se află toţi acolo.

— Cum se apropie de stînă, trageţi în plin, bre, spuse Bulai hotărît. De data asta nu trebuie să-i mai lăsăm să ne scape. Numai băgaţi de samă ce faceţi cu domnişorul !

— Pe domnişor lăsaţi-l în grija mea, aşa cum am hotărît cu tata, spuse Costea.

În vremea asta Cucoş cobora pe obcină cu inima cît un purice. Mereu se uita îngrozit în toate părţile aşteptînd parcă să fie împuşcat din umbra fiecărui copac sau stînci. Nu merse mult şi se auzi strigat.

— Hei, omule, ia opreşte !

Dintr-un desiş îi ieşi în cale un poteraş. Apoi începură să mai vină şi alţii. Printre ei îl descoperi şi pe domnişorul Vlad.

— De unde vii ? îl întrebă acesta, căutînd să vadă dacă nu cumva are pistoale sau flintă.

— Ia caut o juncană, boierule, că mi s-a prăpădit de două zile și n-o mai găsesc.

— Dar de unde ești de loc ?

— Păi din Boboești, domnișorule... din satul domniei tale.

— Nu cumva tu fugeai azi dimineață prin pădure cînd am strigat eu la tine ? îl întrebă un poteraș dîndu-se mai aproape.

— Eu ?... Cum puteam eu să fug, dacă am mers tot timpul încet, ca să-mi pot găsi junca ? Eu n-am fugit deloc. Uite, așa am mers, cum ați văzut și domniile voastre. Ș-am căutat-o, ș-am căutat-o, dar tot degeaba. Eu cred că mi-au furat-o haiducii, bătu-i-ar sfîntul !

— Cum așa ? se arătă bănuitor domnișorul.

— Păi cum, necum, junca mea nu mai este, c-am căutat-o peste tot, iar pe haiduci i-am văzut dormind în stîna din Piatra lui Iepure. Cînd am vrut să intru și eu să mă uit, m-au alungat. Eu cred că junca mea era acolo, tăiată.

— Da ?... Și pe unde putem ajunge mai repede acolo ? se arătă domnișorul grăbit, sigur că de această dată nu-i va mai scăpa nici un haiduc.

— Păi treceți pîrîul ista ș-o luați înainte pe hrapă, că ieșiți taman acolo. Uitați-vă, culmea se vede bine. Nu-i prea departe de-aici.

— Hai și ne-arată, poate-ți iei și junca, dac-o găsim acolo, îi spuse domnișorul.

— Nu merg, domnișorule, că mă omoară dacă aud că v-am spus ! Domniile voastre nu știți cît is de cărpănoși la inimă ! Și am șapte copii ! începu el să scîncească.

— Hai, pleacă în treaba ta, că ești mai rău ca o muiere ! se mînie boierul.

— Dar de ce să plece, boierule ? se vîrî în vorbă un poteraș. Mai bine să meargă să ne-arate calea cea mai scurtă.

— Las' c-o știu și eu, la fel de bine, se viteji domnișorul, dornic să scape de vorbe goale și să ajungă mai repede la stînă.

Între timp, Vasile Cucoș se făcuse nevăzut într-un desiș de fagi și fugea la vale de-i sfîrîiau călcîiele.

— Mie nu-mi prea pare lucru curat cu omul ista, domnișorule, zise poterașul care-l văzuse dimineața fugind.

— Dă-l naibii și haideți mai repede, să nu plece haiducii din stînă, că pe urmă nu-i mai prindem !

Pe drum boierul împărți porunci pentru fiecare poteraș în parte : cum să încercuiască stîna, cum să se apropie ca să nu fie văzuți și luați la țintă și, mai ales, cum să facă tot ce le stă în putință ca să nu scape nici un ticălos.

— Numai de n-ar fi ajuns ceilalți înaintea noastră, să ne ia bucuria prinderii lor, vorbi unul dintre ei, temător la gîndul că ar putea alții să se-nfrupte din darurile boierului.

— N-avea teamă ! îl potoli domnișorul. Ceilalți au poruncă să ne aștepte în vîrful Bivolului și ei au mai mult ca noi de mers pînă acolo.

Haiducii nu așteptară prea mult sosirea poterașilor. În felul în care erau așezați, puteau urmări stîna din toate părțile și oricine s-ar fi încumetat să meargă acolo ajungea o țintă sigură pentru flintele și pistoalele lor. Fiecare avea la îndemînă cîte două flinte și patru pistoale cu care se putea ține piept ușor grupului de poterași. Erau cinci haiduci și șaisprezece poterași, dacă între timp nu s-ar mai ivi alții. Locul pe care-l aveau haiducii însă era ferit, pe cînd cel al poterașilor nu. Și mai era ceva. Numărul mare de flinte și pistoale îi ajuta pe haiduci să tragă fără să se oprească pentru a pune alți plumbi, în timp ce poterașii, după descărcarea fiecărei puști, trebuiau să se oprească să pună o nouă încărcătură. Or încărcatul flintelor și pistoalelor cerea destul timp. Haiducii se mai bizuiau și pe faptul că mulți dintre poterași vor da bir cu fugiții după primele schimburi de focuri, așa cum se mai întîmplase și altădată.

Încercarea haiducilor căpătă izbîndă mare atunci.

Încăierarea fu scurtă și sîngeroasă. Plumbii haiducilor nu-și greșeau decît rareori țintele, pe cînd cei ai poterașilor scînceau zadarnic, izbindu-se de stînci. Cîțiva poterași se prăvăliră urlînd, alții o luară la fugă după ce-și descărcară flintele. Cei rămași pe iarbă se zvîrcoleau și strigau la haiduci să nu-i omoare. Singurul care nu fusese atins de nici un plumb, mai ales că astfel dăduse poruncă Lisandru, era domnișorul Vlad. Ședea încă întins după o movilă pîndind spre locurile de unde se auzeau împușcăturile haiducilor. Trăsese încărcăturile celor două pistoale și acum aștepta clipa cînd să poată fugi spre pădure. Cînd văzu ieșind de după o stîncă făptura lui Costea îndreptîndu-se spre el cu pistolul întins, gata să-l ia la ochi, se ridică și o luă la fugă.

— Stai, domnișorule, că te omor ! răcni Costea alergînd după el.

Dar domnișorul nu mai auzea și nu mai vedea nimic. Alerga cît îl țineau picioarele. Ajunse în pădure și de acolo porni fără nici o țintă printre brazi. Costea se ținea pe urmele sale încercînd să-i taie calea.

— Oprește, boierule, că trag ! răcni iar Costea

Domnișorul nimeri într-o cărare și porni pe ea ca un nebun. Nu merse însă mult, întrucît cărarea aceea era mai vicleană decît oricare alta. Îl scoase deasupra unei prăpăstii groaznice, de unde nu mai putea face nici un pas înainte. Cînd vru să se întoarcă, s-o ia prin altă parte, Costea îi răsări în cale cu pistolul întins.

— Oprește și te domolește, domnișorule, că de-aici nu mai ai scăpare !

Domnișorul respira greu și privea cu ochi de ciută încolțită cînd la pistolul lui Costea, cînd la marginea prăpastiei. Văzîndu-se învins, scrîșni înveninat spre Costea :

— Trage, cîine ! Ce mai aștepți ?... Crezi c-am să cer pomană de la un ucigaș ?

În acest timp răsăriră, lîngă Costea, Grigore și Ioader.

— Trage, mă, n-auzi ? urlă boierul din nou.

— Nu trag, boierule, răspunse Costea liniștit. Fă bine și hai cu noi, că nu-ți vrem nici un rău domniei tale.

— Nu merg cu voi nicăieri ! se împotrivi el cu îndîrjire. Trage odată !

Văzînd că haiducul nu trage, se repezi spre el să-l doboare cu pumnii, ori să-l hotărască odată să-și descarce pistolul pentru a pune capăt acelei grozăvii. Costea însă aruncă pistolul și-l întîmpină cu pumnii ridicați. Loviturile începură să curgă aprige din amîndouă părțile. Grigore și Toader se apropiară de ei pentru a nu-l lăsa pe domnișor să fugă în cazul cînd l-ar răpune pe Costea. Numai că acesta nu se lăsa răpus așa de ușor și pumnii săi cădeau ca niște trăsnete.

— Așa, Costică ! Așa te vreau ! rîse Grigore dînd un chiot.

Boierul se prăvăli. Încearcă să se ridice, dar tăbărîră cu toții peste el și-i legară brațele, apoi îl luară mai mult pe sus și-l porniră spre Masa tîlharului.

Vorbele otrăvite ale lui Grigore, care nu mai înceta să-și facă rîs de el în toate felurile, îl atîtau pe domnișor peste poate. Se zvîrcolea tot timpul încercînd zadarnic să-și desfacă brațele.

— Taci odată, bade Grigore ! strigă Costea. Nu-l hărhăți atîta, că nu-i cîinele dumitale !

— Iaca poznă ! rîse iar Grigore. Te pomenești că te-a apucat mila ! Dar ei nu m-au hărhățit pe mine toată viața ?... Lasă-l să vadă și el cît îi de bine să fii cîine legat și batjocorit !

— Voi sînteți cîini ! răbufni Dediu. Dar nu scăpați de streang nici dacă se coboară Hristos din cer ! Cît credeți voi c-o să mai faceți blăstămații și sîngiuiri ? Nu mai poate omul ieși din casă de răul vostru !

— Ei, boierule, zise Costea încet, fără să-l privească. Pînă la streang mai aveam oleacă... Și-apoi fiecare ar tre-

bui să-şi tragă pedeapsa după faptele sale, aşa-i ?... Numai că, vezi domnia ta, nu pentru toţi pravila-i la fel. Domniile voastre, stăpînii, aveţi un fel de pravilă, iar noi, ştealanţi, cîini, cum ne numeşte domnia ta, avem alta. Şi să ştii că nici pravila noastră nu iartă, boierule !... Numai că a noastră-i mai dreaptă decît a domniilor voastre şi nu osîndeşte pe nimeni pe nedrept.

După scurtă vreme ajunseră aproape de „Masa tîlharului". Din altă parte se apropiau Bulai şi Nicuţă aducînd cu ei un poteraş prins. La marginea poienii îi aştepta Lisandru, rezemat de un brad. Ochii săi străluceau de bucuria acelei împliniri atît de mult aşteptată. Înainte de a ajunge lîngă el însă, se zăriră venind spre ei, cu flintele întinse, mai mulţi poteraşi care urcaseră pe cealaltă parte a muntelui. Auziseră focurile flintelor şi alergaseră spre Piatra lui Iepure. Dar cînd ajunseră acolo nu mai descoperiră decît trupurile poteraşilor răniţi sau ucişi. Aflînd despre ce-i vorba, porniră în grabă pe urmele haiducilor. Cum aceştia nu mai aveau mult pînă la „Masa tîlharului", alergară cum putură pe poteca îngustă, ducîndu-i cu ei şi pe cei doi prinşi. Plumbii sloboziţi de poteraşi se pierdură în depărtări cu vaiere prelungi. Intrară în peşteră şi se puseră la adăpost. Încercară şi poteraşii să păşească peste acea limbă de pămînt. Primul care puse piciorul fu doborît de flinta lui Toader, iar ceilalţi se opriră potoliţi de frică. Bulai şi Nicuţă îl traseră pe feciorul Dediului mai mult cu sila lîngă o stîncă pentru a-l vedea toţi poteraşii. Ochii acestora priveau acum spre boier cu groază şi aşteptau parcă să-l vadă rostogolindu-se în prăpastie.

— Toadere, spune-le ce vrem noi, grăi Lisandru, ca să se domolească şi să ştie ce au de făcut.

Toader se aşeză chiar lîngă boier, ca să nu fie ţinta vreunui poteraş şi strigă cît putu de tare :

— Oameni buni ! Nu încercaţi să veniţi încoace ! Cine va încerca, va păţi ca tovarăşul vostru care-a picat în hău.

Avem plumbi destui pentru fiecare, așa să știți L.. Și cu cît o să stați mai mult cu ochii pe noi, cu atît o să se apropie mai repede moartea pentru stăpînul vostru ! Îl vedeți ? E-aici, cu noi ! L-am chemat să mai stăm de vorbă... N-aveți decît să vă foiți cît vreți în preajma noastră, numai trimiteți pe cineva să-i dea de știre boierului Dediu în sat că domnișorul Vlad se află în mîinile noastre ! Și după acea om vedea noi ce se mai poate face... Ați auzit ?... Spuneți-i boierului că dacă vrea să-și mai vadă feciorul, să vie aici, să deie puțin ochii cu noi, că ni-i dor de el !

Poterașii mai stătură cîtăva vreme încremeniți, apoi începură să se vînzolească și să-și poarte capetele în toate felurile. Pînă la urmă doi dintre ei porniră spre sat, iar cei rămași se așezară pe iarbă, cu ochii ațintiți mereu spre locul unde se ascunseseră haiducii.

— Pe-aista de ce-l mai ținem aici ? Să ne încurce ? întrebă Bulai arătînd spre poterașul prins, care zăcea legat într-un colț, în apropierea domnișorului.

— Așa-i. Nu mai avem nevoie de el, glăsui Lisandru. Dați-i drumul să se ducă-ntreaba lui !

— Cum îți zice, flintașule ? îl întrebă Toader cînd începu să-l dezlege.

— Ion Timofte.

— Și de unde ești de loc ?

— De pe valea Moldovei, de la Drăgușeni.

— Și cum de-ai ajuns cîinele boierilor ? Ori ți s-a urît cu statul în sat ?

— Apoi vai de capul ei viață pe care-o ducem și noi ! Am crezut că pot căpăta și eu o bucată de pîine mai ușor decît în sat, pe moșia boierului, dar tare-i amară !

— Și-i mai bine să fii cotei ? Ptiu, că-mi vine să... Acum, înainte de-a te duce la ceilalți, uită-te bine aici și bagă-ți în cap tot ce vezi : vezi tu, bre Timofte, flintele, pistoalele și jungherele astea ?

— Le văd.

— Și butoiașele astea le vezi ?

— De bună samă.

— Știi ce-i în ele ?

— Praf de pușcă, nu ?

— Păi !... Să le spui la toți coteii cu care-ai venit că avem cu ce să mai omorîm o mie ca voi dacă mai încercați să veniți încoace. Și mai spune-le și lor și boierului Dediu că domnișorul Vlad stă bine aici. Uită-te la el cît îi de blînd, parcă-i o oaie împiedicată. Așteaptă săracul de el pe taică-su să-i spună o vorbă. Și dacă taică-su n-are de gînd să vie cît mai repede, fruntea asta albă ca de fată mare a domnișorului o să ajungă cuib de ciocănitori. Ai înțeles ?

— Am înțeles.

— Acum du-te-n treaba ta și vezî să nu te puște ai tăi !

— Să trăiți și bogdaproste, oameni buni, că nu mai credeam să ies viu din tihărăile astea.

— Ascultă, Ioane, ridică glas răgușit de mînie domnișorul înainte ca poterașul să iasă afară, du-te la curte și spune-i boierului să nu vină aici, că or să ne omoare pe-amîndoi. Și mai spune-i că nu-mi pare rău să mor pentru el. Numai să nu se lase pînă nu-i anină pe toți ticăloșii de aici în știreang, ori pînă nu le dă drumul din țancul acesta în adîncul prăpăstiei. Ai înțeles ?

— Am... am înțeles, boierule...

Și se uită lung la haiduci, să vadă ce zic aceștia, dar nimeni nu mai scoase o vorbă. Toți rămaseseră tăcuți și înmărmuriți de dîrzenia domnișorului. Așa cum stătea legat pe un culcuș de cetină, cu ochii umbriți de mînie și răutate, părea un zimbru frumos care-și așteaptă sfîrșitul. După plecarea poterașului se așternu tăcere grea în peșteră. Dintre toți, cele mai grele gînduri îl măcinau pe Lisandru. Felul în care vorbise domnișorul nu-i prevestea nimic bun pentru ce pusese el la cale. Nu după multă

vreme să apropie de boier privindu-l lung, parcă nevenindu-i să creadă că are un asemenea oaspete în bîrlogul său.

— Pe mine n-ai de unde mă cunoaşte, boierule, începu el încet, că nu m-ai văzut niciodată... Eu însă te-am văzut pe domnia ta cînd erai cît o ciuboţică şi te jucai în grădina din faţa curţii, pe o cergă, alături de tatăl domniei tale... Da, da, domnişorule... de-atunci te ţiu eu minte, că tare mai era frumoasă lumea în vremea aceea!... Pe-atunci tatăl domniei tale îmi părea la fel de bun şi de milostiv ca dumnezeu. Îi eram şi eu slugă credincioasă... Îl păzeam de rele şi mă bucuram cînd îmi arunca şi mie cîte o fărmătură... Numai că amarnic păcat şi-o mai făcut tatăl domniei tale cu mine după aceea.

Domnişorul se uita în altă parte şi părea că nu-l ascultă. Încet-încet însă întoarse capul către Lisandru, îl privi lung şi se învrednici să-l întrebe :

— Nu cumva tu eşti Lisandru ?

— Ba eu-s, boierule... Dar de unde-ai auzit de mine ?

— De tine ştiu de cînd eram copilandru... Te pomenea deseori tata blăstămîndu-ţi gîndurile şi faptele ucigaşe care te-au făcut aşa de ticălos, că nu mai vrei nimic altceva pe lumea asta, decît să omori şi să prazi pe alţii. Dar o să-ţi primeşti şi tu odată răsplata pentru nelegiuirile tale!

— Dar tatăl domniei tale nu-ţi spunea, domnişorule, de ce m-am făcut eu aşa de ticălos şi de ucigaş, precum zici ?

— Ce să-mi spună ? Că ucigaşii n-au suflet de om, ci de hidră ? asta voiai să-mi spună ?

— Ba nu asta, boierule... Dar... de ce să te necăjesc eu şi pe domnia ta cu gîndurile mele ?... O să te dumireşti singur peste puţină vreme, dacă eşti om, precum zici.

Şi Lisandru se mulţumi să dea de mai multe ori din cap, îndurerat de ocara atît de înveninată a domnişorului şi ieşi din peşteră.

— Dar de nevasta acestui om... de Ileana... nu ți-a grăit tatăl domniei tale niciodată ? îl întrebă Toader după ce ieși Lisandru.

— De care nevastă ?... Ce să-mi grăiască ? întrebă nedumirit domnișorul.

— Nu știi ?... Ori te faci, boierule ? îl săgetă și Bulai cu ochii.

În peșteră nu mai erau decît feciorul Dediului, Toader și Bulai.

— Ce să știu, bre ? Ori ați înnebunit cu toții ?

— Apoi află acum, dacă nu știi, domnișorule... și pe urmă judecă și domnia ta, dacă ai măcar un dram din cumpăna dreptății în inimă. Omul ista, adică ticălosul și ucigașul ista, cum îi zici domnia ta, a avut odată nevastă tare frumoasă și gospodărie împlinită... și a fost și el om ca toți oamenii, care-ți par domniei tale oameni... Și era tare blînd și cu frica lui dumnezeu. Era pădurarul tatălui domniei tale. Numai că boierul a vrut să-și facă rîs de nevasta lui și-a împins-o cu piciorul în groapă mai rău ca pe un cîine, lăsîndu-i copilul pe drumuri, să i-l crească străinii... N-a știut, domnișorule, pînă a ajuns flăcău, că are și el tată... L-ai cunoscut domnia ta, că el te-a doborît în pădure. Și-atunci ce-i fi vrut domnia ta să facă omul ista ? Să-i zică bogdaproste boierului și să se roage pentru sănătatea lui ?

— Nu cred ! Nu cred ! sări domnișorul clătinînd chinuit capul. Tata nu putea face așa ceva ! Nu trăim în vremea barbariei ! Spuneți minciuni, ca să vă acoperiți răutățile ! Tata nu poate fi ucigaș !

— Ucigaș, boierule, nu-i numai cel ce trage cu flinta ori dă cu cuțitul, să știi domnia ta ! se băgă în vorbă și Grigore, care intrase puțin mai înainte în peșteră și ascultase o parte din vorbele lor. La fel de ucigaș și de ticălos, dacă nu mai rău, îi și acela care crede că lui i se cuvine tot ce-i bun pe lumea asta și care-și face rîs de oricine gîndind că numai el îi om, iar ceilalți fiare.

Domnișorul nu mai spuse nimic. Ochii lui priveau undeva prin pereții peșterii și-și mușca tot timpul buzele încruntat.

Și se făcuse așa de întuneric în peșteră, deși afară era soare mult iar cerul mai senin ca niciodată.

Cu așa de mare durere și mînie primi Dediu vestea prinderii domnișorului Vlad și a prăpădului făcut în poteră de haiduci, că îndată după aceea începu să alerge ca un nebun din odaie în odaie, trăgîndu-se cu mîinile de păr și blestemînd ceasul în care și-a trimis feciorul să ajungă ținta ucigașilor și prada lor. Neputîndu-l domoli nimeni, deși se țineau de el pas cu pas și Pîncu și poterașii care-i aduseseră vestea aceea otrăvită, toți începură să-l creadă ieșit din minți. Unul dintre poterași încercă să pună mîna pe el și să-l oprească, dar pumnii boierului începură să cadă asupra lui cu o furie sălbatică.

— Nevolnicilor! Strînsură netrebnică de fricoși și nătîngi!... Cum de-ați putut să-l lăsați să cadă-n mîinile lor? Cum?... De ce v-ați dus voi acolo, bre? Să vă jucați? Să dormiți, bre?... Am să dau poruncă să vă biciuiască pe toți pînă la sînge și-am să-l îndemn pe măria sa să vă trimită pe toți la ocnă, cîinilor și hainilor!... Cred că l-au omorît!... L-au omorît ucigașii! Cine m-a pus să-l las cu niște nepriceputi care n-au habar nici să țină flinta-n mînă?

Mai vorbi o vreme răgușind de atîtea strigăte, blesteme, căinări și înjurături, apoi se lăsă să cadă sfîrșit pe un scaun. Nimeni nu mai scoase o vorbă de teamă să nu izbucnească iar.

— Cînd l-au prins? întrebă el pe poterașul care primise pumnii, iar acum își ștergea nările de sînge.

— Pe la amiază parcă, boierule, ori poate mai de dimineață. Cînd am ajuns noi de pe partea cealaltă a muntelui, se petrecuse grozăvia. Patru dintre cei ce erau cu domnișorul au murit, iar vreo șase zac schilodiți tot acolo, dacă nu i-or fi ridicat ceilalți să-i aducă spre sat.

— Nu-mi vorbi de voi ! răcni din nou Dediu. Mai bine vă omorau pe toți, decît să-mi lăsați feciorul prins ! Spune-mi, ce făcea domnișorul cînd l-au arătat ticăloșii ?

— Păi nu făcea nimic, boierule. Stătea în picioare între doi haiduci și tăcea... Era cu mîinile legate.

— Nu cumva era mort ?

— Nu boierule, că l-am văzut cu ochii noștri cum pășea cînd a dat cotul spre peșteră.

— Și haiducii ce-au zis ?

— Păi au zis că dacă vrei să-ți mai vezi feciorul, să te duci acolo domnia ta.

— Să mă duc eu acolo ?... Vor să ne omoare pe-amîndoi, ticăloșii ! Cum de s-a lăsat prins ? Cum ? Cum ?

Între timp sosi și poterașul care fusese prins și căruia haiducii îi dăduseră drumul. Boierul îl ascultă încremenit. Poterașul terminase de vorbit, dar Dediu nu spunea nimic. Privea mereu spre el cu ochii holbați și nu-i venea să creadă tot ce-auzea.

— Cum ?... A zis domnișorul să nu-mi pară rău dacă o să moară ? Chiar așa a spus ?

— Așa, boierule.

— Și că să nu mă duc acolo, că ne-omoară pe-amîndoi ?

— Da.

— Mare nenorocire, doamne ! Mare nenorocire ! Dar ticăloșii ce ți-au spus ?

— Ei au spus mai multe, boierule... De-o pildă că au flinte și pistoale să mai omoare o mie de poterași. Și zău că aveau, boierule.

— Lasă flintele și poterașii dracului ! Nu de astea-mi arde mie ! Ce spuneau de domnișor ?

— Păi spuneau că el stă bine acolo unde stă și că-l așteaptă pe taică-su, adică pe domnia ta, ca să-ți spună o vorbă.

— Auzi, netrebnicii ! Aiștea vor să ne mănînce de vii !... Pîncule, rosti el repezit, întorcîndu-se spre locul

unde omul său de încredere ședea îngîndurat, ia poterașii cu tine și, dacă e nevoie, ia tot satul și urcă-te pe munte! Stai de vorbă cu ei, mai ales cu Lisandru, că numai el îmi putea face un asemenea ponos, și întreabă-l ce vrea. Vrea galbeni? Îi dau cîți galbeni vrea, numai să-mi lase feciorul volnic. Vrea o casă și o grădină? I le dau unde vrea el. Vezi, Pîncule, caută și le îndulcește tu inima cum poți! Roagă-i, dacă-i nevoie de rugăciuni, plîngi, dacă-i nevoie de plîns, numai scapă-mi feciorul! Scapă-l, Pîncule!... Dar nu cumva să pornești război cu ei, că mi-l omoară!... dac-o mai fi viu, săracul... Tu cată să-l vezi, Pîncule, și stăi de vorbă cu el... Fă cum crezi că-i mai bine, că eu nu mai știu ce să zic.

Pîncu și cîțiva poterași plecaseră deja, dar Dediu tot mai găsea ceva de spus. Se ținu după ei pînă la poarta cea mare, închinîndu-se aproape în fața lui Pîncu pentru a-l scăpa pe domnișor și, mai ales, pentru a-i face pe haiduci să creadă că el nu poate urca în vîrful muntelui, fiind tare bolnav.

Trimise după aceea pe cineva să-l cheme pe părintele Simion la curte. Cînd acesta veni, îi dădu poruncă să-l pună pe dascăl să tragă clopotele pînă noaptea tîrziu, să afle tot norodul de nenorocirea care s-a abătut asupra boierului, iar părintele să intre în altar și să facă slujbe.

— Roagă-te, părinte!... Roagă-te cum nu te-ai rugat sfinția ta niciodată! Poate s-o îndura dumnezeu de soarta feciorului meu.

Oamenii satului primiră vestea prinderii domnișorului cu destulă durere. Pe domnișor îl cunoșteau prea puțin, însă din cîte-l cunoșteau n-aveau de ce să-i dorească moartea. Nu făcuse nimic rău nimănui și fusese mai mult plecat pe la fel de fel de școli. Inimile lor, care băteau atît de ușor pentru orice necaz, nu puteau înțelege să moară domnișorul pentru o vină a tatălui său. Mai ales femeile începură să se-nchine și să se roage pentru viața lui.

Boierul se duse singur într-o odaie, încolțit tot timpul de cele mai înveninate gînduri. Parcă nu-i venea să creadă că lucrurile s-au petrecut așa și nu altfel.

Soarele era aproape de asfințit și Pîncu abia plecase spre vîrful muntelui. Oricît de repede ar fi mers, mai de vreme de miezul nopții nu putea fi îndărăt.

„Grozav chin, doamne!" murmură Dediu uitîndu-se la o icoană.

Iar vremea se scurgea așa de greu...

„Cine m-a pus pe mine să-mi închid viața în această fundătură sălbatică ?"

Era pentru prima oară cînd Dediu își aducea astfel de învinuiri.

Dangătele clopotelor tot se mai auzeau risipindu-și ecourile în vuietul surd al pîrîului.

„Unde-o fi ajuns oare Pîncu ?" întrebă Dediu încercînd să facă socoteala timpului cît a mers". Trebuie să fie de-acum aproape de hrapă..."

•

Odată cu umbrele nopții ajunse și Pîncu la „Masa tîlharului". Poterașii care ședeau de pază acolo îl primiră ca pe un răsărit de soare. Auzind că vrea să stea de vorbă cu haiducii, nădăjduiau să ajungă la o-nțelegere cu ei încă în acea noapte, pentru a se putea întoarce în sat. Moartea, care pogorîse atît de neîndurătoare asupra tovarășilor lor în Piatra lui Iepure, băgase groaza în fiecare. Din cauza întunericului nu se mai putea vedea bine țancul unde se afla ascunzătoarea haiducilor. Două facle de rășină, așezate în apropierea intrării, luminau poteca ce făcea legătura între „Masa tîlharului" și culmea Hălăucei, pentru a-i înlesni haiducului ce stătea de strajă să vadă mai bine acel drum al groazei. Poterașii nu se zăreau, întrucît se aflau dincolo de perdeaua de brăduți și pini de la marginea poienii.

— Unde-i domnișorul ? întrebă Pîncu la um ajunse.

— Îi cu ei, acolo, în inima muntelui, răspunse cineva.

— L-ați mai văzut de cînd a fost prins ?

— Nu.

— Dar cu haiducii ați mai stat de vorbă ?

— Numai cu plumbii, din cînd în cînd.

— Și altceva n-aveți a-mi spune ?

— Păi... așteptăm și noi poruncile boierului. Numai că de ajuns acolo, la ei, nu cred să poată ajunge cineva vreodată fără voia lor.

Pîncu se apropie cît putu mai mult de „Masa tîlharului", își făcu mîinile pîlnie la gură și strigă :

— Lisandree !... Ieși oleacă afară, să-ți spun o vorbă !

Așteptă o vreme, dar nu primi nici un răspuns.

— Ehei !... Care ești acolo, bre ?... Vreau să stau de vorbă cu voi ! Vin din partea boierului ! strigă Pîncu din nou.

După scurtă vreme se auzi un glas :

— Tu ești, Pîncule ?

— Da ! Cine-ntreabă ?

— Moartea !... Ce cauți aici și ce vrei de la noi ?

— Vreau să stau de vorbă cu Lisandru ori cu domnișorul Vlad !

— Tu nu ești întreg la minte ? Acum noaptea, ți-ai găsit să stai de vorbă ?

— Uite că acum m-a trimis boierul și trebuie neapărat să stau de vorbă cu ei ! Dar tu cine ești ?

— O să-ți arăt eu odată cine-s, n-avea tu grijă !... Ia-ți o faclă și vino singur încoace. Numai fii cu mare băgare de samă, nu cumva să-ți culegem mîine ciolanele din hău !

Cel care vorbise cu Pîncu era Toader.

Pîncu aprinse o faclă de rășină și începu să pășească cu mare grijă pe potecuță, prin unele locuri mergînd mai mult pe brînci. Sălbăticia acelui loc și marginile prăpăs-

tioase îl făceau să nu se uite nici în dreapta, nici în stînga, de frică să nu amețească și să se prăbușească în hău. Ajungînd pe tăpșanul din fața peșterii, se întîlni față-n față cu Toader și Bulai.

— Bună sara ! zise Pîncu acru.

— Fii binevenit la curtea noastră ! îi ură Bulai.

— Lisandru-i aici ? întrebă Pîncu după ce se uită cît mai lung la cei doi, fără să i se pară niciunul cunoscut.

— I-aici. Dar ce vrei de la el ?

— Vreau să-i zic o vorbă numai lui.

— Noi n-avem taine, Pîncule, se auzi glasul încet al lui Lisandru din apropiere. Așa că poți să grăiești fără oprelişti față de toți.

— Tu ești, Lisandre ?... se miră nespus de mult Pîncu uitîndu-se la el. Cu greu îi venea să recunoască în acea umbră de om pe bărbatul voinic și chipeș de altădată, care era Lisandru. Tu ești cu adevărat ?

— Eu îs... Ori nu mă mai cunoști nici tu ?

— Ba acum te cunosc, Lisandre... Dar nu-mi vine să cred că te-ai putut schimba așa de mult.

Se duse la el și-i întinse mîna, apoi se dădu din nou în lături privindu-l fără să-și creadă ochilor. Cîteva clipe nu și-au mai spus nimic. Doar privirile lor se căzneau să se adune din aduceri aminte.

— Hai în bîrlogul nostru, Pîncule... și-om sta oleacă jos, s-audă și domnișorul vorbele noastre.

Intrară în peștera luminată de cîteva opaițuri cu seu. La început Pîncu nu deslușì mare lucru. Pe urmă îi zări rînd pe rînd pe Costea... pe Nicuță... și, culcat pe niște cetină, peste care era așezată o cergă, domnișorul Vlad, cu capul rezemat de perete. Nu mai era legat. Cînd îl zări pe Pîncu nu făcu nici o mișcare. Doar ochii săi mari păreau mai triști și mai întunecoși ca altădată.

— Domnișorule ! strigă Pîncu repezindu-se la el. Ești sănătos ?

Domnișorul își feri ochii de el și rămase la fel de tăcut.

— Răspunde, domnișorule, și nu mă ține pe jeratic! se rugă Pîncu de el. Ți-au făcut vreun rău?

— Ce vrei să-ți spun, bade Pîncule?... Acum nu mai pot să-ți spun nimic... Vezi și dumneata. O vreme m-a omorît rușinea de mine, că m-am lăsat prins în capcana lor, dar acum mă omoară rușinea de alții...

— Nu te-nțeleg, domnișorule. Ai pățit ceva?

— Mă doare sufletul, bade Pîncule... Mai bine mă prăvăleam de pe stînca asta în prăpastie decît să fi auzit ce-am auzit!

— Tot nu pricep, domnișorule... Ți-au făcut ceva rău oamenii ișteа?

— Dacă-i adevărat ce mi-au spus, înseamnă că mi-au făcut un mare rău, pentru care nu-i pot învinui pe ei, și un mare bine... Dar acum nu-ți mai pot spune nimic pînă n-o să aflu adevărul și din gura tatei.

— Boierul îi tare bolnav de mîhnire și de osteneala zbuciumului, domnișorule, și nu poate urca încoace, minți Pîncu.

— Atunci nu mai am nimic de zis.

Și domnișorul întoarse iar capul.

— Ce s-a-ntîmplat, Lisandre?... Ce i-ai spus domnișorului?

— Ia, cîteva fărmături de adevăr, Pîncule... Numai că prea repede s-a lăsat doborît de greutatea lor.

Pîncu nu mai știa ce să creadă. Își purta ochii de la unul la altul, așteptînd vorbe mai deslușite, mai pe-nțelesul său.

— Dar de ce i-ai spus lui asemenea lucruri, Lisandre? ca să-l amărăști degeaba? Ce vină poartă el?

— Tu ai venit să mă judeci pe mine, Pîncule, ori să-l vezi pe el?

— Stai, nu te acri ! Am venit să-l văd pe domnișor și să stăm oleacă noi doi de vorbă... Lisandre, tu nu ești un om rău, te știu prea bine... Ar fi păcat de dumnezeu dacă s-ar mai vărsa sînge-n van.

Domnișorul întoarse deodată capul spre Pîncu, de parcă atunci s-ar fi trezit și întrebă cu glas schimbat :

— Dar ce lucruri nu trebuia să-mi spună mie, bade Pîncule ?

— Ei, și domnia ta... Ia niște lucruri vechi... de care știm numai noi... și care nu mai trebuiau dezgropate mai cu seamă în fața domniei tale.

— Bade Pîncule... cunoști feciorul ista ? întrebă domnișorul arătîndu-l pe Costea, care ședea pe-o buturugă chiar lîngă intrare.

— Pe-aista ?... Cum să nu-l cunosc ?... Și glasul Pîncului scîrții de obidă : îi Costea... cel care i-a dat drumul ucigașului boierului Dionisie... Ehei, dacă-l prindeam atunci...

— Și altceva ce-mi mai poți spune despre el ? Știi al cui fecior este ?

— Păi ce să-ți mai spun, domnișorule ?... Prea multe nu știu despre el și nici al cui fecior o fi. Nu-i de prin părțile noastre. A fost, după cum bine știi, sluga tatălui domniei tale și părea om tare cuminte și la locul lui. Dar uite că dintr-un fecior care ar fi putut ajunge om de omenie, a ajuns... vru să spună hoț, dar se opri.

— Ce-a ajuns, Pîncule, feciorul meu ? întrebă Lisandru.

— Cuum ? sări Pîncu lovindu-se cu capul de tavan. Feciorul tău, Lisandre ?

— Da... și al Ilenei... Feciorul meu, Pîncule, de care n-am știut nimic pînă acum cîteva luni... L-am găsit greu, slugă tocmai la vrăjmașul meu de moarte.

— Mare minune ! zise Pîncu uitîndu-se la Costea. Cum de n-am știut eu, că-l păzeam să facă o asemenea faptă.

— Fapta lui cea mai rea, bade Pîncule, grăi domnișorul, e că nu m-a omorît pe mine acolo, în pădure, cînd m-a prins, ca să nu mai aud ce-am auzit și să nu mai văd ce-am văzut.

— Cum, el te-a prins, domnișorule ?

— El.

— Și domnia ta îl aperi ?

— N-am de ce să-l năpăstuiesc... Omul a făcut ceea ce-aș fi făcut și eu în locul lui. Îi viteaz și are suflet curat. Dacă n-ar fi hotarele astea între noi, altă soartă ar fi potrivită pentru un asemenea om.

Pîncu credea că visează. Schimbarea atît de repede a domnișorului îl punea în grea cumpănă. De viclenie nu-l putea bănui. Însemna că trista poveste a lui Lisandru și Costea, ca și a celorlalți haiduci, pătrunsese adînc în sufletul său, răsturnîndu-i toate credințele. Nu mai știu ce să zică. Totuși trebuia făcut ceva. Să încerce o împăcare între Lisandru și boier ? Asta nu se putea. Dar atunci ce să facă ? Se uită lung la Lisandru care ședea acum pe un prag de piatră, rezemat de perete și-i ceru lui părerea :

— Și-acum ce-i de făcut, Lisandre ?

— Acum îi bine să te duci la curte, răspunse Lisandru și să-i spui boierului că-l așteptăm mîine cu toții aici.

— Boierul nu poate urca muntele, Lisandre, că-i tare bolnav. Ți-a trimis vorbă să-mi spui mie ce vrei în schimbul domnișorului. Dar el nu poate veni, ori ce-ar fi... Crede și tu.

Lisandru dădu semne de mînie.

— Hai cu mine, Pîncule !

Îl trase pe Pîncu de mînă afară, ca pe un copil. Acolo, pe micul tăpșan spînzurat între cer și adîncuri, glasul lui Lisandru părea asemănător cu fîșîitul vîntului prin cetini :

— Pîncule... tu mă știi pe mine... Și cred c-ai auzit destule despre mine ca să nu încerci să-mi vorbești ca unui nărod. Nu mai vreau s-aud minciuna nimănui și mai puțin a Dediului !... Parcă toată viața am așteptat ziua cînd să

dau ochii cu stăpînul tău. Îl vreau aici, în blestemul meu! Vreau să-l judec eu și să-i plătesc cum știu eu pentru fapta sa. Spune-i că-l aștept aici și că dacă nu vine, mîine, la asfințitul soarelui, domnișorul va fi mort!

— Doamne ferește! se îngrozi Pîncu. Lisandre, nu-l omorî pe domnișor, că el n-are nici o vină! Tu ai ce ai cu taică-su. Domnișorul e un biet suflet fără pată. De ce să-ți faci păcat și cu el?

Lisandru părea de neclintit:

— Tu du-te și spune-i Dediului cum ți-am grăit eu și nu mă învăța ce trebuie să fac și ce nu!... După judecata asta vă las... și mă duc. Mă duc la Ileana să-i spun și ei ce-am făcut. Vreau ca domnișorul să fie și el de față la judecată și s-audă cu urechile sale fapta boierului. Să vadă că nu dorul de sîngiuiri și de năpaste cumplite ne-a pus să-l prindem pe el și să-l aducem aici.

— Și-ai să-l omori, Lisandre... pe boier?

Pîncu aștepta cu sufletul la gură răspunsul haiducului.

— Du-te, Pîncule, și spune-i să vină!... Eu n-am zis nici că-l omor, nici că-l las să trăiască. Dar vreau mai întîi să-l judec. Ce-o fi pe urmă, om vedea noi!

Pîncu nu mai spuse nimic. Îl privi pe Lisandru cîteva clipe ca pe un necunoscut, încercîndu-l o amestecătură de obidă, milă și ură, apoi intră din nou în peșteră și se duse lîngă domnișor.

— Nu ți-i foame, boierule?... Ai mîncat ceva?

— Du-te, bade Pîncule, și nu te mai griji de mine, îi răspunse mîhnit domnișorul. N-am nevoie de nimic.

— A mîncat ceva? întrebă Pîncu din nou adresîndu-se haiducilor.

— Numai apă a băut, răspunse Toader. De i-o fi foame, avem noi ce-i da, nu te teme tu!

— Du-te, bade Pîncule, porunci domnișorul necăjit de-atîta vorbă. Și nu mai întreba nimic despre mine!

— Și ce să-i spun boierului?

— Spune-i ce vrei dumneata și să facă cum o crede el!

Se întoarse apoi cu fața în jos și-și îng[illegible] capul în cergă.

Pîncu plecă din peșteră fără să se mai uite la nimeni și ajunse, cu destulă greutate pe culmea Hălăucei, între poterași. Aceștia se strînseră îndată în jurul său.

— Ei, nu-i dau drumul domnișorului ? întrebă unul.

— Nu.

— Și noi ce putem face ?

— De-acum uitați-vă la stele, că de altceva tot nu sînteți în stare, răspunse Pîncu mînios. Oricum, pînă primiți poruncă de la boier nu plecați de-aici !

Le întoarse apoi spatele și porni ducînd cu el, printre brazi și stînci, acea vedenie înspăimîntătoare care nu mai semăna cu Lisandru și cu care șezu de vorbă în gîndurile sale tot drumul pînă la curte, nereușind nici să-l învinuiască, nici să-i dea dreptate. Singurul lucru pe care-l dorea cel mai mult în acea noapte era plecarea sa cît mai grabnică din Boboești, oriunde, la marginea pămîntului, într-un pustiu, numai să nu mai rămînă acolo. Nu-l mai putea suferi nici pe boier, nici pe Lisandru, pe nimeni. Voia s-o ia doar pe Irina și să plece. Dar cum s-o ia așa, pe nepregătite și să plece în lumea largă, lăsîndu-și toată agoniseala lui de-o viață-ntreagă la voia întîmplării ?... Și-apoi, oricum, mai rămăsese în el acel simțămînt al supunerii oarbe, peste care nu putea trece așa ușor.

„Mîine se vor găti toate într-un fel, își făcu singur curaj... Dar ce voi face eu, că va trebui să fiu martor la această judecată amarnică și nu pot suferi năpraznele și ticăloșiile !... Ce se va alege de domnișorul dacă nu se duce acolo boierul ?... Iar dacă se duce Dediu acolo... ce va păți ?... Cine îi mai poate scăpa acum ?... Lisandru și oamenii lui nu pot judeca cu jumătăți de măsură... Doamne, învață-mă ce să fac, să trec peste acest hop !“

Ajunse la curte. Boierul îl aștepta treaz, cu odaia luminată și cu părintele Simion lîngă el. Cînd auzi pașii lui Pîncu se ridică și se repezi nerăbdător înaintea sa.

— Spune-mi ce-mi face băiatul ?... Trăiește ?

— Trăiește, boierule.

— Și nu i-au dat drumul ?

— Nu.

— Dar ce vrea de la mine, omule, ce vrea ? răcni Dediu plin de obidă.

— Nu știu, boierule... Lisandru mi-a zis că dacă pînă mîine seară, la asfințitul soarelui, nu te duci să stai de vorbă cu el, îl omoară pe domnișor.

— Așa a spus ?... Ticălosul și blestematul !... Ciinele !... Vrea să ne omoare pe-amîndoi ! I-am picat în mînă acum și nu ne mai iartă ! Ce să fac, părinte ? Ce să fac, Pîncule ? Da-ți-mi o mînă de-ajutor !

— Eu zic să nu te duci, îl sfătui părintele. Dacă-i vorba de moarte, de ce să vă omoare pe-amîndoi ?

— Oare ?... Tu ce zici, Pîncule ?

— Nu știu, boierule... Mi-i tare greu să dau un sfat.

— Dar tu ce-ai face-n locul meu ?

— Eu m-aș duce, boierule !... Chiar dacă numai o clipită ar trebui să-mi văd copilul și după aceea să mor, tot m-aș duce.

— Dar ne omoară pe-amîndoi, omule, nu-nțelegi ?

— Poate că nu-i vorba numaidecît de moarte, boierule... Pe domnișor n-au de ce să-l omoare, că nu le-a făcut nimic. Or fi ei fără suflet, cum zici domnia ta, dar nu omoară pe nimeni din te miri ce. Poate că domnia ta, stînd mai pe-ndelete de vorbă cu Lisandru acolo, vei reuși altfel să-ntorci lucrurile. Pe cînd stînd la curte, domnișorul ar putea muri.

— Dar el ce-a zis ?

— Cine, domnișorul ?

— Da, el.

— Ce să zică ?... Era tare amărît și nu mai știa ce să zică.

— Cum, n-ai stat de vorbă cu el ?

— Ba am stat, boierule, dar nu mi-a zis decît că să faci cum crezi domnia ta că-i mai bine, că el îi sătul de tot ce-a auzit și-a văzut.

— Cine știe ce i-or fi făcut ticăloșii !

Noaptea se scurgea pe nesimțite. Părintele Simion adormise pe scaun și sforăia de nu mai putea nimeni să spună ceva.

— Pîncule, zise scîrbit Dediu, uitîndu-se la popă, trezește-l și spune-i să se ducă la dracu cît mai repede, să nu-l mai aud !

Se aruncă apoi pe un pat acoperindu-și capul c-o pernă mare, pentru a nu mai vedea și auzi nimic și, mai ales, pentru a se putea sfătui cu el însuși.

*

A doua zi Dediu reuși, călărind alături de părintele Simion, Pîncu și doi străjeri de la curte, să ajungă în vîrful Hălăucei pe cărări mai ocolite, dar mai ușoare pentru cai. Tot drumul nu scoase o vorbă. Mergea cu capul în jos, cu fruntea încruntată și mîinile încremenite pe hățuri. Străjerul care purta calul avu de mai multe ori impresia că e gata-gata să cadă.

Cînd dădu ochii cu poterașii adunați lîngă „Masa tîlharului", le spuse să se îndepărteze din acel loc și să aștepte poruncile sale. Poterașii, fără să-nțeleagă rostul acelei porunci, nu mai șezură pe gînduri și plecară în cealaltă margine a poienii. Dediu coborî apoi de pe cal și se așeză, sfîrșit, pe-o movilă, neluîndu-și ochii de la uriașul de stîncă înconjurat de cer și de adîncuri întunecate.

— Nu mă duc acolo ! gemu el acoperindu-și fața cu mîinile. Să vină să mă omoare aici !... Numai să-mi lase băiatul viu !

Groaza pe care-o trăise în ultimul timp ajunsese acum de nesuportat. Nesomnul și zbuciumul îi săpaseră dîre

adînci pe față. Nu mai păstra din dîrzenia de altădată decît lumina răutăcioasă a ochilor.

— Ce să facem, boierule ? îl întrebă Pîncu înduioșat de starea în care se afla stăpînul său.

— Cheamă-l aici pe Lisandru... Eu acolo nu mă duc !

Pîncu se apropie de potecă și-l strigă pe Lisandru de mai multe ori.

— Ce vrei, Pîncule ? se auzi după o vreme glasul lui Toader.

— Spune-i lui Lisandru că-l cheamă boierul aici, să steie amîndoi de vorbă. Poterașii îs trimiși în altă parte !

— Tu nu ești în toate mințile ? se burzului Toader. Cum să vie acolo Lisandru ? Asta n-o face cît pururea ! Să vie boierul aici, dacă are ceva de spus !

După mai multe încercări neizbutite de a-l face pe Lisandru să vină acolo, boierul se hotărî în cele din urmă să se ducă la Masa tîlharului. Spre uimirea sa, Lisandru se învoi să-l lase să fie însoțit de părintele Simion și de Pîncu. Mai căpătă curaj și ajunse cu bine pe tăpșanul din fața peșterii. Acolo îl așteptau Lisandru și domnișorul, așezați amîndoi pe aceeași prispă de piatră. La început nu-l recunoscu pe Lisandru și ochii săi căutau numai spre domnișor, fericit că-l vede în viață. Domnișonul însă îl privi ca dintr-o mare depărtare, fără să-i rîdă, fără să-i sară în cale ca altădată. Și nu-i spuse nici o vorbă. Răceala din privirile fiului său îl duru mult pe Dediu, dar nu-și arătă supărarea.

Cînd îl recunoscu pe Lisandru tresări puternic și se trase un pas îndărăt. Trupul atît de slăbit al acestuia și fața osoasă, cu pielea vineție, îl înspăimîntară. La început nu știu ce să-i spună și rămase stingherit. Îl fulgerau necontenit ochii pe care-i ținea atît de bine minte, mai ales din ziua cînd cuțitul său fusese gata să-l răpună.

— Te-ai hotărît să vii, boierule ? îl întrebă încet haiducul.

— M-am hotărît, Lisandre ! și în aceeași clipă trupul greoi al Dediului se prăbuși la picioarele haiducului bolborosind : Iartă-mă, Lisandre !... M-ai înfrînt ! Fă ce vrei cu mine, dar lasă-mi feciorul să trăiască ! El n-are nici o vină !

— Ridică-te, boierule !... Nu te osteni să boceşti şi nici să mai umbli cu fățării, că tot n-au la ce-ți folosi !

Dediu rămase însă tot în genunchi.

— Lisandre, toată viața m-a chinuit păcatul pe care l-am făcut cu tine...

— Cu Ileana, boierule ! scrîșni Lisandru.

— N-o mai pomeni pe ea, că mă doare prea cumplit numele ei... Am nădăjduit c-ai să uiți, ori c-ai să te pierzi în ocnă... dar n-a vrut dumnezeu... Mare năpastă mi-a adus mie ceasul acela de nebunie din trecut ! Dar nu mai puteam îndrepta nimic, iar tu te-ai lăsat purtat de ură cum nu puteam eu să bănuiesc... Acum mă ai în mînă și poți face ce vrei cu mine. Spune-mi ce-mi ceri ca să-mi lași feciorul volnic.

Domnișorul se ridică de pe piatră fără să spună o vorbă și dădu să intre în peșteră.

— Nu mai stai, domnișorule ? îl întrebă Lisandru. Ziceai că-ți năpăstuim degeaba părintele. Acum ce mai zici ?

Dar domnișorul nu-i răspunse. Nu se uită la nimeni și intră în peșteră. Îl urmăriră în tăcere atît Lisandru cît și Dediu. Pe fruntea boierului începură să sclipească bobițe mici de sudoare.

— Ridică-te de-acolo, boierule ! Eu nu-s învățat cu închinăciuni ca domnia ta. Stai, dacă ai poftă de stat, unde vrei, că mai avem de vorbit.

— Nu mă fierbe, Lisandre ! se rugă Dediu ridicîndu-se greoi. Spune-mi cum mă pot plăti de tine...

— Nu te mai poți plăti cu nimic, boierule... Nici cu toate averile domniei tale... nici dacă ți-aș lua viața de o

mie de ori ! Fapta cumplită pe care-ai făcut-o n-are plată. Numai răsplată are. Doar o singură vrere mai am și eu, înainte de-a mă duce pe urmele Ilenei.

Dediu deschise ochii mari, așteptînd cu răsuflarea tăiată. Pînă a ajunge acolo își închipuise un altfel de Lisandru. Groaza sălbatică ce-l măcinase ani la rînd se risipise acum, lăsîndu-i un simțămînt nou, care nu-l mai încercase pînă atunci. Se simțea mic și neputincios în fața acestui om și-și aștepta judecata nu ca pentru el, ci ca pentru un alt Dediu, rămas undeva, departe, în urma timpului. Mereu însă un gînd ascuns îi stătea la pîndă. Clipa cea mai grea trecuse. Acum trebuia să-ncerce totul pentru a scăpa totul. Părintele Simion și Pîncu ședeau la marginea tăpșanului, pe o piatră, neclintiți, privind speriați spre cei doi vrăjmași și așteptînd din clipă în clipă răbufnirea urii care mocnise atîția ani în Lisandru.

— N-am ce face cu viața domniei tale... și nici cu a domnișorului, boierule !... Am ostenit așteptînd atîta amar de vreme să-ți pot plăti pentru fapta care-ai făcut-o... Acum nu mai am tăria să-ți vărs sîngele, așa cum trebuia, peste groapa Ilenei, după plănuirea mea.

— Lisandre ! Lisandre ! gemu boierul necrezîndu-si urechilor că va scăpa cu viață.

— Nu boci, boierule ! Nu ți-am grăit așa pentru că am de gînd să-mi fac pomană cu domnia ta !... Așteaptă-mă să gătesc ce am de vorbit ! Pleacă din satul unde-i groapa Ilenei !

— Plec, Lisandre ! se învoi repede Dediu.

— Stai, boierule, că nu așa cum crezi domnia ta... Vei pleca din sat numai după ce nu va mai rămîne piatră pe piatră din curțile domniei tale și din zidurile care le înconjoară...

Dediu tăcu și se uită lung în ochii lui Lisandru speriat de ce urma să mai zică. Lisandru se uita însă în altă parte. Vorbele care urmară fură rostite rar și mai apăsat :

— Și vei încărca din tot ce ai numai o căruță, boierule... Și să nu-ți mai calce piciorul în vecii vecilor pe-acolo !

Fața boierului se schimonosi de spaimă și nedumerire.

— Lisandre !.. Nu mă pedepsi așa de avan! se rugă el. Nu mă pune să-mi dărîm curțile, că-i păcat de asemenea lucru bun, și lasă-mă să-mi încarc măcar zece care. Adică ce grăiesc eu ?... Mai bine îți dau ție zece cinsprezece pungi cu galbeni, Lisandre... și-o casă cu livadă, să ai unde trăi și tu omenește... numai nu mă alunga din sat așa de sărman !

— Eu atîta am avut de zis, boierule !.. Atunci cînd voi auzi c-ai făcut așa cum am grăit eu, domnișorul va fi volnic să meargă unde vrea. De nu, moare și el și mori și domnia ta. Dacă nu de mîna mea, atunci de mîna celor care rămîn după mine !... Și răsplata lor va fi mult mai grea, boierule !

— Lisandre !... Nu poți face asemenea prăpăd din avutul meu, gîndește-te și tu.

— Eu am grăit, boierule și nu-mi mai întorc vorba. Numai după ce vei face lucrul acesta voi avea și eu hodină... Și-o să ai și domnia ta și domnișorul

Dediu șezu puțin în cumpănă. Își dădu seama însă că hotărîrea lui Lisandru nu mai poate fi schimbată pentru nimic în lume. Orice rugăminți și orice i-ar fi juruit nu mai aveau nici o valoare pentru el. Se ridică și voi să mai spună ceva, dar se răzgîndi. Făcu cîțiva pași spre Pîncu, apoi se întoarse neîncrezător :

— Cum pot eu avea credința, Lisandre, că după ce voi face cum zici tu, ai să-mi lași volnic feciorul ?

— Eu nu fac negustorie cu sufletul și cu vorba mea, boierule. Du-te și împlinește tot ce ți-am zis ! Dar numai așa și nu alt fel ! Și ține minte că nu ți-am cerut nimic nici pentru mine, nici pentru tovarășii mei de haiducie. Iar pe domnișor n-am de ce să-l ucid și nici să-l urgisesc dacă faci așa cum ți-am zis. Un om de-al meu va merge

cu domnia ta în sat, să vadă dacă vei împlini totul așa cum am hotărît. Cînd se va întoarce el aici și-mi va spune că-i gata, îl vei vedea pe domnișor lîngă domnia ta. Ne-am înțeles, boierule ?

— Fie cum zici tu, Lisandre... răspunse Dediu cu glasul altuia.

— Și acum, mai vorbi Lisandru, pentru că tot se află lîngă noi părintele și nu mai trebuie să trimet după el în sat, am să-l rog să pecetluiască spusele noastre c-o afurisenie. Și care dintre noi își va călca vorba, să tragă năpastă grea. Părinte, vrei să vii oleacă încoace ? Părintele Simion se apropie nedumerit. Nu te cunosc, părinte, îi spuse Lisandru, măsurîndu-l de sus pînă jos și nici sfinția ta nu mă cunoști pe mine. Dar asta nu însamnă că nu poți face o slujbă pentru boier și pentru mine. Am cu boierul un legămînt. Te rog pe sfinția ta să faci o slujbă de afurisenie pentru cel ce nu-și va împlini legămîntul așa cum a fost făcut și nu altfel.

Părintele se uită uimit la Dediu și așteptă o încuviințare din partea acestuia.

— Fă cum ți-a grăit, părinte, zise Dediu uitîndu-se în pămînt.

Părintele scoase o cruce de lemn dintr-o trăistuță pe care o purta legată de gît, o ridică deasupra capului și începu să murmure o rugă.

— Nu așa, părinte ! se zburli Lisandru. Roagă-te tare, să auzim și noi ! Și zi așa : afurisit să fie în vecii vecilor cel ce-și va călca jurămîntul !... Acum pune mîna pe cruce, boierule, odată cu mine ! Să fie treaba așa cum se cade.

Dediu întinse fără vlagă o mînă mică și moale. Părintele se uită cînd la unul, cînd la altul, apoi începu iar să murmure :

— Doamne, dumnezeul nostru, fă să se pogoare peste acești doi fii ai tăi pacea, împăcarea și...

— Nu așa, părinte, se răsti Lisandru. N-am nevoie de împăcare ! Și așa cum am grăit eu și nu altfel ! Și mai tare, s-auzim cu toții !

— Zic, omule, dar vreau să fie după canoanele bisericii noastre, nu după cele păgîne !

— Atunci zi cum știi sfinția ta, numai să nu uiți ce ți-am spus eu ! Eu altfel nu primesc !

Părintele începu iar :

— Doamne, dumnezeul nostru, fă să se pogoare peste acești fii ai tăi împăcarea și liniștea și alungă din sufletele lor mînia și gîndul morții ! Și dacă vreunul dintre ei va ridica brațul asupra celuilalt cu gînd ucigaș...

— Nu, nu, părinte ! Văd că cu sfinția ta numai dracul se poate înțelege ca lumea ! Nu trebuie să spui așa cum ai spus ! Nu te-am rugat așa ! Vrei sfinția ta să-mi afurisești brațul pe nedrept ?... Păi dacă boierul nu face așa cum ne-am tocmit și-și calcă jurămîntul, brațul meu nu-l va ierta nici în mormînt ! Ori zici cum te-am rugat eu, ori bagă-ți crucea-n traistă !

Părintele se uită chiorîș la Lisandru, apoi își întoarse fața spre Dediu, ca și cum i-ar fi cerșit ceva.

— Fă cum ți-a grăit, părinte și nu te mai frăsui atîta, că mă scoți și pe mine din țîțîni ! se răsti Dediu.

Părintele își plecă fruntea supus și rosti cu glas tare și tremurat :

— Facă-se voia domnului... Afurisit să fie în vecii vecilor cel ce-și va călca jurămîntul de acum ! În numele tatălui, al fiului, și al sfîntului duh, amin.

— Așa, părinte. Să trăiești ! se arătă mulțumit Lisandru. Acum știm amîndoi, boierule, ce-avem de făcut. Nicuță ! strigă Lisandru spre peșteră. Acesta ieși. Te duci cu boierul în sat și faci așa cum ne-am înțeles !

— Așa cum ne-am înțeles, bădie, răspunse Nicuță hotărît și-și puse două pistoale la brîu.

— Vreau să-i spun ceva domnișorului, se rugă Dediu.

— Domnișorule ! îl strigă Lisandru.

Odrasla Dediului ieși în fața peșterii ținînd într-o mînă o bucată de pastramă, iar în cealaltă o turtă de grîu coaptă pe piatră. Se uită spre tatăl său și spre ceilalți, ca și cum ar fi fost obișnuit cu șederea lor acolo. Dediu se apropie de el nevenindu-i să creadă că-l vede mîncînd.

— Cum te simți ?

— Bine, tată, răspunse domnișorul încet.

— N-ai pățit nimic rău ?

— Precum vezi.

— Știi tu... cum să-ți zic.... trebuie să mai stai vreo zi-două aici și pe urmă...

— Știu, tată. Nu-mi purta mie de grijă.

— Să-ți trimit ceva de mîncare ?

— Nu. Am ce-mi trebuie aici și n-o duc rău.

Nu mai spuse nimic și se întoarse în peșteră.

Dediu, Pîncu și părintele Simion plecară ajutați pînă pe Hălăuca de Toader și Bulai. Cum ajunseră acolo toți poterașii se grămădiră în jurul lor cu flintele întinse.

— Plecați de-aici ! răcni Dediu la ei. Strîngeți-vă cu toții grămadă și coborîți în sat cu noi !

Începură apoi să coboare încet, fără să se uite unul la altul. Singurul dintre toți care răsufla ușurat c-a scăpat de o povară uriașă, era Pîncu. Auzise o parte din vorbele pe care și le spuseseră Dediu și Lisandru și-și dădu seama că s-a petrecut ceva cu totul deosebit și neașteptat pentru nimeni. Nu se încumetă să-l întrebe nimic pe Dediu, așteptînd să vorbească el mai întîi. Pînă în sat însă boierul n-a mai spus nimic.

Trecuse de amiază și vremea era destul de frumoasă și călduroasă. Dediu se uită cîteva clipe la soare, apoi îi spuse părintelui Simion :

— Dă poruncă, părinte, să se tragă clopotele, să se strîngă toți oamenii la curte. Tu, flăcăule, zise uitîndu-se cam pieziș la Nicuță, să vii cu noi la curte. Și să nu-ți fie teamă, că nu-ți face nimeni nici un rău.

— N-are de ce să-mi fie teamă, boierule, răspunse acesta sigur pe el. Parcă nu știu eu cum vine vorba ?

Dediu îi spuse apoi lui Pîncu să aibă grijă de poteraşi, pînă-i va chema el să stea de vorbă cu toți. Să-i împartă pe la case, pentru a se ospăta și odihni cum trebuie. Numai să nu cumva să plece vreunul din sat !

— Am înțeles, boierule, răspunse Pîncu fără să bănuiască vreun gînd ascuns.

Cîte unul sau mai mulți deodată, oamenii din sat începură să se adune lîngă curte. Cînd era aproape tot satul adunat, Dediu se urcă pe o buturugă aflată lîngă poartă și le vorbi tuturor :

— Am hotărît să dărîm curțile și zidurile care le înconjoară cît mai repede cu putință. Voi face pomană cu fiecare împărțindu-i cîte ceva din avutul meu. Auzitu-m-ați ?

— Am auzit, boierule ! răspunseră cîteva glasuri parcă nevenindu-le să creadă.

— Cînd vor bate clopotele din nou, să vă văd pe toți aici cu uneltele ce le aveți fiecare, pentru a lucra la năruirea caselor și zidurilor. Cine are nevoie de piatră, lemne, cărămidă, își poate lua cît vrea ! Acum plecați la casele voastre și să faceți așa cum v-am spus !

Pe Nicuță îl trimisese într-o odaie să aștepte acolo. Oricîtă tărie avea flăcăul, tot simțea strîngîndu-l de spate ghearele fricii.

Dediu îl chemă apoi pe părintele Simion și se închiseră amîndoi în altă cameră. Fața Dediului căpătase acum culoarea peretelui. Ochii nu-i mai erau speriați, dar se vedea clocotind în ei o ură mocnită, pe care cu greu și-o putea stăpîni.

— Uite, părinte, ia punga asta cu galbeni pentru osteneala sfinției tale, că n-a fost ușor să urci asemenea munte.

— Bogdaproste, boierule, și să-ți deie dumnezeu sănătate și viață lungă, că bun suflet mai ai ! glăsui bucuros părintele.

— Dar șezi oleacă jos, să-ți mai spun o vorbă.

Se duse la un dulap de unde se întoarse c-o ploscă de rachiu. Umplu două ulcele și se uită cu înțeles în ochii părintelui :

— Bea, părinte ; și să nu-ți deie dumnezeu vreodată vîlvoarea din sufletul meu de acum !... Știi cum clocotește, părinte ?... Vai de capul meu ! Băură amîndoi cu sete și năduf. Ia spune, părinte, poți să-mi faci sfinția ta o slujbă și să mă scapi de legămîntul pe care l-am făcut cu ucigașul cela din munte ?

— Ce legămînt, boierule ? păru tare nedumerit părintele.

— Cumplit legămînt !... Dar n-avem altă portiță... Cum că-mi voi dărîma curțile și zidurile și voi pleca din acest sat numai cu cît încape într-o căruță. Mai bine mă omora !

— Ptiu, drace ! Mare blăstămăție mai aud ! se cruci părintele. Și dacă faci altfel, ce se-ntîmplă ?

— Îmi omoară feciorul, împelițatul.

— Ferească sfîntul ! Și ce te-ai gîndit să faci ?

— Încă nu știu prea bine... Dar nu pot pleca de-aici ca orice nemernic. Cum să-mi risipesc eu tot avutul pe care l-am adunat o viață-ntreagă ? De asta te-ntreb mai întîi : poți să mă dezlegi de jurămîntul ista vrăjmaș ?

— Îmi ceri cam mult, boierule, se codi părintele. Înseamnă să-mi vînd sufletul diavolului. Pentru domnia ta însă o fac și pe asta... Și dacă nu-ți ajută la nimic dezlegarea mea ?

— Cum adică ?

— Păi dacă nu faci cum te-ai înțeles cu el, nu-ți omoară feciorul ?

— Nu-l omoară, că Lisandru nu va ști că n-am făcut chiar așa cum ne-am legat. Mă crezi așa de tanău ?

— Păi haiducul care-a venit cu domnia ta nu trebuie să se-ntoarcă la Lisandru să-i spună ce-ai făcut?

— Ba se va-ntoarce, părinte, cum să nu se-ntoarcă? rîse Dediu. Și-i va spune lui Lisandru c-am făcut așa cum ne-am înțeles.

— Aaaa, se miră părintele înțelegînd unde bate gîndul boierului. Dar crezi domnia ta c-ai să-l cumperi așa de ușor?

— Aurul face minuni, părinte. Nu prea-i ține piept un biet calic ca el. Nu purta grijă asta.

— Și dacă nu vrea?... Aiștea nu-s oameni, ci diavoli, boierule!

— Atunci măcar vitele și oile să le pot lua cu mine și încă vreo cîteva căruțe. De asta vreau să mă dezlegi de legămînt.

În acest timp Nicuță ședea pe laiță și aștepta. O slugă îi aduse cîteva plăcinte și o ulcică cu vin. Nicuță mîncă plăcintele, dar nu se atinse deloc de vin. După puțină vreme veni Pîncu și-l îndrumă spre odaia boierului.

— Șezi jos, flăcăule, îi zise tare blînd boierul... Dar cum de-ai ajuns tu tîlhar, că te văd cumsecade și om de omenie?

— Dar eu nu-s tîlhar, boierule.

— Ba așa vi se spune... Iar măria sa a dat poruncă să fiți trimiși cu toții la ștreang... Numai că pînă la ștreang se mai pot schimba unele lucruri. Dar spune-mi mai întîi cum de-ai ajuns așa.

Nicuță îi povesti totul pe larg.

— Mare necaz și cu grădina ceea, măi băiete, se miră Dediu. Și n-ai vrea să te-ntorci în satul tău?

— Ba aș vrea, cum să nu vreau, boierule. Numai că s-a mîntuit! Nu se mai poate.

— Cine ți-a spus?... Se poate, flăcăule, că-i păcat de tinerețea ta să ți-o pierzi trăind ca sălbaticii. Uite, aș putea vorbi eu cu boierul tău să te ierte și să nu-ți mai ia grădina.

— Mare pomană ți-ai face, boierule. Numai că nu prea cred eu să mă ierte așa ușor boierul acela și să mă lase în voia mea.

— Păi eu îl cunosc bine pe boierul tău, măi băiete, că mi-i neam și-l voi îndemna să te ierte.

— Dar să nu-mi ia grădina boierule !

— Nu ți-o ia că-i dau eu alta mai frumoasă. Numai să fii tu om de înțelegere.

— Adicătelea cum ? întrebă Nicuță bănuitor.

— Păi uite cum zic eu, măi Nicuță : mîine spre seară te-ntorci la Lisandru și-i spui c-am făcut așa cum ne-a fost înțelesul. Aștepți pînă pleacă domnișorul și pe urmă cobori și tu aici și te fac om. Ba îți mai dau și-o pereche de boi, să ai cu ce-ți mai acoperi necazurile.

Nicuță sări de pe scaun și-și făcu cruce :

— Ba, ferit-a sfîntul, boierule ! Asta-i vînzare ! Mai bine mor decît să-mi calc jurămîntul !... O las naibii și de grădină, și de casă, și de viață, dar asta n-o fac ! Cum crezi domnia ta că pot eu să-mi vînd sufletul ? Că nici un blestem nu-i mai mare ca lepădarea jurămîntului.

Și Nicuță-și făcu iar cruce.

Boierul își înecă mînia în suflet și-și întoarse privirile în altă parte. Își dădu seama că orice încercare cu un asemenea prostănac e sortită pierzaniei. Încercă să surîdă, dar nu-i reuși decît un rînjet mînios. Se apropie de Nicuță și-l bătu prietenos pe umăr :

— Ei, bată-te să te bată, flăcăule !... Dar cum ți-ai închipuit tu că vreau cu adevărat să te fac să-ți calci jurămîntul ? Așa om mă crezi tu pe mine ? Am cercat și eu să văd ce fel de minte ai și dacă se poate bizui cineva pe tine, ca să știu să-i zic boierului tău. Acum du-te în odaia ta și așteaptă.

— Numai că eu nu vreau să mai rămîn la curte boierule ! Merg în sat, că oi găsi eu unde să stau. E mai bine și pentru mine și pentru domnia ta.

Dediu șezu puțin în cumpănă, apoi zise a lehamite :

— Du-te unde vrei și fă ce vrei, flăcăule!

După plecarea lui Nicuță răsări de după o ușă părîntele Simion, roșu la față de băutură, dar mai ales de ciudă.

— Nu-i nimic de făcut cu asemenea oameni, boierule! Degeaba te-am dezlegat eu de jurămînt.

— Ba, nu degeaba, părinte, scrîșni Dediu. Am să joc acum cum îmi cîntă ei, dar nu mă las pînă nu-i omor pe fiecare cu mîna mea! Dau pînă la ultimul galben după ce plec de-aici, dar tot nu mă las pînă nu-i prind!

*

Încă din acea zi, spre seară și în ziua următoare, din zori, toți oamenii din sat începură să lucreze fără zăbavă la dărîmarea curților și zidurilor. Niciodată nu fuseseră oamenii mai veseli ca atunci, deși nu prea știau ei bine de ce face boierul asemenea lucru.

Dediu încărcase într-o căruță mare mai multe lăzi în care pusese mai ales odoarele, argintăria, aurul și alte lucruri de preț de care nu se putuse despărți. Mai trimise la cîțiva oameni de încredere cîteva lăzi, covoare, așternuturi, iar lucrurile mărunte și de care nu prea avea nevoie le dărui oamenilor din sat împreună cu grîul și porumbul din magazii. Privi o vreme cum i se dărîmă casele, apoi nu mai putu răbda și se adăposti în casa Pîncului, așteptînd ca oamenii să-i împlinească poruncile.

Ultimele raze de soare din acea zi străbăteau cu greu prin norii de praf ridicați din ruine. Casele fură dărîmate mai ușor. În schimb zidurile care înconjurau curtea dădură mult de furcă oamenilor. Mai rămăsese o parte destul de mare pentru a doua zi. Toată noaptea aceea oamenii cărară la casele lor lemnăria scoasă din dărîmături și alte lucruri pe care le mai găsiră acolo.

Irina nu știu nimic ce se petrece, pînă seara. Fusese plecată cu mătușa ei pînă la piua din Gura Izvorului cu niște sumani. Cînd se întoarse și văzu în locul curților de

altădată mormane de pietre și bîrne și pe toți oameni din sat lucrînd cu atîta zor, nu mai știa ce să creadă. Se feri să întrebe pe cineva și grăbi pasul spre casă. Înainte de-a ajunge însă, dădu cu ochii de Nicuță, care tocmai voia să intre în ograda Pîncului să-i spună cîteva vorbe boierului.

— Ce cauți aici, bădie ? întrebă ea cu teamă.

— Am o treabă cu boierul, răspunse Nicuță mohorît.

— Păi aici nu stă nici un boier. Caută-l la curte.

— Ba acum stă aici... cît o mai sta.

În clipa aceea scoase capul pe ușă Pîncu.

— Intră în casă, Irina ! o chemă el.

— Tată, ce se-ntîmplă la curte ?

— Precum vezi, fata mea. Ca să-și poată scăpa feciorul din mîinile haiducilor, boierul a făcut legămînt cu Lisandru să-și dărîme curțile și să plece din sat.

Irina se clătină de uimire.

— Și pleacă ?

— Pleacă.

— Și cu haiducii ce-o să facă ?

— Ce pot eu ști ?

— Dar omul care-a intrat acum în ogradă, cine-i ?

— Îi haiduc, trimis aici de Lisandru, să vadă dacă boierul nu-și calcă legămîntul.

Irina nu mai așteptă alte vorbe. Intră în casă, lăsă pe-o laiță legătura cu sumani și așteptă lîngă poartă ieșirea haiducului. Porni, alături de el, pe drum, fără s-o vadă tatăl ei.

— Bădie, vreau să te-ntreb o vorbă, zise ea temătoare.

— Întreabă-mă, că nu plătesc nimănui dijmă pe voroave.

— Vii de la haiduci ?

— Dar de ce mă-ntrebi ?

— Așa... Știu și eu pe unul dintre ei.

— Pe care ?

— Pe Costea.

— Îîî, bată-te să te bată, de fată frumoasă ! Tu eşti fata cu legătura de care rîdeau ceilalţi ? Cum să nu-l cunosc tocmai pe el ?

— Şi unde-i el acum ?

— A rămas acolo, în munte, să aibă grijă de domnişor.

— Dar el nu coboară-n sat ?

— Apoi cine mai ştie ?... Cum i-o hotărî taică-su.

— Dar cine-i taică-su ? făcu Irina ochii mari.

— Nu ştii ?... Îi Lisandru, căpetenia noastră.

— Lisandru ? ?

Irina se opri şi rămase fără grai. Se mai uită o clipă la Nicuţă, ca şi cum n-ar fi auzit bine, apoi se întoarse în fugă spre casă. Intră în odaia ei şi se aruncă pe laiţă zguduită de hohote de plîns. Pîncu îi auzi plînsul şi veni numaidecît la căpătîiul ei. Reuşi cu greu s-o domolească, deşi toate întrebările sale rămaseră fără răspuns. Într-un tîrziu Irina se ridică de pe laiţă.

— Tată, începu ea încet, uitîndu-se în pămînt, eu mă duc la mănăstire... Nu mai am la ce trăi pe lume !

Pîncu se trase îndărăt, de parcă s-ar fi speriat de-o sălbăticiune şi întrebă răstit :

— Ce-i cu tine, fată hăi ?... De unde ţi-au răsărit asemenea gînduri năstrușnice ?

— Nu-i nimic, tată... Dar să ştii că nu-mi mai întorc vorba nici dacă mă omori ! Plec acolo unde-am spus ! Şi dacă-mi spuneai mai de mult că flăcăul acela, Costea, îi feciorul lui Lisandru, plecam de-atunci la mănăstire.

Şi începu iar să plîngă. Pîncu simţi că-i tremură pămîntul sub picioare. Abia acum îşi dădu seama cu adevărat că dragostea Irinei pentru Costea nu-i şagă. O mîngîie pe cap şi-i spuse năduşit de mîhnire :

— Ia-ţi gîndul de la el, fata mea !... El îi dintr-o altă lume, pe care tu n-o poţi înţelege şi de care trebuie să fugi... Îi un biet om blăstămat de soartă, care nu se mai poate întoarce între oameni... Dar tu nu te mai gîndi la mănăstire, ca o proastă, că nu vreau să te văd îngropată

de vie acolo. Peste puțină vreme o să plecăm și noi de-aici din sat și-ai să-ți găsești și tu un om pe măsură cu care să te măriți.

— Tată, dumneata știi că nu ți-am spus nici o minciună de cînd îs pe lume și nici acum n-am să-ți spun. Eu alți oameni dragi pe pămînt n-am în afară de tine și de... Costea. Numai năpasta mi l-a scos în cale, tată. Dar de cînd l-am văzut, eu nu mai am hodină... Și eu cu alt bărbat nu mă mărit, tată, nici dacă mă arde cu lumînarea... Dacă ții la mine, du-mă la mănăstire și mai fericită am să fiu. Altfel să știi că-mi fac sama !

— Nu grăi fără judecată ! Doar n-a intrat lumea-n sac ! Lasă și tu să mai treacă cîteva zile și pe urmă om vedea noi. Dar nu mai boci degeaba, că tot nimic nu-nțelegi !

Pîncu plecă din odaie îmbătrînit cu cîțiva ani față de cum intrase.

În ziua următoare oamenii se apucară iar de lucru și către amiază reușiră să termine tot ce aveau de făcut. Din frumoasele curți de altădată nu mai erau acum decît grămezi uriașe de pietre și putregaiuri.

Boierul dădu pe ascuns porunci ciobanilor și văcarilor să mîie turmele de oi și vite către moșia sa de la Hîrlău. Nicuță însă prinse de veste și se duse întins la boier :

— Boierule, cum a fost vorba ? Unde vrei să mîi oile și vitele ?

— Care oi și care vite, flăcăule ? se miră Dediu.

— Păi cele ale domniei tale. De ce-ai dat poruncă să fie trimise la Hîrlău ?

Dediu strînse pumnii și-n clipa aceea simți o pornire năvalnică să se repeadă la prostănacul din fața sa și să-l strivească sub muntele de mînie care-i crescuse în suflet. Se stăpîni cu greu.

— Nu le-am trimis nicăieri, flăcăule... Îs aici, lîngă sat. Cînd mi-oi vedea feciorul, le-oi spune oamenilor să pună stăpînire pe ele. Acum ai înțeles ?

— Apoi nu așa a fost vorba, boierule. Cheamă-ți turmele înapoi dacă-s cumva pornite și dă-le oamenilor cît văd eu ! Altfel nu urc muntele cu vorbă bună pentru domnișor.

— Bine, flăcăule... Dacă așa ți-i voia, oi juca și cum îmi cînți tu.

Îl strigă pe Pîncu și-i porunci să aducă toate turmele și herghelia în sat, pentru a le împărți oamenilor.

— Și numai c-o căruță a fost vorba să pleci din sat, boierule. Așa să faci, că altmintrelea se schimbă lucrurile. Jurămîntu-i jurămînt !

Boierul tăcu și-și făcu drum în altă parte. După aceea chemă iar toți oamenii din sat și le spuse :

— Oameni buni ! Am două turme de oi, pe care le știți cu toții, patruzeci de capete de vite...

— Cinzeci și două, boierule, îl îndreptă Nicuță, care se afla pe-aproape.

— Nu toate-s mari, flăcăule !... Știu eu ce spun. Ziceam că am patruzeci de capete de vite mari și zece sau douăsprezece mai mici, precum și douăzeci și cinci de cai de prăsilă...

— Treizeci și cinci, boierule ! se auzi iar glasul lui Nicuță.

— Șase îs caii de la trăsura mea, flăcăule ! N-a spus nimeni că trebuie să trag eu în locul lor ! Iar patru îs cai de călărie ! Și pe aceștia trebuie să-i iau !

— Nu, boierule ! se împotrivi Nicuță. Ajung doi cai la trăsură și unul pentru călărie. Ceilalți, adică treizeci și doi, trebuie dați oamenilor. Așa a fost înțelegerea.

Boierul își mușcă buza de jos și dădu din cap mormăind ceva. Apoi strigă iar spre oameni :

— Vă las totul vouă, pomană din partea mea ! O să vă împartă la fiecare părintele Simion și cu Pîncu începînd de-acum.

— Bogdaproste, boierule !

— Să trăiești !

— Să fii sănătos ! răsunară glasurile mulțimii.

— Acum ești mulțumit, flăcăule ? scrîșni Dediu spre Nicuță.

— Mulțămit, boierule... Numai să fie-așa și nu altfel. Și să știi domnia ta că noi mai avem și alți oameni prin satele astea care or să ne spună dacă nu cumva îți calci vorba după ce plec eu. Și să mai știi domnia ta că, dacă faci altmintrelea, noi te-om găsi și-n gaură de șarpe ! Așa mi-a spus bădia Lisandru să-ți las vorbă.

— Bine, flăcăule, rosti Dediu fără vlagă. Acum du-te și spune-i lui Lisandru să-i deie drumul domnișorului ca să putem pleca din pustia asta. Dar să țineți voi minte, că dumnezeu nu bate cu parul !

— Asta o știu de mult, boierule ! Numai că se potrivește și pentru domnia ta și-acum o simți prea bine. Iar de plecat nu pot pleca pînă nu văd totul împlinit cum se cuvine.

Dediu nu mai spuse nimic. Așteptă, împreună cu tot satul, sosirea turmelor și hergheliei și porunci să se facă împărțirea lor la oameni. Îndată după aceea Nicuță se pierdu în umbra brazilor. Dediu se duse în odaia lui din casa Pîncului și se întinse, tremurînd de mînie, pe un pat. O vreme nu mai vorbi nici cu Pîncu.

Începuse să însereze cînd Nicuță ajunse la „Masa tîlharului". Tot drumul nu întîlni nici țipenie de om. Cum intră în peșteră, se duse întins spre Costea.

— Măi Costea, frumoasă-i fata ceea a Pîncului !... Și tare m-a mai întrebat de tine !

Costea își ascunse ochii și simți cum tot muntele se ridică cu el în slava cerului.

— Îi gata, bădie Lisandre, spuse Nicuță după aceea răsuflînd ușurat.

— Așa cum am grăit, Nicuță ?

— Așa, bădie. Jurămîntu-i sfînt!

Lisandru se lăsă moale pe un prag de piatră.

— Domnișorule... du-te la treburile domniei tale... și să ne ierți, dacă poți, de toate cîte s-au petrecut, spuse el cu glas tremurat, uitîndu-se pentru prima oară după atîția ani cu ochi blînzi la un boier.

— Eu n-am de ce să vă iert ori să vă învinuiesc, oameni buni... Ați făcut și voi cum v-au îndemnat cugetele și inimile voastre de oameni sărmani. Dar mi-i martor cel de sus că ați făcut bine așa cum ați făcut și mie îmi veți rămîne dragi pînă voi închide ochii, orice s-ar întîmpla. Și dacă vreodată veți mai avea de tras asemenea ponoase din partea oricui, nu uitați că mai trăiesc și eu pe lumea asta și veniți la mine, la Iași. Acum în toată țara Moldovei încep să se schimbe treburile spre binele tuturor. Cît mi-o sta în putere, o să fiu de partea voastră.

Strînse apoi mîinile haiducilor și-l rugă pe Costea să-l ducă pînă pe culmea Hălăucei.

— Nu pleca în pragul nopții, boierule, îi spuse Costea. Locuri primejdioase sînt peste tot, nu numai aici. Rămîi pînă dimineață. Și-apoi pădurea-i întunecoasă și plină toată de hățișuri. Te poți rătăci ușor. Te-oi duce eu, dimineață, pînă aproape de sat.

Spre mirarea tuturor, domnișorul se învoi. Rămase acolo peste noapte, iar în zori se sculă primul, se spălă puțin pe ochi și porni alături de Costea. Pînă să ajungă la marginea poienii, unde făcea de strajă Bulai, vorbiră mai multe.

— De-acum nu mai veni cu mine, Costea, îi spuse domnișorul cînd ajunseră în poiană. Știu cum să mă descurc. Aș mai vrea însă să-ți spun ceva : întoarce-te-n lume și vezi-ți de rosturile tale. Nu mai haiduci, că-ți îngropi viața fără rost. De-acum lumea începe să se schimbe peste tot și va veni odată dreptatea și pentru cei năpăstuiți ca voi. Cînd te vei hotărî, cată-mă la Iași, așa cum am grăit. Și n-o să-ți pară rău.

Strînse iar mîna lui Costea și porni cît putu de repede spre sat.

Costea îl mai urmări o vreme, pînă-l pierdu într-o vale, apoi vru să se-ntoarcă la peșteră. Printre brazi însă, în altă parte a poienii, i se păru că vede mișcîndu-se niște umbre. Nu se gîndi la nimic rău și porni încet pe potecuță. Nu făcu decît cîțiva pași și auzi deodată mai multe detunături. Plumbii trecură șuierînd pe lîngă el. Îl strigă pe Bulai și o luară amîndoi la fugă spre peșteră, fără să priceapă ce se-ntîmplă. Ceilalți haiduci, auzind împușcăturile, ieșiră afară și rămaseră încremeniți. Chiar la marginea potecii înguste erau adunați numeroși poterași închizîndu-le drumul. Unul dintre ei se ridică pe-o movilă și strigă :

— Dați-vă prinși, bre, că altfel vă omorîm pe toți ! De-acum nu mai aveți nici o scăpare !

Toader duse flinta la ochi și trase, doborîndu-l.

Pe fața lui Lisandru căzu un văl întunecat.

— Și-a călcat jurămîntul, netrebnicul ! Cum de l-am crezut ?... Iar tu, Nicuță, cum ai împlinit porunca mea ?

Acesta înjură de cîteva ori răgușit de mînie, apoi zise :

— Eu nu te-am mințit, bade Lisandre ! Totul s-a împlinit așa cum ai zis dumneata. Numai de poterași n-am știut nimic. Credeam c-au plecat din sat. Mă crezi, bădie ?

— De-acum, ori te-oi crede, ori nu te-oi crede, tot una-i.

Flintele poterașilor începură să clămpănească tot mai des. Încă unul dintre ei, care încercă să pună piciorul pe potecă, se prăbuși lovit de plumbii haiducilor. Ceilalți se ascunseră în dosul stîncilor și movilelor și nu mai încercară să se apropie.

•

Domnișorul ajunse în sat fără să-i poată da prin gînd ce rost aveau împușcăturile care răsunau în vîrful muntelui. Își închipui că astfel sărbătoresc haiducii bucuria

izbînzii lor. Nu se uită prea mult la dărîmăturile curții și porni, însoțit de cîțiva oameni, spre casa Pîncului, unde i se spusese că se adăpostește boierul. Cum îl zări, Dediu îi sări înainte cu brațele deschise :

— Băietul tatei !... Nu credeam să te mai văd viu ! Ți-au făcut mult rău ticăloșii aceia ?

— N-am nimic, tată. Bine că s-a terminat așa. Acum trebuie să plec neîntîrziat la Iași. Am treabă grabnică la măria sa. Poterașii au plecat de mult ?

— Păi... începu Dediu nehotărît, au plecat... Au plecat cu toții. Or fi de-acum ajunși la Tîrgu-Neamț.

— Atunci rămîi cu bine. Ne-om mai vedea la Hîrlău, ori cînd vii la Iași.

Încălecă, dădu pinteni calului și se pierdu îndată după o cotitură.

Dediu clătină amărît capul și pricepu că s-a petrecut ceva deosebit cu feciorul său.

Soarele răsărise de puțină vreme și toată culmea Hălăucei se acoperise cu o broboadă sîngerie. În afară de Grigore, care ședea la pîndă după o stîncă, avînd lîngă el mai multe flinte și pistoale, pentru a nu lăsa nici un poteraș să se apropie de potecă, ceilalți haiduci se strînseră grămadă lîngă intrarea în peșteră să țină sfat. Porunca lui Lisandru nu se împlinise decît în parte. Chiar dacă boierul își dărîmase curțile și se hotărîse să plece din sat, lăsase în urma sa poterașii pentru a-i prinde sau ucide pe haiduci. Ce puteau face ?... Poterașii n-aveau cum ajunge la ei, pentru că pe potecă nu putea păși un singur om, nu mai mulți deodată. În acest fel, cine ar fi îndrăznit s-o facă era sortit morții. Dar cît puteau ei răbda așa ? Încă patru-cinci zile, cît mai aveau apă în ciuveie. Pe urmă... Să se dea prinși nu se putea cu nici un chip, deoarece îi așteptau pe toți streangurile ori ocnele. Lisandru

nu se mai gîndea la el. El oricum nu mai avea mult de trăit. Îl măcina însă cumplit soarta lui Costea şi a celorlalţi. Să încerce să coboare în adîncuri cu funiile ? De-acolo le-ar fi uşor să scape. Numai că funiile pe care le aveau nu puteau ajunge pînă jos. Sfatul lor nu le aduse nici o rază de lumină.

Ziua trecu brăzdată de zbuciumul fiecăruia şi, din cînd în cînd, de pocnetele flintelor poteraşilor.

— Tată, spuse Costea după o vreme, mai avem atîtea cergi şi lăicere. Ce-ar fi dacă am scoate aţele din ele să le împletim în funii groase ? Pe urmă le legăm de celelalte şi poate...

Spusele lui Costea dădură nădejdi noi tuturor şi numaidecît se apucară de treabă. Pînă noaptea, tîrziu, reuşiră să împletească mai multe funii, pe care le legară una de alta. Le încercară pe toate şi văzură că ţin. Legară un capăt de o stîncă şi dădură drumul uriaşului ghem pe lîngă peretele de stîncă. Pe timpul nopţii aprinseră facle mari de răşină pentru a lumina poteca spre poteraşi. Se ospătară apoi şi dormiră pe rînd, pentru a fi odihniţi înainte de-a face marea încercare.

Noaptea se scurse fără alte necazuri.

Cînd se iviră zorii se hotărîră să coboare. Primul care urma să încerce tăria şi lungimea funiei, coborînd în prăpastie, fu Nicuţă. Îşi făcu cruce, se prinse de funie şi începu să coboare. Dacă ajungea cu bine, trebuia să şuiere de trei ori. De s-ar fi întîmplat să n-ajungă funia, trebuia să se oprească pe o margine de stîncă şi să şuiere numai de două ori, pentru a le da de ştire haiducilor să mai împletească alte funii. Nicuţă coborî destul de uşor. Îl ajuta tinereţea şi forţa mîinilor. Nu după multă vreme se auziră trei şuieraturi.

— Îi bine, zise mulţumit Lisandru. Poate ne ajută cel de sus să scăpăm şi de nevoia asta.

Între timp poteraşii pregătiseră, din bîrne de brad, un fel de pavăză cît un stat de om şi încercau să se apropie

la adăpostul ei pe potecă. Al doilea coborî Toader. Acestuia însă nu i se vindecase încă bine rana de la umăr și cobora destul de greu. Poterașii începură acum să tragă tot mai des cu flintele și pistoalele, pentru a-i împiedica pe haiduci să le năruie în vreun fel pavăza lîngă care înaintau. Greutatea lemnului verde însă și primejdia de la orice pas îi împiedicau să se apropie prea ușor.

Nu răsunaseră încă șuierăturile lui Toader, cînd fu îndemnat și Bulai să coboare. Grigore și Costea se hotărîră în taină să rămînă ultimii. Costea pentru că era cel mai tînăr și mult mai ușor în mișcări decît toți ceilalți, iar Grigore se repezea totdeauna să fie primul la cele mai grele încercări, spunînd că pentru el tot nu mai are nici un rost viața. Schimburile de plumbi dintre haiduci și poterași erau acum din ce în ce mai dese. Mai ales poterașii trăgeau mereu.

— Tată, acum du-te dumneata, îi spuse Costea lui Lisandru după ce se auziră șuierăturile lui Bulai.

— Nu, Costică, se împotrivi acesta. Eu rămîn la urmă. Du-te tu !

— Nici să n-aud, tată ! Oi coborî și eu la vremea mea. Mai întîi vreau să te văd pe dumneata scăpat.

Lisandru nu mai șezu pe gînduri. Se întoarse și-și îmbrățișă feciorul privindu-l cu o tristețe nespusă.

— Ai grijă, Costică !... Ai mare grijă ! Că n-aș mai putea avea liniște nici în groapă dacă...

— Coboară, tată, că se apropie ! strigă Costea trăgînd iar cu flinta.

Pavăza, după care se ascundeau unul după altul poterașii, era acum aproape, aproape.

Nu trecuse mult de cînd începuse să coboare Lisandru și deodată răsună un răcnet prelung :

— Costicăăă !...

Era ultimul strigăt al lui Lisandru. Costea se întoarse ars și gemu mușcîndu-și buzele. Pricepu nenorocirea care se întîmplase, dar nu mai putea face nimic.

— Coboară și dumneata, bade Grigore ! strigă Costea pentru a-și ascunde tulburarea ce pusese stăpînire pe el.

Grigore, îngrozit de strigătul auzit, se agăță de funie și începu să coboare cît putea mai repede strigîndu-i și lui Costea să-l urmeze.

Răsunetul lui Lisandru fusese însă auzit și de poteraşi. Înțelesese îndată ce urmăresc haiducii și mai mulți dintre ei primiră poruncă să coboare prin locuri mai puțin primejdioase pînă la poalele stîncii.

Nu mai aşteptă nici Costea șuierăturile lui Grigore și se agăță de funie după ce descărcă toate flintele care mai erau încarcate în acea movilă mișcătoare.

Înainte de-a ajunge jos, zări cîțiva poteraşi alergînd spre locul unde urma el să coboare. Lîngă o stîncă văzu trupul zdrobit al lui Lisandru. Nicuță, Toader, Grigore și Bulai reușiseră pe semne să scape de poteră, întrucît nu se zăreau nicăieri.

Costea coborî ultima parte a stîncii cu ochii în lacrimi. Nu mai încercă să se lupte cu nimeni, dîndu-și seama că orice zbatere de acest fel ar fi zadarnică.

— Lăsați-mă oleacă ! strigă el la poteraşii care încercau să-i lege mîinile. Vreau să-mi iau rămas bun de la tata !

Se apropie de trupul fără viață al lui Lisandru, își scoase cușma și stătu așa o vreme. Poteraşii făcură cerc în jurul său, dar nu se apropiară prea mult. Printre ei se afla și Timofte, cel căruia îi dăduse drumul din peșteră după ce fusese prins.

— N-am să te las aici, tată... daco-i mai trăi... zise el încet. Te-oi duce alături de mama și n-am să-l iert niciodată pe ticălosul care te-a omorît și pe tine !

Întinse apoi brațele poteraşilor pentru a i le lega.

— Cine mai este sus ? întrebă un poteraș.

— Vîntul, răspunse Costea și se lăsă dus de oamenii stăpînirii.

Irina află de prinderea lui Costea chiar în aceeași zi, de la poterașii care coborîseră în sat să-i dea de știre Dediului despre fapta lor. Nu spuse nimănui nici o vorbă și se închise singură într-o odaie. Nu-l văzuse pe Costea, întrucît poterașii părăsiseră satul destul de repede ducîndu-l cu ei și pe flăcăul prins.

Dediu lăsă răspuns în sat că se va întoarce să-și ia și celelalte lucruri. Mai dădu porunci ciobanilor și văcarilor să strîngă turmele la un loc și să le pornească spre moșia lui de la Hîrlău. Oricum, în satul acela nu mai voia să locuiască. Oamenii însă hotărîră să nu mai dea îndărăt nimic și dosiră cît putură mai bine multe din vitele și lucrurile boierului.

În vatra Pipirigului trăsura Dediului fu oprită de doi oameni din Plotunu.

— Boierule, îngăduie să-ți spunem și noi o vorbă, se rugară ei.

— Ce mai vreți ? întrebă el răstit.

— Noi nu vrem nimic, boierule. Dar îți trimit vorbă niște haiduci de care știi domnia ta, că ai făcut tare rău că ți-ai călcat legămîntul ! Mare păcat, boierule !... Și jurămîntul călcat aduce după el moarte groaznică. Așa-i de cînd lumea...

— Duceți-vă dracului ! răcni Dediu și porunci omului de pe capră să mîie fără să mai oprească pînă la mănăstire.

Voia s-ajungă cît mai repede la stăreție pentru a se pune la adăpost. Tot drumul se uita în jur cu spaima omului urmărit, deși avea mai multe străji alături.

*

Din clipa în care Irina se închisese singură în odaie nu se mai opri din plîns. Zadarnic încercă de mai multe ori mătușă-sa să intre la ea. Ușa nu voia să se deschidă. Se duse întinsă la Pîncu, pe care-l găsi ciondănindu-se cu

niște oameni care nu voiau să dea îndărăt caii boierului. Acesta porni grabnic spre casă și, neputînd deschide ușa, intră cu multă greutate prin fereastra îngustă. Nu reuși însă s-o ogoiască cu nici un chip. Toate rugămințile și strigătele sale mînioase se loveau ca de un zid.

— Nu te mai gîndi la el, fată zăludă ce ești !... De-acum ocna-l mănîncă ! Cine l-a pus să nu-și vadă de treaba lui și să se înhăiteze cu niște ucigași ?

Irina însă nu auzea și nu voia să-nțeleagă nimic. Văzînd că nu poate altfel s-o liniștească și, dîndu-și seama că în felul acela Irina ar putea face o prostie pe care să n-o mai poată îndrepta nimeni, Pîncu se hotărî să meargă pe altă cale.

— Nu mai plînge, fată hăi !... Costea n-a murit și nici nu poate muri pentru vina pe care-o are. Am să mă duc la boier, dacă nu se poate altfel și voi încerca să-l scap. Dar tu trebuie să știi că nu te poți mărita cu un om ca el nici dacă mor eu !

— Nu vreau să mă mărit cu nimeni, tată !... Mă duc la mănăstire, așa cum ți-am grăit. Dar înainte de-a mă duce acolo, vreau să-l știu pe Costea slobod. Atîta vreau ! Și dacă poți face dumneata minunea asta, n-ai să mă mai vezi plîngînd niciodată !

Pîncu dădu din cap înmărmurit. Nu se așteptase la asemenea cumpănă pentru el și mai ales pentru fata lui. Nădăjduise tot timpul s-o poată îndepărta de asemenea gînduri, dar Irina se cufunda din ce în ce mai tare în apele întunecate ale durerii.

Îndată încălecă și porni galop spre Mănăstirea Neamț, unde știa că s-a oprit boierul pentru a da socoteala dărilor înainte de-a porni spre Hîrlău.

Îl găsi pe Dediu ieșind de la stăreție.

— Ce-i cu tine, Pîncule ? întrebă el nedumerit. Ori te-ai răzgîndit cumva ?

Pîncu nu se-nvoise să meargă cu Dediu la Hîrlău, să fie și pe mai departe omul lui de încredere, spunînd că

vrea să rămînă în satul lui. Se descoperi în fața boierului, îi sărută mîna și-l vorbi cu glas rugător :

— Boierule... fac tot ce zici domnia ta... Nu știu cum să-ți spun ca să poți pricepe... Merg unde vrei și nu te mai părăsesc niciodată, numai înțelege-mă și domnia ta și ajută-mă !

— Dar ce s-a-ntîmplat ? Te-a călcat cumva și pe tine vreun hoț ?

— Ba nu, boierule... Dar vezi domnia ta... îs tare necăjit cu...

— Cu ce, Pîncule ?

— Cu... Boierule... scapă-l pe Costea din mîinile poterașilor ! Îmi faci un mare bine ! Eu...

— Pîncule, căscă Dediu ochii mari, neștiind ce să creadă, tu vorbești ca un om sănătos, ori ca unul cu mintea beteagă ?

— Ba grăiesc cu-adevăr, boierule ! Vai de capul meu ! Scapă-l și fac tot ce zici domnia ta !

— Ai intrat și tu în haita lor, Pîncule ? vorbi răgușit de mînie Dediu. Aud eu bine ce-mi spui, ori ce-i cu tine ?

— N-am intrat în nici o haită, boierule, dar...

— Atunci de ce vrei să-l scapi ?... Ca să aibă cine împlînta cuțitul în mine ?... Ori de ce ? ?

— Ferească dumnezeu, boierule ! Nu de asta !... Mă rog domniei tale scapă-l, că...

— Pleacă ! urlă ieșit din minți Dediu. Să piei din fața mea dacă te-ai înhăitat cu asemenea ucigași și te-a apucat mila de ei !

— Îi alta treaba, boierule, îți jur !

— Pleacă !... Și să nu te mai văd cît oi trăi !

Dediu îi întoarse spatele și porni mormăind vorbe cumplite asupra lui și a celor ce l-au alungat din sat.

Pîncu rămase în același loc, cu căciula-n mînă, răsunîndu-i tot timpul în urechi plînsul Irinei.

— Avană hiară, doamne ! rosti prima oară Pîncu asemenea vorbe pentru stăpînul său.

Încălecă și plecă din ograda mănăstirii chinuit de gînduri. Tot drumul pînă-n pădurea Branișlei nu fu în stare să ia nici o hotărîre. Cum să se-ntoarcă la Irina cu asemenea zestre de amar ?... Ce-o să-i spună ? Cînd ajunse la răscrucea de unde începea drumul spre Pipirig, se opri luminat de un gînd

„Ce-ar fi să-l rog pe domnișor ?... Poate are altă inimă... și poate mă ajută... Ce să fac, doamne ? Și-i așa de lung drumul pînă la Iași !" Se uită o vreme în toate părțile, de parcă ar fi așteptat un ajutor de la altcineva, apoi se hotărî : „Mă duc la domnișor ! Fie ce-o fi !"

Dădu pinteni calului și se așternu drumului. Făcu un scurt popas la Tîrgu-Neamț, apoi porni din nou, cu gîndul să înnopteze în Pașcani.

A doua zi, pe la amiază, ajunse la Iași. Se duse drept la casa domnișorului, așezată în apropierea curții domnești și se opri la poartă cu inima cît un purice. Trase de mînerul clopoțelului și ieși o slugă. Cunoscîndu-l de altădată, îl chemă numaidecît în casă.

— Dar domnișorul unde-i ? întrebă el.

— Nu-i acasă, bade Pîncule. Cum a ajuns, l-a și chemat la curte măria sa, că avea treburi să-i dea.

Pîncu nu intră în casă. Lăsă numai calul să fie adăpat și hrănit, iar el rămase să aștepte la poartă Bătea mereu drumul în sus și-n jos, fără să se uite la nimeni, pîndind doar poarta pe unde urma să intre domnișorul. Într-un tîrziu îl văzu venind cu încă doi boieri de seama lui. Pîncu îi răsări deodată în cale scoțîndu-și căciula :

— Bade Pîncule ! se miră domnișorul cînd îl văzu. Dumneata aici ? Ce s-a mai întîmplat ?

— Domnișorule, începu Pîncu aproape plîngînd, ajută-mă și pe mine, numai de data asta și tare multă mulțămire ți-oi aduce !

— Dar hai în casă, omule ! Cum de stai la poartă ? N-ai sunat ?

— Ba am sunat... Și m-au chemat să intru... Numai că n-am vreme să stau, domnișorule.

Intrară cu toții în casă. Domnișorul dădu poruncă să li se aducă dulcețuri și apă rece.

— Ia spune, bade Pîncule, ce te-aduce la mine pe drum așa depărtat?

— Domnișorule... tare mă tem să nu mă crezi cumva cu suflet vîndut oricine mai știe cum... Dar am mari necazuri, care-au năvălit acum ca un puhoi și mi-au ascuns seninul bătrîneților...

— Ce necazuri, bade Pîncule?

— Apoi... numai sufletul meu le știe cu adevărat... și mi-i tare greu să le spun!... Am și eu o fată, domnișorule...

— O fată frumoasă, bade Pîncule, așa am aflat.

— Eh, ia un biet copil zălud... care crede că toate ciorile-s rîndunele... Dar acum m-a pus pe drumuri pînă la Iași? M-a pus... Și dacă m-ar pune să mă duc și pînă la capătul lumii, tot m-aș duce, că, dă, îi copilul meu și-atîta am și eu pe lume... Vezi, domnișorule... Dar o ulcică cu apă aș mai putea oare căpăta? Domnișorul chemă din nou sluga și-i ceru să aducă apă mai multă. Pîncu își șterse sudoarea de pe frunte, gîlgîi apa din pahar și începu iar să vorbească, deși ar fi fost mai bucuros să urce Hălăuca de o mie de ori decît să spună asemenea lucruri... Fata mea, domnișorule, începu el cu glas chinuit, l-a prins drag tocmai pe feciorul lui Lisandru... Dumnezeu să-l ierte, c-a făcut păcate destule!

— Ce grăiești, bade Pîncule? A murit Lisandru așa repede?

— A murit, domnișorule...

Pîncu povesti apoi pe larg ce s-a-ntîmplat cu haiducii, cum boierul și-a călcat jurămîntul și se rugă cu lacrimi în ochi să-l slobozească pe Costea din mîinile poterei.

O vreme domnișorul nu fu în stare să mai spună nimic. Își mușca degetele și dădea mereu din cap de parcă ar fi fost beat.

— Mă iertați puțin, le spuse el celorlalți doi boieri cu care venise. Mă-ntorc îndată. Dumneata, bade Pîncule, stai aici.

Ieși apoi din odaie ca o furtună.

Pîncu începu să se teamă ca nu cumva să fi făcut rău venind la domnișor c-o asemenea rugă. Mai luă o linguriță de dulceață și bău toată apa de pe masă.

— Mare bucluc și cu fetele astea ! oftă el ștergîndu-și fruntea.

Nu după multă vreme domnișorul se-ntoarse aducînd în mînă o hîrtie făcută sul, de care atîrna pecetea domnească.

Uite, bade Pîncule, îi spuse de cum intră. Pe această hîrtie e pusă pecetea domniei pentru slobozirea neîntîrziată a lui Costea. El acum trebuie să fie la Agie în Tîrgu-Neamț. Te duci cu hîrtia asta și-l scoți de-acolo. Va fi volnic să meargă oriunde, fără să-l mai oropsească cineva. Mai du-i din partea mea și acest inel, să-l poarte pe mîna care m-a doborît în pădure și care m-a făcut să pricep un adevăr pe care nu-l știusem pînă acum. Și mai spune-i că-l aștept la Iași oricînd, ca pe un prieten bun.

Pîncu se uita la domnișor ca la un răsărit de lună printre brazi. Orice ar fi crezut, dar asemenea purtare din partea odraslei Dediului, nu ! Se repezi și-i sărută mîna copleșit de-o bucurie pe care n-o mai încercase vreodată.

— Acum, mai vorbi domnișorul, rămîi să ospătezi cu mine, să dormi oleacă și pe urmă te duci la treaba dumitale.

— Ba, nu mai rămîn nici o clipită, domnișorule ! Mă duc la ale mele și să-ți dea dumnezeu sănătate și toată viața domniei tale să ai bucuria pe care-o am eu acum !

Puse bine hîrtia cu pecetea măriei sale, ieși din casă și încălecă. Porni apoi într-un nou galop, zburînd cu șapte rînduri de aripi.

Cînd ajunse în Pașcani înnoptase de-a binelea iar calul îi era tot numai spume. Trase la un han unde se ospătă și dormi bine pînă a doua zi în zori cînd încălecă iar.

Ajuns în Tîrgu-Neamț se duse drept la Agie. Hîrtia de la măria sa făcu mare zarvă printre poterași. Nimeni nu se aștepta la o asemenea întorsătură a lucrurilor. Nu mult după aceea i se aduse prinsul care încerca să-și dezmorțească mîinile. Șanțurile legăturilor se mai cunoșteau încă destul de bine.

Cînd Costea dădu cu ochii de Pîncu rămase înlemnit. Părea ostenit și îngrozit, iar barba îi crescuse mare.

— Hai, flăcăule ! îi spuse Pîncu privindu-l cam din-tr-o parte. Măria sa și-a făcut milă de tinerețile tale și ți-a dat slobozenie să mergi unde vrei.

Pe Costea nu-l mira faptul că-i slobod așa de repede. Nu se putea dumiri însă ce caută Pîncu acolo.

— Și ce faci cu mine acum, bade Pîncule ? întrebă el după ce ieșiră de la Agie.

— Hai încoace. Și nu te uita așa, că nu-ți fac nici un rău !

Costea privea mereu în jurul său fără să-și dea seama ce se întîmplă cu el. Se ținea după Pîncu temîndu-se să nu se rătăcească de el din cauza mulțimii de pe uliți.

— Hai acum și mănîncă ceva, că ți-o fi foame, îi spuse Pîncu și intră cu el la un han.

În timp ce mîncau, Pîncu îi întinse inelul de la domnișor și-i spuse vorbele trimise de acesta.

— Mulțumesc, bade Pîncule, răspunse Costea întunecat și-și puse inelul în buzunar fără să se uite la el. Dar acum unde-i domnișorul ?

— La Iași.

— Și cînd ți-a dat inelul să mi-l dai ?

— Aseară.

— Dar ce-ai căutat domnia ta la el ?

— Am avut o treabă. De ce mă descoşi ?

Pîncu îl privi mai pe-ndelete, fără să-l observe Costea şi se încredinţă că flăcăul din faţa sa are toate împlinirile bărbăţiei. Nu-şi putu stăpîni totuşi un scrîşnet de măsele, pe care-l dădu pe seama borşului prea acru.

— Bade Pîncule, începu Costea să lege vorbele cu greu, te-aş ruga, dacă nu-i cu supărare, să-mi spui de boierul cel bătrîn. E tot în sat ?

— Nu... A plecat.

— Dar se mai întoarce ?

— Asta n-o pot şti bine. Dar, după toate cele petrecute, nu cred. Nu că i-ar fi frică de voi, ci... nu-i mai plac oamenii din sat.

După ce terminară de mîncat, Pîncu plăti hangiului cele cuvenite şi ieşiră.

— Eu acum mă duc la treburile mele, flăcăule... Înainte de-a ne despărţi însă ţi-aş spune cîteva vorbe : tu, de-acum, fă cum crezi că-i mai bine. Dar e păcat de tinereţea ta să ţi-o risipeşti în hoţii şi viaţă ticăloasă. Nu crezi c-ar fi bine să intri în rîndul oamenilor ?

Costea nu-i răspunse nimic. Şedea încruntat uitîndu-se în pămînt. Făcuse un jurămînt lîngă trupul fără viaţă al tatălui său şi nu se putea lepăda de el. Pîncu puse tăcerea sa pe seama altor frămîntări. Nu se putu opri însă să nu-i spună şi aceste vorbe :

— Fă cum crezi tu că-i mai bine... Eu nu mă amestec în viaţa ta... Am însă o rugăminte către tine pe care aş vrea s-o asculţi şi s-o împlineşti cum trebuie... măcar pentru zbuciumul meu din ultimele zile şi pentru drumul pînă la Iaşi făcut pentru tine...

— Spune, bade Pîncule, zise încet şi fără vlagă Costea.

— Mîine... pe la prînz... ori mai tîrziu... fă un pustiu de bine şi dă o fugă pînă la mine-acasă, să-ţi arăt ceva de la taică-tu, de cînd era flăcău ca tine... Vru să plece,

dar se întoarse iar : să te vadă și Irina... că ești slobod... Ea m-a mînat pe drumul Iașului pentru tine ! Pe urmă faci cum te-o duce mintea... Ai să vii ?

Lui Costea nu-i venea să creadă că aude o asemenea rugă din partea Pîncului. Rosti cu greu, dar și cu hotărîre :

— Am să vin, bade... Am să vin... dacă ții și te rabdă inima să mă primești...

O clipă îl apăru în minte făptura Irinei, acoperită de noapte, șezînd cu coatele rezemate de gard și strigîndu-i îndurerată : „Să te-ntorci, mă, că vine iarna... și-or să te prindă poterașii !"

Se despărți apoi de Pîncu și porni pe ulițele tîrgului fără o țintă anume. Nu se putea hotărî încă cum e mai bine să facă. Își aminti și de trupul strivit al tatălui său din acea văgăună a morții și clătină întristat capul. Mai merse cîtăva vreme pînă aproape să iasă din tîrg, apoi își aduse iar aminte de Irina. Într-un buzunar dosnic de la bondiță avea cîțiva galbeni puși acolo mai de mult. Se întoarse, își cumpără o pereche de cizme noi, o pălărie și alte lucruri. Apoi se duse întins la iarmaroc. Se împăcă repede cu un negustor din Răucești și deveni stăpînul unui cal tînăr și focos. Încălecă și porni în galop spre Pipirig. Nădăjduia să ajungă în aceeași seară la Masa Tîlharului și să coboare de-acolo trupul tatălui său, pentru a-l pregăti de îngropăciune. Cum intră însă în bordeiul lui Alexa, bătrînul nu-l mai lasă să plece în pragul nopții. Îl luă mai mult pe sus, minunîndu-se că feciorul lui s-a-ntors, mai tînăr și mai frumos ca niciodată. Îl așeză numaidecît să ospăteze.

— Nu mănînc nimic, moș Alexa ! Abia m-am ridicat de la masă.

— Atunci să bem o gură de rachiu, dragul moșului !

Baciul scoase un șip dintr-o ladă și-l goli aproape tot în două ulcele. Băură mai multe înghițituri și se întinseră la taifas. Alexa trecuse în dimineața aceea prin Boboești

și auzise mai multe vorbe pe care i le împărtășiseră și lui Costea : din toate turmele boierului străjerii nu mai reușiseră să adune decît vreo trei vite mari, pe care le duseră în ograda Pîncului. N-avea de unde ști însă că acesta, de cum se întorsese, deschisese poarta mare și le mînase în drum să le ia cine vrea. Mai aflase că părintele Simion se îmbătase așa de tare după plecarea boierului, încît picase într-o știulboană și era cît pe ce să se înece. Noroc de un gospodar care tocmai trecea pe-acolo și-l scoase înainte de-a înghiți prea multă apă. Și mai zicea lumea că în ziua trecută coborîse din munte un haiduc înalt și voinic și spusese oamenilor să nu-i mai dea nimic înapoi boierului, că nu va trece mult și-și va primi ultima răsplată. Și tot oamenii spuneau că fata Pîncului era tare bolnavă. Costea lăsă ochii în jos la ultima veste și bău tot rachiul din oală.

Era de-acum noapte, tîrziu, și ei tot nu mai terminau de sporovăit.

— Moș Alexa, zise Costea înainte de-a se culca, mîine, în zori, mă duc să-l cobor pe tata de la „Masa tîlharului", ori măcar să-l îngrop și să-i pun o cruce la cap pînă l-oi putea aduce în țintirim.

— Du-te, dragul moșului, că-i păcat să zacă asemenea om neîngropat ! M-aș fi dus eu, dar nu știam unde să-l găsesc.

*

Cînd Costea ajunse, a doua zi, în prăpastia de la poalele muntelui, nu-l mai găsi pe tatăl său. Căută peste tot, dar degeaba.

— Ce s-o fi petrecut ? se miră el. L-o fi tîrît vreo jivină în bîrlogul ei ?

Uitîndu-se mai bine văzu niște urme proaspete de cizme. Se luă după ele și ajunse pe un tăpșan. Acolo descoperi un mormînt străjuit de-o cruce cioplită din lemn

de ulm. Își dădu seama repede că tovarășii lui de haiducie nu l-au uitat și că s-au întors să-și împlinească o datorie sfîntă. A îngenunchiat lîngă cruce și a stat o vreme așa, cu capul descoperit și aplecat.

„N-am să te uit, tată... Și n-am să închid ochii pînă n-o să-i plătesc ucigașului așa cum se cuvine ! Și-am să te iau de-aici să te duc lîngă groapa mamei... dacă oi mai găsi-o undeva..."

Trecu apoi pe la un cotlon știut numai de el și de tatăl său și luă de-acolo o pungă cu galbeni.

Cînd se întoarse la bordeiul lui Alexa văzu rezemată lîngă ușă bîta lui din ciobănie. O luă în mîini și se uită la ea pe toate părțile ca la ceva drag, pierdut și regăsit. Deodată se deschise ușa. Parcă ar fi deschis-o vîntul, pentru că pe Alexa nu-l vedea în bordei. Intră nedumerit și, de după ușă, îi răsări în cale statura mătăhăloasă a lui Bulai.

— Costică ! strigă acesta strîngîndu-l în brațe pînă-l auzi gemînd :

— Stai, bade, că mă sufoci !

— Îi gata, Costică ! zise Bulai cu fața ca o lună plină.

— Ce-i gata, bădie ?

— Ne-am plătit și ultima datorie față de boier, să poată avea liniște-n groapă săracul Lisandru. Venisem de dimineață să-i spun și lui Alexa și, cînd am auzit c-ai scăpat, mi-a venit să urlu de bucurie ! De-acum ce-o vrea cel de sus.

— Dar cum s-a-ntîmplat, bade ? întrebă Costea împietrit de veste.

— Grigore, săracul... dumnezeu să-l ierte ! Zicea că el tot nu mai are de ce trăi. Și cînd boierul pleca de la mănăstire spre Hîrlău cu carele încărcate, i-a ieșit în cale și i-a trimes plumbii drept în piept. Năcazul mare o fost că boierul mai avea lîngă el cîțiva ucigași care s-au luat după Grigore și l-au doborît cu flintele Eu eram la altă cotitură și n-am avut cum îi sări în ajutor L-am îngropat tot acolo, ca și pe taică-tu, să nu rămînă pradă ciorilor...

După puțină vreme se-ntoarse și Alexa cu sat cu o ploscă de rachiu. Nici Costea însă și nici Bulai nu-i împliniră bucuria de a mai rămîne să cinstească cu el. Fiecare avea treaba lui și nu mai putea rămîne în bordei. Costea mai află de la Bulai că atît el cît și Nicuță și Toader s-au hotărît să se lase de haiducie. Unde-or să se ducă însă, nu știau nici ei. Își luară rămas bun și se despărțiră.

După aceea Costea încălecă și porni în trap ușor spre Boboești.

Trecuse de vremea prînzului și dinspre culmi începea să bată un vînt ascuțit. Iarna nu era departe Costea însă simțea cum îl cuprinde un fel de toropeală adormitoare. Parcă se apropia de-o altă lume, mai caldă, izvorîtă din zvîcnetul inimii sale.

Cînd ajunse aproape de casa Pîncului o zări în poartă pe Irina...

Ședea singură, cu ochii îndreptați spre pădure, de parcă de-acolo și nu din altă parte urma să răsară soarele și pentru ea.

Copertă și ilustrații :
Gh. Cernăeanu

Redactor : ALEXANDRU DIMA
Tehnoredactor : PETRE STANCU

Bun de tipar : 26.III.1986
Apărut : 1987
Coli de tipar : 12,5

I. P. „Oltenia" Craiova
Str. Mihai Viteazul, nr. 4
Comanda nr. 46

Lei 6,50